

OULUSSA 10.8.2015 ARKKITEHTITOIMISTO JORMA TEPPÖ OY

**PELSON VANKILAN LÄHIYMPÄRISTÖN
RAKENNUSKANNAN RAKENNUSHISTORIASELVITYS**

Kannen kuva. Kuva pitkin Linnantietä huhtikuussa 2015.

Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy

**Pelson vankilan lähiympäristön
rakennuskannan rakennushistoriaselvitys**

Senaatti

Oulu 2015

© Senaatti-kiinteistöt / Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy

ISBN 978-952-7062-40-1 (nid.)

ISBN 978-952-7062-41-8 (pdf)

Oulun kopiokeskus - Oulu 2015

1 Johdanto.....	7
1.1 Toimeksianto ja työryhmä.....	7
1.2 Aineisto.....	7
1.3 Kohde ja ympäristö lyhyesti	8
2 Suovankilat.....	15
2.1 Suovankilat Suomessa.....	15
2.2 Pelson varavankilan perustaminen	17
2.3 Henkilökunnan asuinolot	18
2.4 Pelson varavankilan myöhemmistä vaiheista.....	19
3 Rakennukset	23
4 Taustoittavaa tietoa	100
4.1 Rakennuksien suojelutilanne.....	100
4.2 Rakennusten suunnittelijoita.....	100
5 Yhteenveto	102

1 JOHDANTO

1.1 Toimeksianto ja työryhmä

Liikelaitos Senaatti-kiinteistöt toimeksiannosta laaditussa rakennushistoriaselvityksessä tarkastellaan Vaalan kunnassa Pelsonsuon kylässä sijaitsevan Pelson Vankilan välittömässä läheisyydessä sijaitsevien, aikaisemmin vankilan käytössä olleiden rakennuksen muodostamaa rakennusryhmää. Ryhmä muodostuu pääsääntöisesti henkilökunnan asuinrakennuksista ja niiden yhteyteen toteutetuista talousrakennuksista. Kaikkiaan selvitykseen mukaan otettuja rakennuksia on 22 kappaletta. Kyseisten rakennusten tulevaisuus on avoin. Vankilalaitoksella ei kyseisille rakennuksille ole käyttöä.

Tässä rakennushistoriaselvityksessä käydään lyhyesti läpi Pelson vankilan yleistä historiaa, rakennus- ja käyttöhistoriaa sekä rakennuspaikan kaavahistoriaa. Inventointikäynneillä on selvitetty kunkin rakennuksen sisätilojen ja julkisivujen kuntoa ja säilyneisyyttä. Selvitystyötä havainnollistaa runsas määrä valokuvia ja piirustuksia.

Rakennushistoriaselvityksen tarjoamaa tietoa voidaan hyödyntää rakennuksien tulevaisuutta koskevassa päätöksenteossa. Selvitys pyrkii tarjoamaan riittävät tiedot kohteen arvojen ja ominaispiirteiden määrittelyyn, suojelutarpeiden tarkastamiseen sekä korjausrakentamisen tai täydennysrakentamisen suunnitteluun ja sopeuttamiseen lähiympäristöön.

Selvitystyöstä on vastannut arkkitehdit Jorma Teppo ja Tommi Koukkari arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy:stä.

1.2 Aineisto

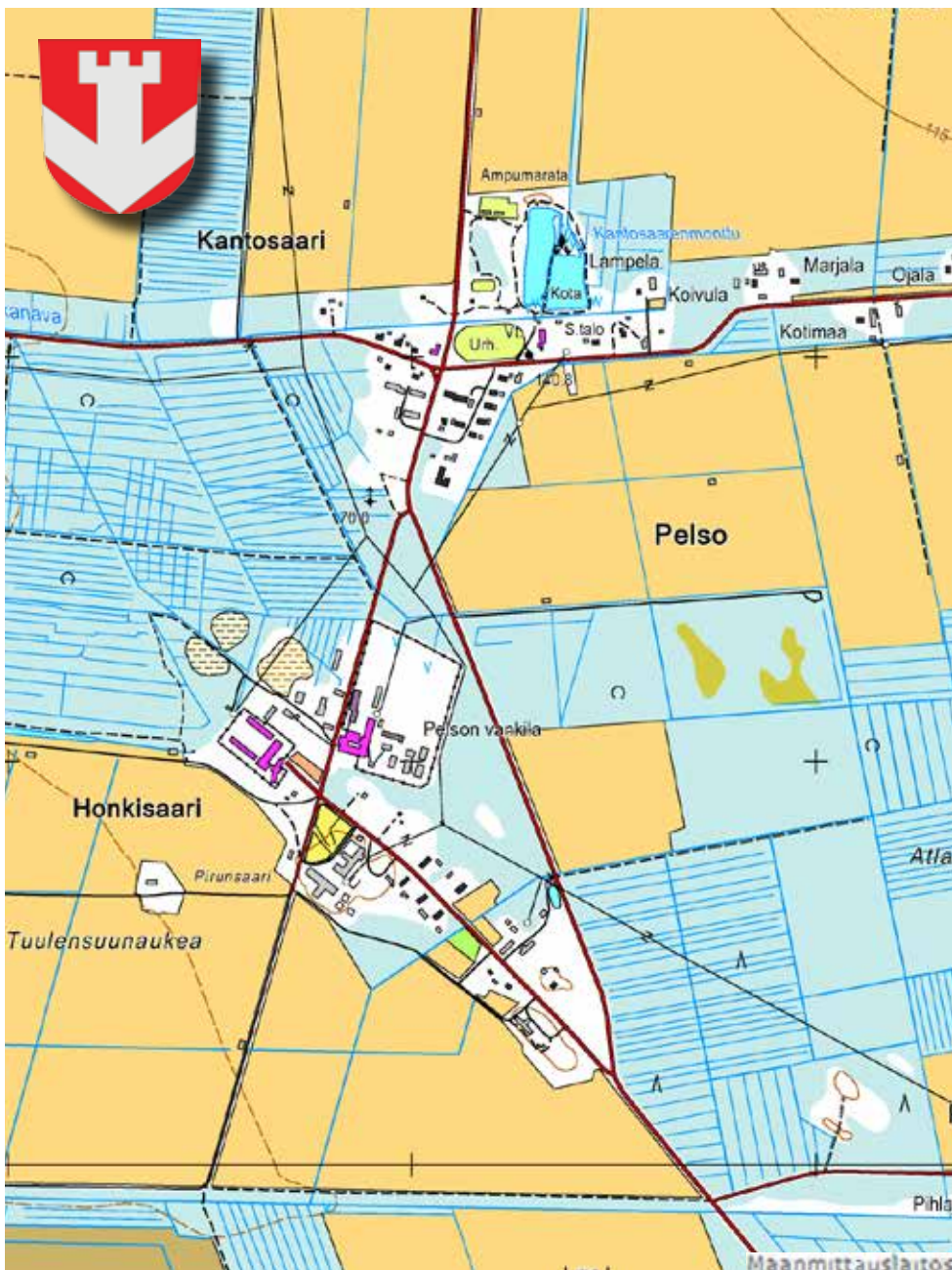
Tässä selvityksessä käytetty lähdemateriaali löytyy Vaalan kunnan rakennusvalvonnasta sekä Senaatti-kiinteistöjen arkistosta. Materiaali pitää sisällään rakennuslupa-piirustuksia ja -asiakirjoja. Rakennustöiden aikaisia työpiirustuksia tai työselityksiä ei ollut käytössä.

Asemakaavat ja muu kartta-aineisto on saatu käyttöön pääosin Vaalan kunnasta.

Inventointikäynnit ja rakennuksien valokuvaukset on suoritettu huhti-kesäkuussa 2015.

1. Kohteen sijainti Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntien rajan tuntumassa.

2. Maastokartta Pelson kylästä.

1.3 Kohde ja ympäristö lyhyesti

Sijainti ja ympäristön kuvaus

Pelson vankila sijaitsee Vaalan kunnassa Pelsonsuon kylässä. Vankila perustettiin vuonna 1935 silloiseen Säräisniemen pitäjään Venetheiton kylään.¹ 1950-luvun alun hallinnollisten muutosten ja alueliitosten myötä Säräisniemen hallintokeskus siirtyi Vaalan kylään, jonka mukaan kunta uudelleennimettiin vuonna 1954. Pelsonsuon kylä kasvoi vankilan vaikutuksesta sen välittömään läheisyyteen.

Pelson varavankila rakennettiin keskelle laajoja suoalueita. Useista erikokoisista soista muodostuva Pelson suoryhmä oli aikoinaan Suomen neljänneksi suurin - lähes 15000 hehtaaria. Suo ulottui kuuteen pitäjään, pääsääntöisesti kuitenkin Vaalan ja Muhoksen alueelle. Suotyypiltään ne olivat mutasoita eli saravaltaisia turvemaita. Suon keskisyvyys oli yli neljä metriä. Pelson vedet purkautuivat Pohjanlahteen Muhos- ja Oulujokea sekä Rokuanojaa ja Neittävänjokea ja edelleen Siikajokea sekä Tyrnävänjokea myöten. Viljelyalueeksi muutetut maat olivat Pohjois-Suomen suurimpia yhtenäisiä viljely-alueita.²

Pelsonsuon ympäristössä maan pinta laskee koillisesta lounaaseen keskimäärin hie-
man yli metrin kilometrin matkalla. Peltoalueiden korkeus merenpinnasta on reilu sa-
ta metriä (110-116 metriä).

Maisema Pelsonsuolla on tasainen. Peltomaita katkaisee tuulen voimaa lieventämään
jätetyt metsävyöhykkeet. Pelsonsuo sijaitsee kaavoittamattomalla haja-asutusalueella.

Pelson vankila

Pelson vankila on 120-paikkainen suljettu laitos, johon sijoitetaan vankeja pääasiassa
Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueilta. Keskivankiluku vuonna 2013 oli 122.
Pelson vankilassa työskentelee noin 90 henkilöä.

Vankilan työtoiminnassa vangilla on mahdollisuus työskennellä maataloudessa, puu-
teollisuudessa, korjaamolla tai vankilan tukitoiminnoissa kuten varusvarastolla ja
keittiössä. Pelson vankilan tila on kokonaisuudessaan noin 2700 hehtaarin suuruinen.
Pelloilla viljellään heinää, ohraa ja kauraa ja metsäalueilla tehdään hakkuita ja istu-
tustöitä. Karjataloudessa on lehmiä ja lampaista maidon- ja lihantuotannossa. Maatila
toimii suomalaisten alkuperäisrotujen geenipankkina. Pelson vankilalla on lähes puo-

¹ Kainuun Sanomat 17.9.1935.

² Kauhaneen 2003 s. 8

let maassamme olevista pohjoissuomenkarjasta. Lisäksi tilalla on puhdas suomenlammaskatras värimuunnoksineen.

Teollinen toiminta muodostuu puuteollisuudesta sekä korjaamotoiminnasta. Puuteollisuuden päätuotteita ovat vankilatuotteet, tilaustuotteet ja alihankintatyöt. Vankilatuotteita ovat erilaiset elementtirakenteet, kuten leikkimökit, katokset, saunat ja rakennukset sekä pirttikalusteet ja muut massiivipuiset kalusteet. Korjaamolla ylläpidetään ja huolletaan vankilan omia koneita ja kalustoa.³

ETÄISYYDET:	83 KM
OULU	96 KM
KAJAANI	213 KM
KOKKOLA	302 KM
ROVANIEMI	300 KM
JYVÄSKYLÄ	569 KM
HELSINKI	

3. Pelson vankilan hallinto- ja toimistorakennus valmistui 2004.

4. Pelson vankilan vankisiipi.

³ Rikosseuraamuslaitoksen www-sivusto. 7.4.2015.

5. Panoraamakuva saapumisesta asuntola-alueelle etelästä päin Linnantietä pitkin.

6. Panoraamakuva asuntola-alueesta, joka levittyy molemmin puolin Linnantietä.

7. Panoraamakuva asuntola-alueesta, joka levittyy molemmin puolin Linnantietä.

8. Panoraamakuva peltoaukeasta, joka avautuu etelään asuntola-alueen takaa.

Samuli Paulaharju kertoo vuoden 1919 teoksessaan "Kuva sieltä toinen täällä" Pelson suoalueista ja niiden raivaamisesta seuraavaa:

"Ei ole Pelso vainlaajuutensa takia tunnettu ja kuulu miltei kautta maan. Maineensa se on saanut suurenmoisista kuivaustöistä, joita valtio on aikoinaan siellä toimittanut. Sillä ennen oli Pelso ääretön vetelä rämeikkö, hyllyvä rimpisuo, niin vetelä, jottei sen ylitse ollut kesäisin yrittämistäkään muuten kuin linnun lentimin. Ja niin lakeita, autioita ja tyhjiä olivat isoimmat aavat, ettei kasvanut edes linnunintuinta. Suuria järviaulakkeita, mustavetisiä silmänteitä oli siellä täällä, ja niitä kalamiehet joskus veneineen ja haapioineen meloskelivat. Pelso on, kuten monet muut maamme suursuot, vedenjakajarämeitä, jokivesien alkulähteitä. Siitä vetävät voimansa Siikajoki, Tyrnävänjoki sekä useat Oulujoen lisähaarat.

Mutta jos oikein perin pohjinruvettaisiin Pelson esihistoriaa tutkimaan, niin tultaisiin näkemään, miten tämä laaja seutu on ennen ollut männikkökanakaana, jossa siellä täällä oli järviä ja umpilampia. Nämä järvet ja lammet ovat sitten aikojen vieressä ylpeästi paisuneet, nousseet ja levitelleet lettoisia rantojaan, työntäen niitä yhä etemmäksi kuivalle maalle, ja niin viimein vallanneet ja muuttaneet suoksi koko alavan kangasseudun. Siksi suon vetisestä mustasta syvyydestä tuon tuostakin nousee suuria märkänemättömiä petäjänninköjä ja kantoja.

Tällainen kuivan kankaan soistuminen ei kyllä ole mitään ennenmaailmaista ihmettä — sitä tapahtuu vielä tänä päivänäkin Lapin laajoilla kangas- ja suomailla.

Kamalana pelättynä hallanpesänä oli Pelson laaja rimpeä työntävä vesiletto koko paikkakunnalla. Sieltä aina hallan harmaat, kylmät uhot nousivat. Siksi jo aikaisin heräsi kysymys suon kuivattamisesta.

Jo viime vuosisadan alkupuoliskolla kävivät korkean kruunun käskyläiset Pelsoa katsomassa ja kartoittamassa ja totesivat kuivauksen tarpeellisuuden. Näkivät ja kokivat he senkin, että kulku Pelson ylitse paljon veden vuoksi oli mahdotonta. Monet kerrat käytiin suota tutkimassa ja viimein saatiin valmiiksi kuivaus- ja kaivaussuunnitelma.

Mutta vasta 1850-luvun lopulla lähetettiin ensimmäiset lapio- ja kuokkamiehet hyllyvälle hetteelle. Kymmenen vuotta kymmenlukuiset, sataisetkin, miesjoukot aseineen ahertelivat vetisellä lakeudella — saatiin kymmenin kilometrein sekä valtavaa vetokanavaa että suurta valtaojaa vetämään Pelson vilua ja hallaa pursuavia vihanvesiä kolmea jokea myöten mereen: Tyrnävänjokea myöten sekä Neittävän- ja Rokuanjoen kautta Siikajokeen ja Muhosjoen kautta Oulujokeen.

Vielä muistavat Pelson seutujen vanhat vaarit kertoa silloisista kuivaustöistä. Suurin miesjoukoin oli suolla kyöketyty. Ojureina oli ollut sekä oman paikkakuntalaisia että etempääkin tulleita lapiomiehiä. Raskasta ja vaivalloista oli työ ollut. Suopohja oli varsinkin alussa niin pehmeän petteävää, että työmies-ten täytyi ojaa kaivaessaan pysytellä lautapalasilta taikka taas tallustella suksien tapaisilla laahustimilla. Monesti petti heikko alusturva ja kaivaja vajosi kainaloita myöten vetelään liejuun. Koko työ oli alituista tarpomista roiskuvassa ravassa ja hyllyvässä hetteessä. Vaikka työ olikin kamalaa ravassa räjäähmistä, olivat palkat kovin pienet. Olivathan juuri elettevinä surkean 1867:n nälkäajan monet edelläkävyyt katovuodet, ja Pelson kaivausta toimitettiin hätäaputyönä, palkka maksettiin enimmäkseen jauhoina. Mutta sittenkin veti Pelson kymmenvuotinen kuivaustyö satojatuhansia markkoja. Ja lopuksi, kun myöhemmin parin vuosikymmenen kuluttua saatiin valtion varoilla maantie Pelson halki Venetheitosta Kylmälän kautta Muhokselle, oli kruunun rahoja upotettu Pelson vetelään pohjattomaan mutaan kokonaista 700 000 markkaa.

Mitä sitten on tuo suunnaton summa saanut aikaan suunnattomassa Pelson suossa?

Ennen ylitsepääsemätön, vesisilmänteinen, pohjaton, puuton lakeus on ainakin niin paljon kuivahtanut, että jo paikoin kasvikutakin on uskaltanut lähtetä sinne ensimmäiset etujoukkonsa kokeilemaan. Kanavien ja valtaojien varsille on jo kohonnut vihantia koivikoita, ja samoin on suoheinikko ruvennut versomaan siellä, missä ennen oli vain mustaa mutaa ja mustia veteliä mutahautoja. Ja kestävä hiekoitettu maantie käy halki aavan lakeuden.

Ei ole enää hallakaan eikä syksyöinen uho kovin helposti saanut Pelsolta olin-sijaansa."

jatkuu —>

”Mutta Pelson tavattomaan laajuuteen verrattuna ovat kuivaustyöt vieläkin varsinvähäiset: noin puolisoistatasataa kilometriä viemärkanavaa ja valtaojaa, eli keskimäärin seitsemän metriä hehtaaria kohden. Vanha Pelso on vieläkin vetinen, vetelä suursuo. Pettävä on sen pohja, upottavia ja kammottavia mustia mutahautoja on suurimmilla suonselillä. Kesäisin siellä vieläkin kurjet ahkerasti luikkailevat, armoton halla piileskelee vielä sen pimeimmissä syövereissä syksyöiden harmaan usvan peitossa, ja pahimpina pakkasöinä uskaltaa se lähteä ryöstöretkille lähiseutujen viljamaihin.

Monet on kruunulla ollut mielessä Pelsoa kaivattaessaan ja kuivattaessaan. Milloin se on aikunut käydä sitä asuttamaan, järjestää koko suunnattoman lakeuden suonraatajain valtamaaksi, milloin on oltu toimessa ryhtyä suota viljelyttämään vangeilla, milloin taas tuumittu kylvää koko alue metsäksi, milloin puuhattu sinne turvepehkulaitosta. Mutta sillään lienee asia vieläkin.

Metsänkylvölle Pelsokyllä lienee liian kostea, tuskin ottaisi jumalanpuu taimiakseen sen vetelässä mudassa, istutettu puu siinä pian näntyisi. Ei myöskään rämeen rimpinen raaka muta ole kellovillista turvepehku- eikä polttoturvetollisuudelle. Näin sanoo Pelson rantakansa.

Kerran jo, kolme vuosikymmentä takaperin, tarjottiin Pelsosta palstoja asuttaviksi helpoilla ehdoilla, alussa aivan veroitta. Ei muuta kuin astua suolle ase kourassa, tehdä tupa ja alkaa möyriä mutaa, raataa kuin omalla maalallaan. Mutta huutokauppa-tilaisuuteen ei saapunut ainoatakaan halullista. Ei kukaan, ei yksikään sielu uskaltanut lähteä uhmailemaan paljon puhuttua peloittavaa kurkien laidunmaata. Pysyivät mieluummin kovalla kuivalla pohjalla kuin lähtivät hallaisen hyllyvän suon varahan.

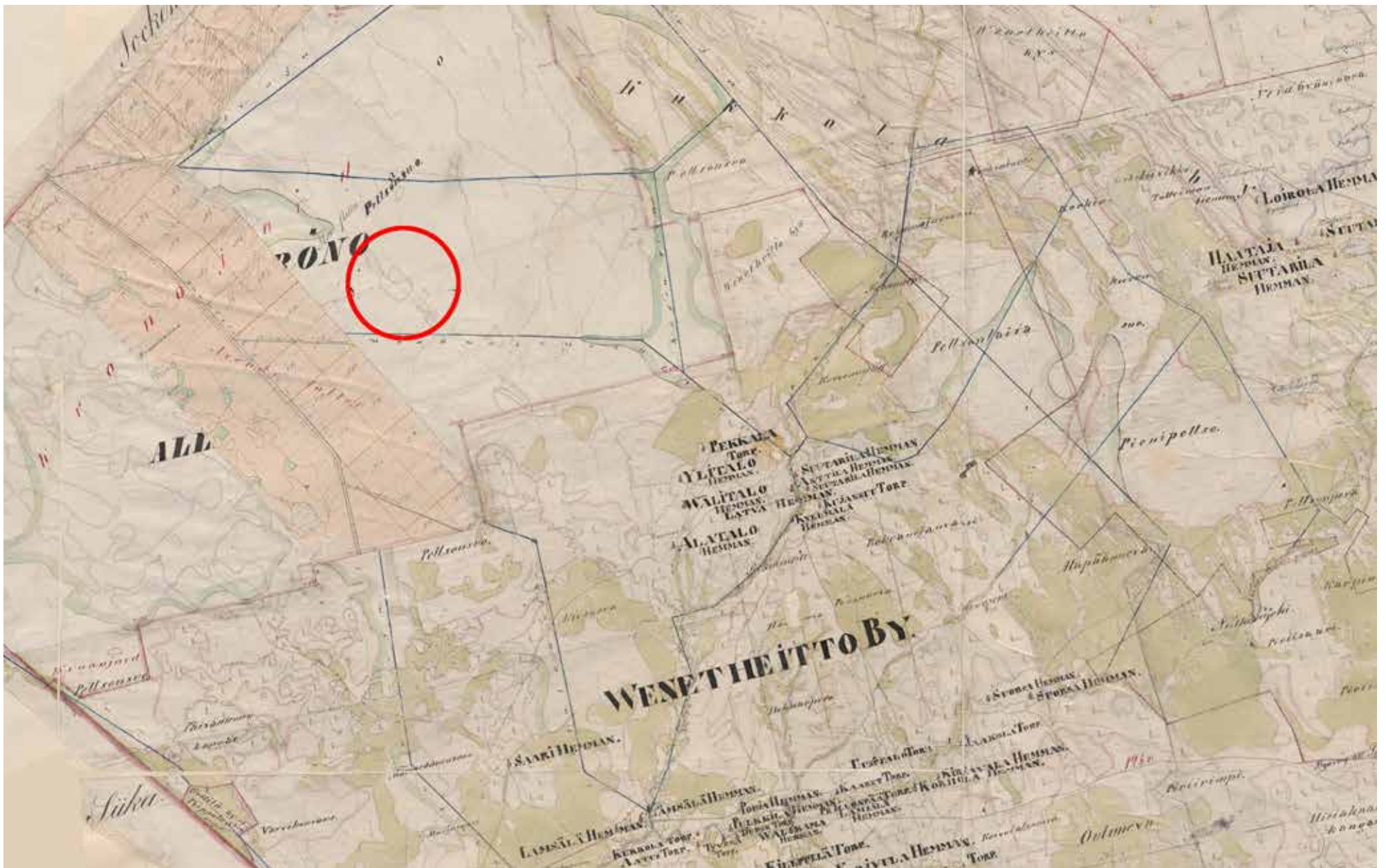
Mutta olipas sitten jo jonkin ajan kuluttua, kymmenisen vuotta jälkeenpäin, uskalikkoja, joita ei Pelso peloittanut. Puuteko ja hätä pakotti, vai omasta itsestä lähtenyt yritteliäisyys, mutta kolme Muhoksen miestä, Merta-Kustu, Pekkalan Jussi ja Portaankorvan Jussi sonnustivat itsensä, ottivat ja lähtivät ja asettuivat ”Pelson navalle” elämään. Mökkinsä, neliseinäisen porstuatoman pirttipöksän, he rakensivat Pelson tien varrelle sekä pienen navetan ja saunan, ja heti rupesivat raivaamaan peltoa mökin ympäri. Nälkä ja puu-

te siellä olivat ainaisina tovereina sekä autio yksinäisyys. Mutta nehän ovat aina olleet suomalaisen uudisraivaajan itseoikeutettuja asuinkumppaneita, meni minne tahansa. Syksyöisin kietoi harmaa sumu koko suon asukkaineen kylmään syliinsä, aamulla oli maa valkeassa huurteessa ja pienet viljapellot hallan ryöstämät. Harvoin liikkui matkamiehiä ohi kulkevalla tiellä. Talvisin oli tie aivan ummessa, ja kun toisinaan sattui ankara jumalanilma, oli koko lakeus suurena hirveänä myräkkänä. Silloin ei ollut muuta neuvona kuin istua pirtissä ja hautautua kinoksiin. Mutta Muhoksen ukot olivat itsepäisiä ja pahansuisia, eivät kaiken uhallakaan antaneet perään. Kun he olivat kerran Pelsolle lähteneet, niin Pelsolla pysyivät ja Pelsoa raatoivat pelloksi.

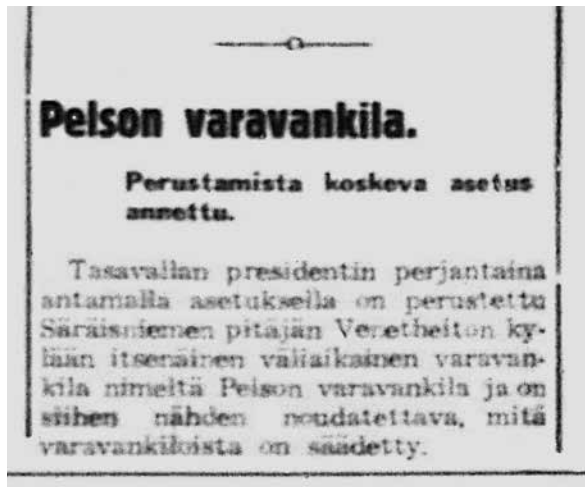
Mutta kirkkaina kesäpäivinä oli suurella, rannattomalla suolla ihanaa. Päivä paistaa lekotti lämpöisesti, sinitaivas kaartui korkeana, ja kiuru taivaalla vierteli iloisesti, suolinnut sadoin äänin soittelivat Pelson selällä, ja kotoisesta turpeesta kohosi voimakas huumaava tuoksu, pienet viljapellotkin näyttivät lupaavilta. Olihan täällä, jumalan suuren luonnon helmassa omassa vapaudessaan, paljon mieluisempaa elää ja raataa kuin tuhrailla hyleksittynä huonemiehenä toisen pirtin nurkassa. Täällä ei tarvinnut ketään kuulla eikä kumarrella. Muuta kuin Korkeuden Kaikkivaltiasta, joka antaa näin ihanan kesäpäivän köyhälle raatajallekin yhtä hyvin kuin isoiselle eläjälle.

Myöhemmin tuli Pelsolle muitakin uskalikkoja Kervis-Antti, Huotarin Tuomas ja Korva-Heikki, ja pystytti pirttinsä samoille maille. Näiden esimerkki rohkeaksi taas toisia, niin että on Pelsolla jo toistakymmentä perhettä.

Vähäväkisiä pikkueläjiä ovat kaikki Pelson asukkaat ja monet lapsirikkaita, niinkuin ainakin pienivaraiset. Vähäiset ovat vielä raatajien voimat, peltoa vain pieni kaistale sulilla, niukuin naukuin Pelson navalla toimeen tullaan. Harvalla tulee omasta maasta viljaa riittämään asti, jopa muutamien on täytyneet turvautua kunnan apuihin. Mutta sittenkin nämä Pelson viljelyksen esitaistelijat yrittävät itsepintaisesti pysytellä kotoisella turpeellaan. Vanhemmat eläjät ovatkin jo päässeet vähän parempaan alkuun. Niinpä ensimmäinen tulija, Pekkala, on jo niin vaurastunut, että voi elättää kolmea, neljää lehmää sekä hevosta ja korjata pelloistaan hyvinä vuosina seitsemän, kahdeksan tynnyriä rukiita.”

9. Kartta Säräsniemen seurakunnan aluelta vuodelta 1859. Maanmittauslaitos on täydentänyt karttaa viimeisen kerran vuonna 1892. Vertaamalla tätä vanhaa karttaa nykyiseen peruskarttaan voidaan nykyisen Pelson vankilan sijainti määrittää kartalta. Vankilan alueelta kartalla on erotettavissa maastomuotoja, jotka ilmeisesti markkeeraavat Sukevan vankilan tilanhoidajan Georg Duwaldtin kuvailemia kovan maan saarekkeita. Vankila-alueen länsipuolelle on esitetty palstoitettuja vuokratontteja (arrende lotter), jotka oli jo mahdollisesti raivattu uudisraivaajia varten. Palstojen alapuolelle on esitetty tielinjaus, joka vastaa nykyistä Kylmälnkyläntietä.

10. Ilmoitus Pelson varavankilan perustamisesta Kainuun Sanomissa 17.9.1935.

2 SUOVANKILAT

2.1 Suovankilat Suomessa

Suomen ojitettuja suoalueita on käytetty hyväksi viljelyyn 1800-luvulta alkaen. Suoviljelyksistä tuli tärkeä osa 1900-luvun asutuspolitiikkaa, jolloin myös suoalueiden raivausta ryhdyttiin käyttämään osana vankeinhoitoa. Vankityövoimaa oli aikaisemmin käytetty valtion infrastruktuurin toteuttamiseen mm. rautateiden ja kanavien rakentamisessa. Näiden ulkotöiden suorittamista varten perustettiin erityisesti 1910-luvulla työsiirtoloita, jotka toimivat nk. päävankiloiden alaisuudessa. Myöhemmin nämä siirtolat nimettiin varavankiloiksi, jotka olivat vankeinhoitolaitoksista 21.3.1925 annetun asetuksen mukaisesti hallintonsa puolesta joko itsenäisiä tai päävankilan alaisia. Varavankiloihin sijoitettiin kyseisen asetuksen perusteella lähinnä tutkintavankeja ja vankeja siirtokuljetusten aikana, mutta joissain tapauksissa myös kuritushuone- ja vankeusrangaistuksista kärsiviä vankeja.

Vankityövoiman käyttämistä muuhun kuin käsityövaltaiseen työhön konkretisoitui Suomessa 1913, kun Ilmajoelle perustettiin Helsingin kuritushuoneen alainen vankisiirtola. Suoalueita raivattiin ja kuivatettiin viljelysmaaksi. Hieman myöhemmin vastaavalla tavalla meneteltiin Sukevalla ja Konnunsuolla. Ulkoilmatyöhön perustuvien laitosten tarkoitus oli tarjota vangeille mahdollisuus vapautua tervehenkisellä työllä yliasuttujen kaupunkivankiloiden ahtaudesta⁴ sekä mahdollistaa ruumiillinen työn teko ammateissa, jotka olivat varsinkin maaseudulta kotoisin oleville vangeille tuttuja jo ennestään. Vankilat olivat alkaneet täyttyä poliittisista vangeista, kieltolakien rikkomisesta ja yleisesti lama-aikojen seurauksena.⁵ Tämän lisäksi uudella laitostyyppillä oli kansantaloudellinen puolensa paljon kaivatun viljelysmaan lisäämisessä. Viljelystoiminta oli myös vaihtoehto vankiloiden tuolloin laajalti harjoittamalle puusepänteollisuudelle, jonka jossain määrin koettiin vievän yksityiseltä puusepänteollisuudelta kilpailumahdollisuudet edullisten työvoimakustannusten vuoksi.⁶

1930-luvun puolivälissä perustettiin Suomeen neljä suovankilaa: Karvian, Köyliön, Huittisten ja Pelson varavankilat.

Pelsonsuolla ensimmäinen kanavointi suoritettiin 1830-luvulla. Laajempi tutkimuksiin perustunut kuivatus toteutettiin vuosina 1857-1866. Työ suoritettiin hätäaputöinä urakalla yksityisillä ihmisillä. Elettiin vaikeita nälkävuosia ja työ maksettiin rahana,

---

4 Mäkelä (toim.) s. 550

5 Keiskander s. 5

6 Mäkelä (toim.) s. 550

VII. Vankilan rakennukset:

Vuonna 1936 rakennettu uusia:

Vankilarakennukset:

Parakkirakennuksia 2 kpl.
Talousrakennus
Verstasrakennus, johon on yhdistetty työ- ja palolaluvarasto.
Kellari, luonnonkivistä muurattu.

Ulkorakennuksia:

Tallirakennus hirsistä
Autotalli - ja kalustosuojarakennus.

Henkilökunnanrakennuksia hirsistä.

Työppöirakennuksia pienempää lajia 1 kpl.
- " - suurempaa " 2 "
Pekkalaa 2 huonetta ja keittiö 1 "
Lisäksi jokaiseen ulkokuonereakennus laudoista

vanhojen rakennusten korjaus

Halmetsalon asuinrakennus täysin uusittu ja muodostettu siitä 2 huoneen ja keittiön asunto.

Yksityisten rakennuksiin tehtyjä henkilökunnan asuntoja:

Kuusela: Rakennuksen autioon osaan, jossa aikaisemmin oli vain ulkoseinät, tehty 2 huoneen ja keittiön asunto.

Anttila: Tehty hellahuone rakennuksen kylmään osaan.

Sillankorva: -" -" -"

Halmetsalo: -" -" -" kamariin

Perustukset ja sokkelit:

Perustus ja sokkeli tehty Lintulammun parakkirakennukseen.
" " " " nsvettarakennukseen.
" " " " johtajan rakennukseen
" " " " 6 henkilökunnan rakennukseen

Maantierakennustyöt:

Tie Honkisaari - Pelson tie:

Tie, joka kauttaaltaan on tehty telapohjan päälle, on tehty valmiiksi. Tien pituus 2.600 mtr. leveys 5 mtr.

Tie Honkisaari - Suutarinkylä:

Sivuoja kaivettu	9.000 jm.
Telapohjaa	1.900 "
"almista tiepengertä	2.600 "

Tie Lintokumpu - Pelson tie

Sivuoja kaivettu	1.600 jm.
Telapohjaa tehty	700 "

Sekalaiset työt:

Puhelinlinjaa vedetty Honkisaaresta Vencheittoon 8.600 mtr.
Kaivo tehty vankilan pihalle.
Aita vankilan ympärille 380 "
Tasattu vankilan pihamaa, ajettu 20 cm. vuhva sidemaakerros ja tämän päälle sora.
Tallipiha tehty samoin kuin edellä.

Vuotisaivestyöt:

Kaivettu viemäriojaa	8.625 jm. = 16.400 m ³
Puhdistettu vanha viemäriä	860 " = 1.200 "
eli yhteensä viemäriä	9.485 jm. = 17.600 m ³
Perattu Anttilan kanaava	520 " = 1.240 "
Kaivettu sarkaojaa	39.755 " -
Ajettu painomata	4.140 m ³ = 14.00 ha:lle
Kuokituu suota	60 ha.

Maanviljelystyöt:

Kylvet y vihantarehua 6.20 ha:lle, josta korjattu kuivasato = 12.000 kg.
Aidattu ja hoidettu laidunta 7.5 ha.
Suoritettu spyskyntö 7.5 "
Puhdistettu sarkaojia 3.485 jm.

Sekalaiset työt:

Käivattu ja varastoitu turvepehkuu	550 m ³
Hakattu kantohalkoja	110 "

jyvinä tai jauhoina.⁷ Kuivatusta ja raivausta oli suoritettu jo pitkään huomattavia määriä valtion rahaa käyttäen ja siksi suoalueet haluttiin viimeinkin viljeltävään kuntoon. Myöhemmin kävi selväksi, ettei sopivia vuokralaisia kuivatetuille peltomaille juuriakaan löytynyt. Kuivatettujen suoalueiden muuttaminen peltomaaksi vaati vielä kovasti työtä, eikä pienet perhekunnat siihen laajamittaisesti kyenneet.

Pelson kuivatustyöt saivat paljon vastustusta. Koettiin, että Pelson suot eivät olleet käyttökelpoisia ja ne sijaitsivat aivan liian kaukana ihmisasutuksista. Vaikka jo kaivetuja ojia ja kanavia puhdistettiin säännöllisesti, alkoivat ne 1800-luvun lopulla umpentua hoidon puutteesta. Suuria suoalueita vesittyi uudelleen hyödyttömään tilaan.⁸

Pelson osalta vankityövoiman käyttöä kuivatukseen harkittiin ensimmäistä kertaa jo 1860-luvun alkupuolella.⁹ Myös ensimmäisen maailmansodan aikana Pelson nimi oli esillä, kun sotavankien käyttämistä työvoimana mm. suonkuivatukseen harkittiin. Tuolloin projekti kaatui mm. alueen huonoihin liikenneyhteyksiin¹⁰ sekä osittain siihen, että vankien määrä alkoi vähetä.

Pelsonsuolle oli muuttanut kourallinen rohkeita uudisraivaajia 1920-luvun alussa, joista osa luopui viljely-yrityksestä hyvin pian. Olot karulla suoalueella olivat kovat. Liian usein halla korjasi sadon.

2.2 Pelson varavankilan perustaminen

Pelson varavankila perustettiin suorittamaan loppuun 1800-luvulla aloitettu, paljon valtion rahaa niellyt suoalueiden kuivatustyö. Vankityöllä oli tarkoitus rakentaa myös tarpeellinen rakennuskanta aluetta asuttamaan kaavailtujen viljeliöiden asutustiloille.¹¹ Vankityöllä nähtiin erityinen tarkoitus mahdollistaa maaseudun asuttaminen uudisraivaamalla maita viljelykuntoon.

Vankilan perustamisasetus annettiin 13.9.1935. Sukevan vankilan tilanhoitaja Georg Duwaldt teki tämän jälkeen tarkastusmatkan Pelsonsuolle. Perustamispaikaksi esitettyä Honkisaaren aluetta Duwaldt kuvaili noin kahden hehtaariin laajuiseksi alueeksi, jossa on neljä kovan maan saareketta. Ne kohosivat suon pinnasta vain 60-70 cm, mutta sopivat vankilan rakennuspaikaksi. Duwaldt teki vuokrasopimuksen lähistöllä sijainneen Halmetsalon tilan omistajan Aate Palolan kanssa rakennusten vuokraamisesta vankilan käyttöön kunnes vankilan uudet tilat valmistuisivat. Samaisessa pihapiirissä

7 Keiskander s. 4

8 Keiskander s. 5

9 Alaraatikka 1

10 Mäkelä (toim.) s. 550

11 Pelson varavankilan vuosikertomus 1935

ollut asutushallituksen omistama ”valtionpirtti” saatiin myös vankilan käyttöön. Vankila sai myös valtion omistuksessa olevan Suvantolan tilan ja tyhjillään olleen Pekkalan tilan. Näin ratkaistiin väliaikaiset asuttamiskysymykset. Duwaldt laati myös suunnitelman alueen liikenneyhteyksien luomiseksi.¹²

Ensimmäinen komennuskunta kohti Pelsonsuota lähti liikkeelle Sukevalta 20.9.1935. Joukko koostui kahdestatoista alkoholirikoksista tuomitusta vangista.¹³ Ensimmäiset tehtävät komennuskunnalla oli korjata Halmetsalon tila 50 vingin tilapäisasunnoiksi ja tieyhteyden rakentaminen uuden vankilan rakennuspaikalle Honkisaareen. Seuraavina töinä oli tieverkoston toteuttaminen väleille Honkisaari - Suutarinkylä ja Honkisaari - Lintukumpu sekä tieyhteys Lintukummusta Kylmäläntielle. Varsinaisiin raivaustöihin päästiinkäsiksi kesällä 1936.

Yksityiskohtaisen asutushallituksen laatiman suunnitelman mukaisesti vankilan tehtävä oli suon kuivataminen ja raivaaminen pelloiksi sekä ainakin jossain määrin myös metsälle istuttaminen. Tätä varten tuli perata 54 km vanhoja kanavia ja kaivaa 185 km uutta kanavaa sekä 2500 km sarkaojaa. Näin kuivatetulle alueelle tuli kuokkia 4000 hehtaaria peltoa, jolle piti ajaa 1,2 miljoonaa kuutiota maanparannusaineen (hiekkaa) painomaaksi. Kaikkiaan piti perustaa 84 asutustilaa ja kaksi kansakoulua, joille oli rakennettava yhteensä 60 km tietä.¹⁴ Näitä tavoitteita kohti varavankilan ensimmäinen johtaja Urho Rautavuori ryhtyi ponnekkaasti viemään vankilaa.

Vangit olivat Sukevan varavankilasta ja niitä kävi kuluneen loppuvuoden aikana Pelsolla yhteensä 121. Vuoden 1935 lopussa Pelsolla vankeja oli 109.¹⁵ Seuraavana vuonna vankeja tuli lähinnä Oulun ja Vaasan lääninvankiloista.¹⁶

Halmetsalon tiloista pystyttiin luopumaan syyskuussa 1936.¹⁷

Vankilan toiminta laajeni Honkisaaren päälaitoksesta myös Vesalan ja Lintukummun vankisiirtoloihin, joiden päätehtävänä oli myös suonraivaus ja -kuivatus. Sota-aikana näitä siirtoloita käytettiin sotavankileireinä. Toiminta ja rakennuskanta oli näissä siirtoloissa väliaikaisuusluontoista, niiden perustamisella helpotettiin mm. raivaustyön logistisia järjestelyjä. Toiminta Lintukummussa loppui 1.12.1958 ja Vesalassa 31.1.1968.¹⁸

12 Mäkelä (toim.) s. 550

13 Kauhanen 2005 s. 139

14 Mäkelä (toim.) s. 551

15 Pelson varavankilan vuosikertomus 1935

16 Kauhanen 2005 s. 139

17 Mäkelä (toim.) s. 551

18 Mäkelä (toim.) s. 553

Muuta vankilatyövoimalla toteutettuja kohteita olivat mm. Kantosaaren urheilukenttä vuonna 1950, kylän tiilirakenteinen kansakoulu 1952-53, urheilu- ja kerhotalo 1950-luvun puolivälissä ja vesitorni 1960-luvun puolivälissä.

Nykyisin suurin osa vankilan henkilökunnan käytössä olleista asuinrakennuksista on siirtynyt yksityiseen omistukseen. Vankeinhoidossa tapahtuneiden rakennemuutosten vuoksi jäljellä olevat asuinrakennukset ovat käyneet tarpeettomiksi ja jääneet tyhjilleen. Henkilökunta käy kauempaa mm. Vaalasta ja Muhokselta päivittäin töissä Pelsolla.

2.3 Henkilökunnan asuinolot

Henkilökunta asui Pelsonsuolla alkujaan vankien tavoin parakkimaisessa väliaikaismajoituksessa. Asuinhuoneita kunnostettiin alueelta käyttöön saatuihin asutustiloihin. Varsin pian vankiparakkien rakentamisen rinnalla alettiin toteuttamaan myös henkilökunnalle uusia asuinrakennuksia. Jo vuonna 1936 toteutettiin henkilökunnan asuinrakennuksia Vankeinhoitohallinnon tyyppiirustusten mukaisesti. Käytetyt piirustukset olivat mallia ”pieni malli” ja ”suurempi malli”.¹⁹

Erityisesti esimiesasemassa olleet henkilökunnan edustajat saivat halutessaan asunon Vankilan välittömästä läheisyydestä Honkisaaresta. Vankilan johtaja perheineen asui omissa pientalossa omalla tontilla. Muutoin henkilökunnan asuinrakentaminen levittäytyi Honkisaaren ulkopuolelle Mäntykumpuun, Pihlajasaareen, Kantosaareen, Anttilankanavaan, Kantokanavaan, Lintukumpuun ja Vesalaan. Osittain tämä johtui siitä, että eri viljelyspeltojen läheisyyteen toteutetut asuinrakennukset oli tarkoitus luovuttaa vuokratilajelijöiden käyttöön. Oli yleistä, että joku henkilökunnasta asutti rakennusta ennen sen luovuttamista eteenpäin.

Henkilökunnan määrän rajun kasvun myötä joutui henkilökunta asumaan vaihtelevissa olosuhteissa. Pahimpina aikoina pientaloissa saattoi asua kaksi perhettä, ylä- ja alakerta erillisiksi huoneistoiksi jaettuna. Myös saunarakennuksia muutettiin asuinikäyttöön.

Lähes tietämien taipaleiden takana rakentaminen oli jo lähtökohtaisesti erilaista kuin asutuskeskuksissa. Huoneistokoot olivat normaalia pienempiä. Sotien jälkeen valtion menomäärärahojen vähyys ja materiaalipula rajoittivat uusien asuinrakennusten rakentamista ja vanhojen korjaustöitä.

Henkilökunnan vaihtelevia asuinoloja suovankiloiden yhteydessä kuvaa hyvin erään Sukevan vankilan apulaisvartiopäällikön tilitys vankilan johtokunnalle. Seuraava ote löytyy vankilan johtokunnan pöytäkirjan 17.2.1956 liitteestä 1.

”Miksi asuntoni on kylmä selvinnee seuraavasta. Talo on jo niin vanha, että se on käynyt harvaksi. Joka nurkasta ja sopesta vetää niin että heikkopäistä hirvittää. Ikkunanpokat ovat lahonneet ja ravistuneet. Rakoja ei voi tukkia, sillä silloin ne rikkoisivat lasiruudut. Lasiruudut ovat muuten kiinnitetty ikkunanpokiin heftalla - ajatelkaa. Eteisessä ei ole tuulikaappia. Tähän asti ei ovia saanut kunnolla kiinni eikä auki. Äskettäin ne korjattiin sillä seurauksella, että nykyään ne eivät pysy kiinni ja päivä paistaa suoraan ulkoa peräkamariin ovien raoista. Valo on tarpeen, mutta mukana seuraava viima ei. Lattiat ovat painuneet, jonka johdosta seinän ja lattian yhtymäkohtaan on muodostuneet suuret raot. Niissä on pari sormen mentävää reikää.”

”Sitten muutama sananen uunien kunnosta. Keittiön hella vetää hyvin. Palomuurissa on 4 peltiä. Tähän päivään mennessä en tietänyt niiden tarkoitusta, koska niitä ei voinut sulkea. Luulin niiden olevan koristeena. Pyyntöjeni jälkeen vihdoinkin tänään ne käytiin osaksi korjaamassa ja samalla sain selvityksen niiden tarkoituksestakin. Toivon vain, että lopullinen korjaus suoritettaisiin pian. Kamarin uunit ovat koetelleet kärsivällisyyttäni. Olen suhtautunut tähän asti tilanteeseen rauhallisesti, mutta nyt olen menettänyt tunnetun rauhallisuuteni. Uunit eivät vedä. Saamme jotenkuten tulen syttymään uunissa, jonka jälkeen komennamme lapset keittiöön ja avaamme ovet ulos, jotta savu menisi huoneista pois. Eikö olekin järkevää. Alkuaikoina koetimme vähentää peltejä ja kohentaa tulta kuten asiaan kuuluu, mutta kun uunista alkoi tulla kipinöitä ja sellaista mustaa ryynimäistä ainetta lopetimme moisen touhun. Niitä tulee nykyään ilman kohentamattakin.”

19 Pelson varavankilan vuosikertomus 1936

2.4 Pelson varavankilan myöhemmistä vaiheista

Pelson vankilassa oli sen perustamisesta lähtien puute riittävän laadukkaasta käyttövedestä. Talojen pihamaille toteutettiin kyllä kaivoja, mutta suoalueen keskellä raupapitoisen veden laatu oli huono. Puhtaan veden saanti turvattiin kantamalla vesi vankityövoimalla kauempaa puhtaista kaivoista mm. läheiseltä Mäntykummun kyläkaivolta²⁰. Myös sadevesi ja talvella lumi käytettiin hyväksi. Käyttöveden jakelua varten toteutettiin paikallisia kanavia ja putkistoja sekä vedenpuhdistamo. Myöhemmin 1960-luvulla kunnallistekniikan kehittyessä asia saatiin vihdoin kuntoon. Käyttöveden jakeluverkoston mahdollistanut vesitorni toteutettiin vankityövoimalla 1964.

Pelson niin kutsutun raivauskauden työt saatiin päätökseen 1970-luvun alussa, jolloin suuri osa raivatuista pelloista luovutettiin ulkopuolisille viljelijöille.

Vankilan työtoiminta oli alkujaan keskittynyt maanviljelyyn ja karjatalouteen. Valtion maanviljelyspolitiikan muutokset 1970-luvulla supistivat valtion harjoittamaa maataloutta myös Pelsolla. Maanviljely sai väistyä teollistumisen edeltä. Pelsolle perustettiin voimakasta puuteollisuutta sekä turpeeseen perustuvaa lämmöntuotantoa.

Muutoksista huolimatta jäljelle jäänyt karjatalous jatkui kuitenkin vakaana. Uutta potkua toimintaan toi suomenlampaan geenipankkitoiminnan aloittaminen, joka jatkuu edelleen voimakkaana. Toinen merkittävä saavutus Pelsolla on ollut lapinlehmän (Pohjois-Suomen karja PSK) rodun määrätietoinen säilyttäminen, jonka perimä on joidenkin tietojen mukaan melkein 4000 vuoden kehityksen tulos.²¹ Teollistamiskauden jälkeen Pelso oli kokonaistuotannoltaan maan suurimpia vankiloita.

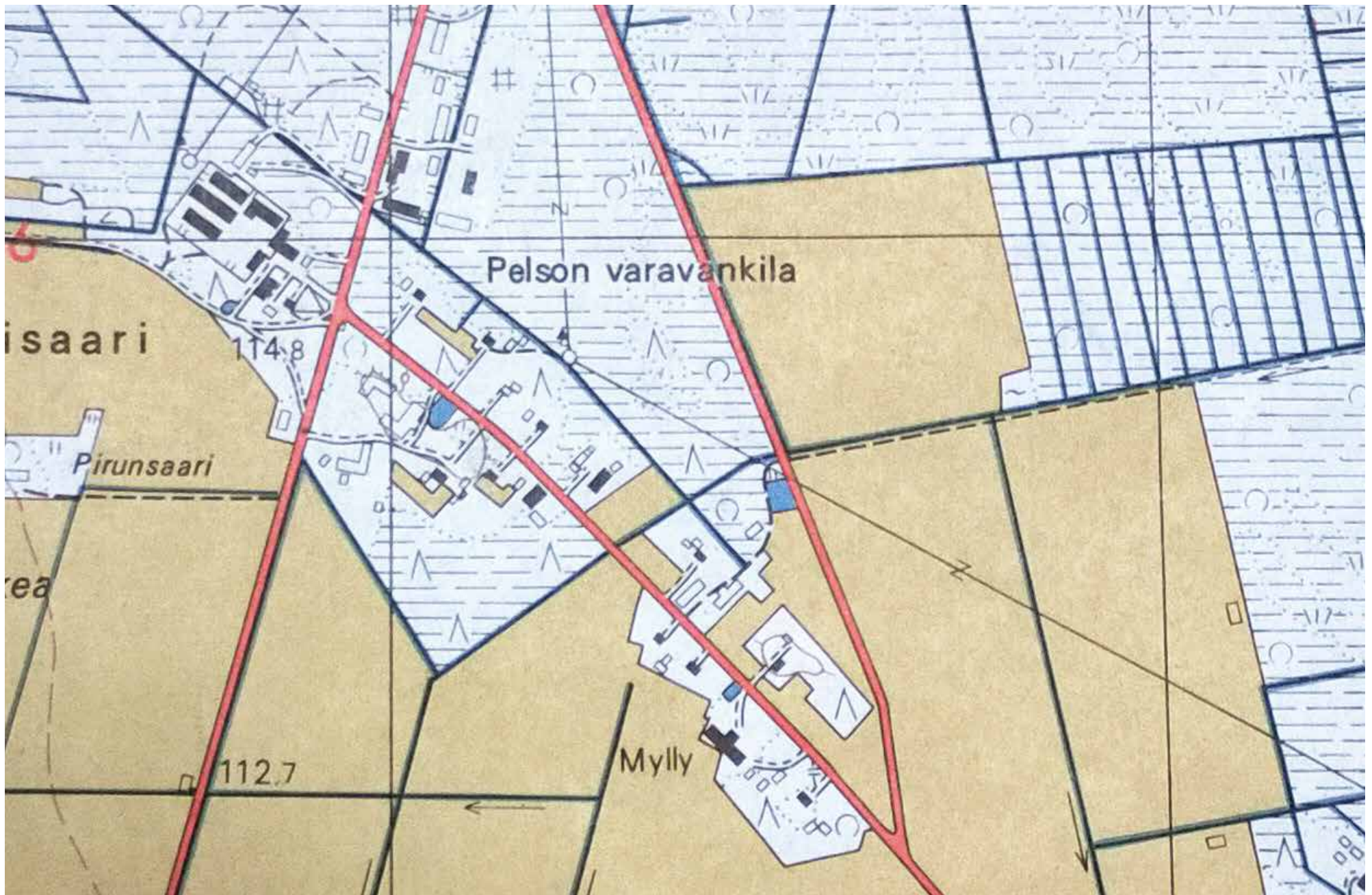
Kun parakkimaiset vankien majoitustilat kävivät yhä heikkokuntoisemmiksi, ryhdyttiin toteuttamaan uusia ajanmukaisia majoitustiloja. Kaksi uutta vankilaosastoa valmistuivat päälaitokseen yhteyteen vuosina 1963 ja 1968.

Lokakuun 1. päivänä 1983 vankilan nimi muutettiin Pelson keskusvankilaksi. Vuotta myöhemmin uusi päärakennus nykyaikaisine toiminta- ja taloushuoltotiloineen otettiin käyttöön. Päärakennuksen yhteyteen toteutettu uusi hallintorakennussiipi valmistui 2004.

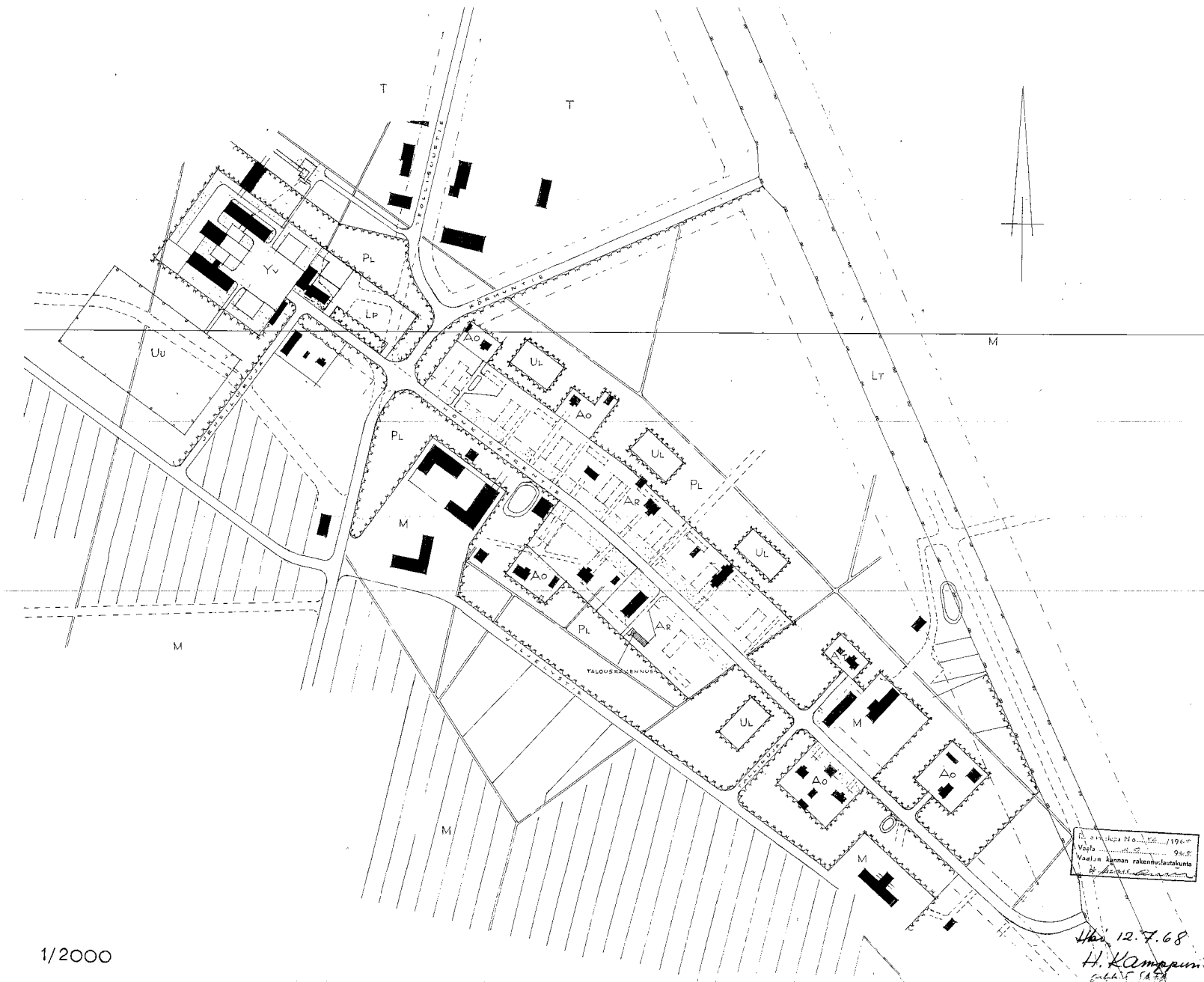
---

20 Kauhanen 2005 s. 125

21 Mäkelä (toim.) s. 552-553

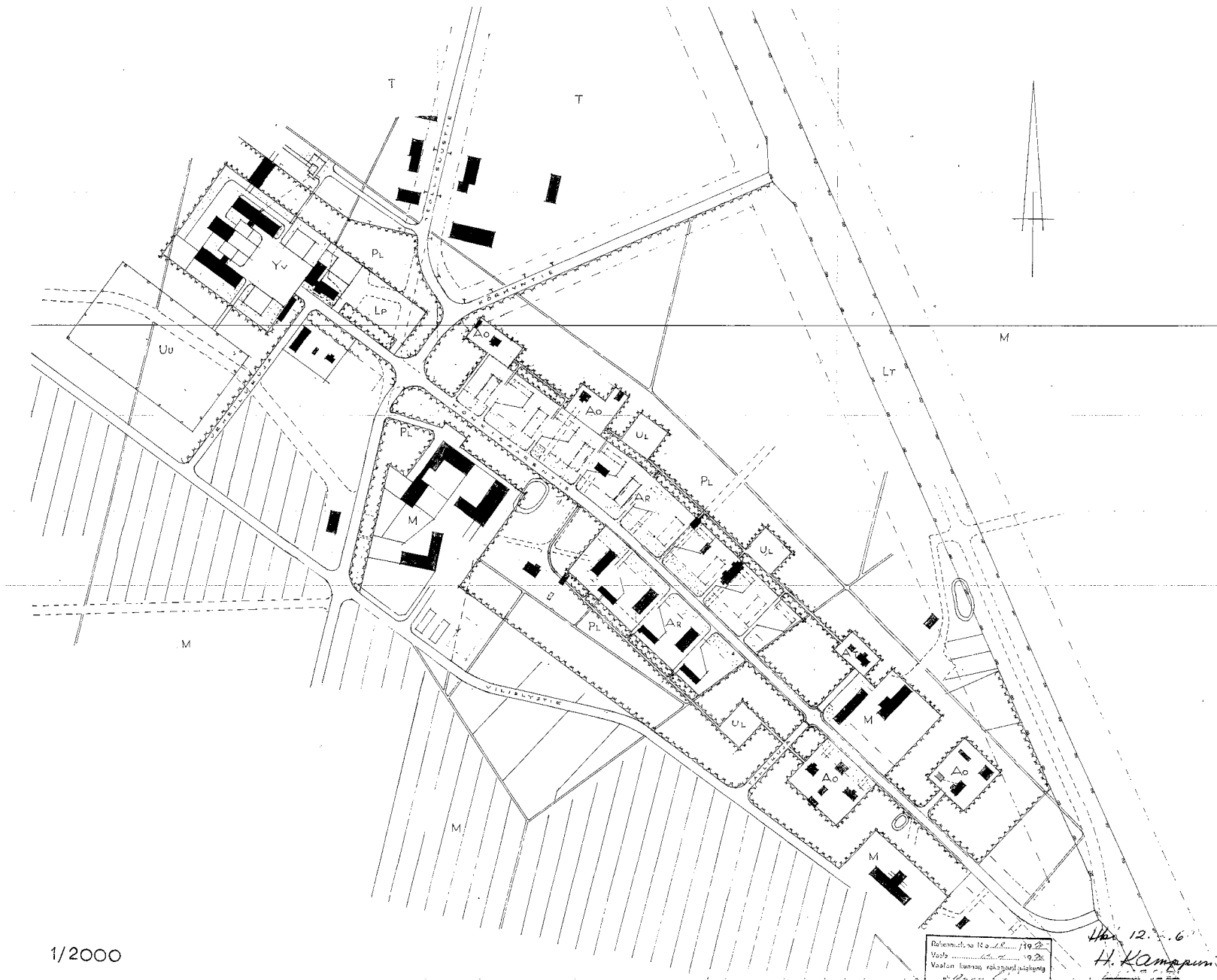

12. Peruskartta 1:20000. Ilmakuvaus, johon kartta perustuu oli suoritettu vuonna 1963.

1/2000

13. Rakennuslupa-asiakirjojen asemapiirros vuodelta 1968 kertoo hyvin rakennetun ympäristön tuolloisen tilan.

1/2000

14. Rakennuslupa-asiakirjojen asemapiirros vuodelta 1970 kertoo hyvin rakennetun ympäristön tuolloisen tilan. Parin edellisen vuoden aikana Pelsolla rakennettiin paljon (vrt. kuva 13)

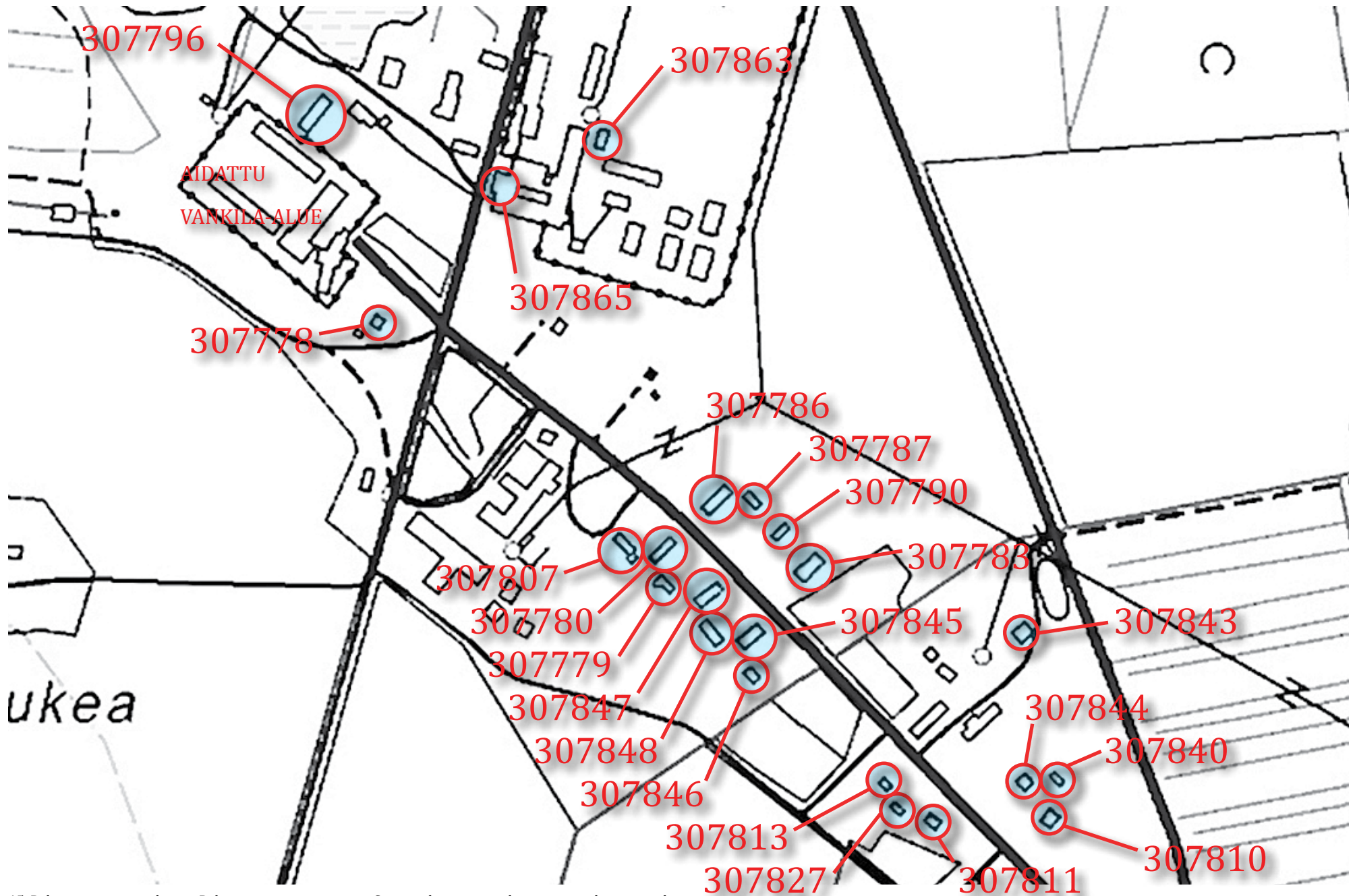
3 RAKENNUKSET

Seuraavilla sivuilla on esitetty Pelson vankilan lähiympäristön rakennukset, joita alueen kehitystarkasteluissa esitetään purettaviksi. Rakennukset ovat nykyisin tyhjiillään, eikä niille vankilan puolesta ole käyttöä tulevaisuudessa. Kyseisten rakennusten osalta Pelson vankilan ja Senaatti-kiinteistöjen väliset vuokrasopimukset on irtisanottu.

Rakennukset sijaitsevat aidatun ja vartioidun vankila-alueen välittömässä läheisyydessä ja tästä johtuen niiden mahdollisille ulkopuolisille käyttäjille ja käytölle jouduttaisiin asettamaan merkittäviä rajoituksia.

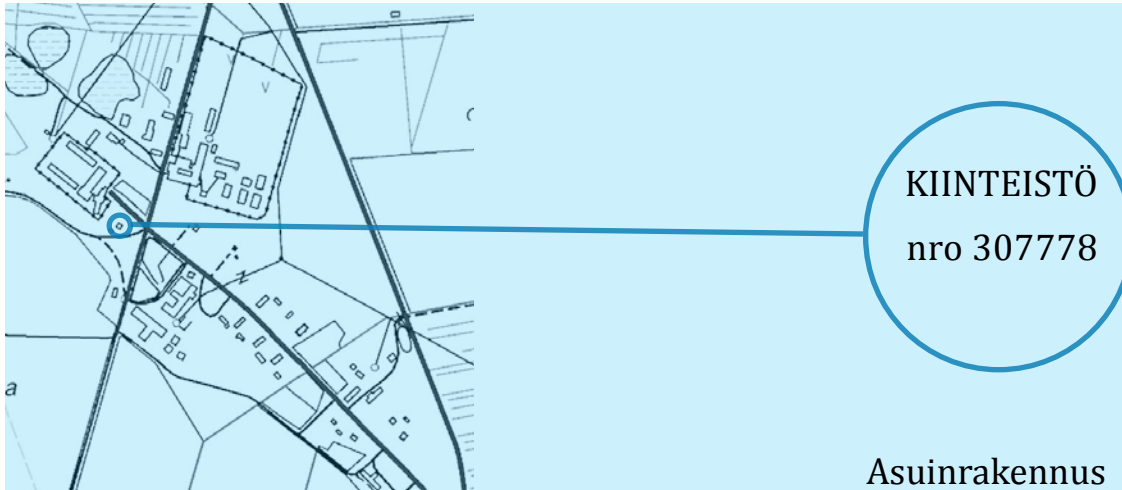
Kaikki rakennukset on valokuvattu ulkopuolelta ja mahdollisuuksien mukaan myös sisätiloiltaan. Etsinnöistä huolimatta kaikkien rakennusten alkuperäisiä lupapiirustuksia tai muita suunnitelmapiirustuksia ei ole onnistuttu löytämään. On todennäistä, että kaikille rakennuksille ei ole aikoinaan haettu varsinaista rakennuslupaa.

numero	rakennustyyppi	valm.vuosi	esitelty sivulla
307778	asuinrakennus	1936	25
307780	asuinrakennus	1970	30
307807	sauna- ja lämpök.rakennus	1979	34
307779	talousrakennus	1970	38
307847	asuinrakennus	1968	40
307848	talous- ja lämpök.rakennus	1968	44
307845	asuinrakennus	1969	47
307846	talousrakennus	1969	52
307813	asuinrakennus	1948	54
307827	talousrakennus	1975	58
307811	asuinrakennus	1966	60
307810	asuinrakennus	1937	64
307840	talousrakennus	1937	68
307844	saunarakennus	1971	70
307843	latorakennus	1938	75
307783	asuinrakennus	1956	77
307790	talousrakennus	1956	81
307787	talousrakennus	1972	83
307786	asuinrakennus	1972	85
307865	myymäläsiipi	1974	90
307863	toimistorakennus	1981	96
307796	talousrakennus	1954	98

15. Rakennusten sijaintikartta. Rakennusten numerointi on Senaatti-kiinteistöjen kiinteistötietokannan mukainen.

KIINTEISTÖ
nro 307778

Asuinrakennus

rakennuslupnumero ja -päiväys	-
rakennuttaja	Vankeinhoito-osasto
rakentaja ja rakennusvuosi	Pelson varavankila 1936
vastaava työnjohtaja	-
suunnittelija	-
aikaisemmat tunnistenumerot	021
nykyiset laajuustiedot	104 br-m ² , 82,5 h-m ² , 302 m ³
materiaalitietoja	kiviperustus, hirsirakenteinen (ullakko-osa puurankarunko), lautaverhous, palahuopakate
talotekninen varustus	keskustämmitys, viemäri, vesijohto, wc, lämminvesi, sähkö
korjaukset/laajennukset	peruskorjaus 1982 korjauksia 1948, 1959, 1967 (keskustämmitys)
lisätiedot	-

lyhyt kohdekuvaus

Harjakattoinen 1936 valmistunut 1 ½ -kerroksinen asuinrakennus, joka oli yksi ensimmäisistä alueelle toteutetuista rakennuksista.

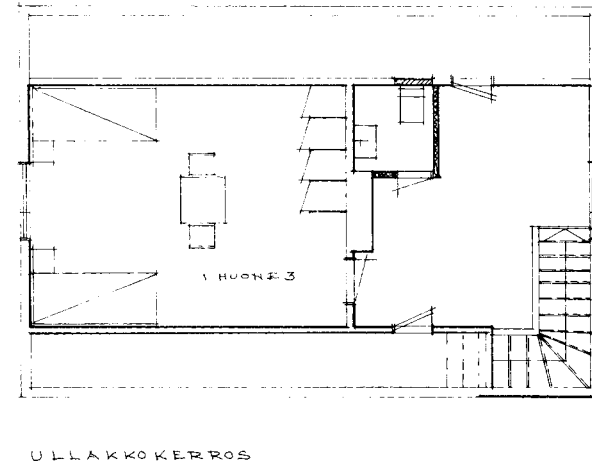
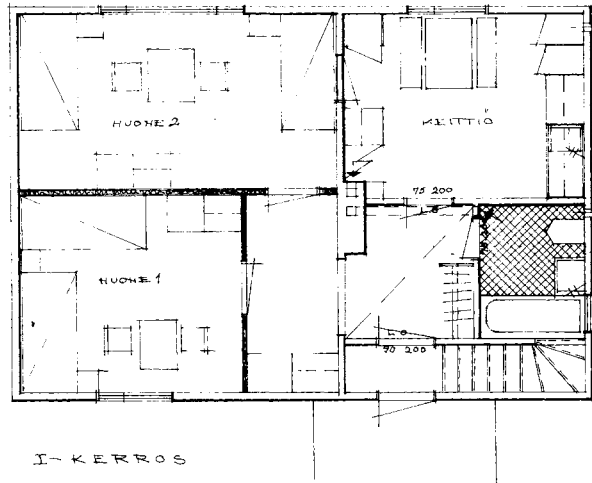
Rakennus on toiminut mm. vankilanjohtajan asuntona.

Arkkitehtuuriltaan tyypillinen aikakautensa asuinrakennus.

Peruskorjattu 1982, kunto tyydyttävä.

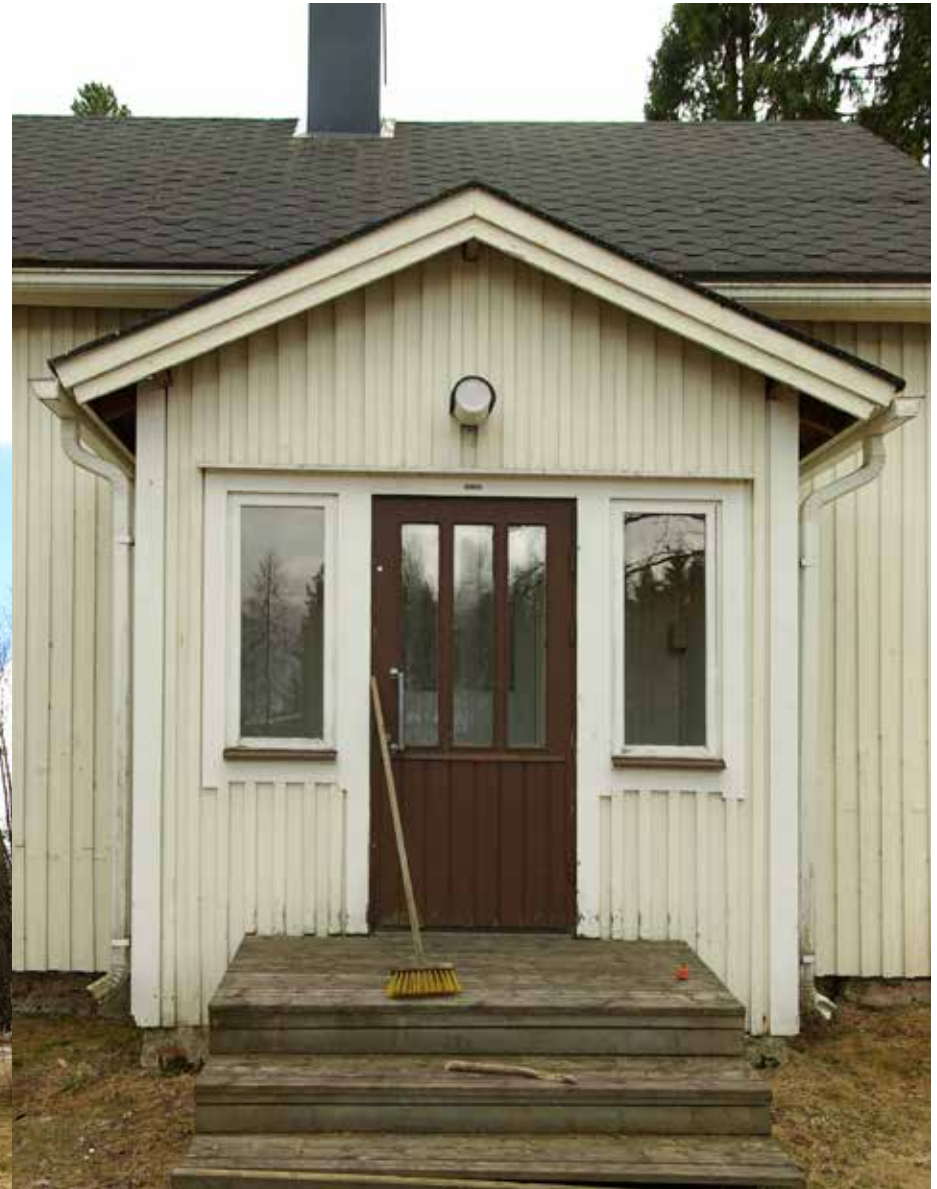
1785

Kaup. osasto/kuu	Kartt. nro	toitti/kuu	viranomaisen arkistointimerkintä
Rakennusluvanpöytä	piirustusn:o	no 1	
Rakennusluvan nimi ja osoite	piirustuksen sisältö	Mittakaavat	
PELTONEN, VILHE PELTONEN, SIBELIUS RAKENNUS N:o 21/1977	RAKENNUS 1:150		
suunnittelija	part.	suunnittelun, työn no, piirust. no	muutokset
OIKEUSMINISTERIÖ rakennusosasto Pääsuunnittelija E. Saksela Hki seivä 1987 4.5.88	part. E. Saksela		27.02.81
	<i>Lipso Nummela</i>		

17. Valokuva kohteesta.

18. Valokuvia kohteesta.

19. Valokuvia kohteesta.

<i>rakennuslupnumero ja -päiväys</i>	17/70, 6.4.1970
<i>rakennuttaja</i>	Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto (Vaho)
<i>rakentaja ja rakennusvuosi</i>	Pelson varavankila 1970
<i>vastaava työnjohtaja</i>	rkm Heimo Mustaniemi
<i>suunnittelija</i>	rkm Urpo Nummela (Vaho), Helsinki
<i>aikaisemmat tunnistenumerot</i>	023
<i>nykyiset laajuustiedot</i>	227 br-m ² , 196 h-m ² , 680 m ³
<i>materiaalitietoja</i>	puurankarunko (osittain hirsi), lautaverhous, peltikate
<i>talotekninen varustus</i>	nestemäinen keskuslämmitys, viemäri, vesijohto, wc, lämminvesi, sähkö
<i>korjaukset/laajennukset</i>	korjauksia 1989
<i>lisätiedot</i>	-

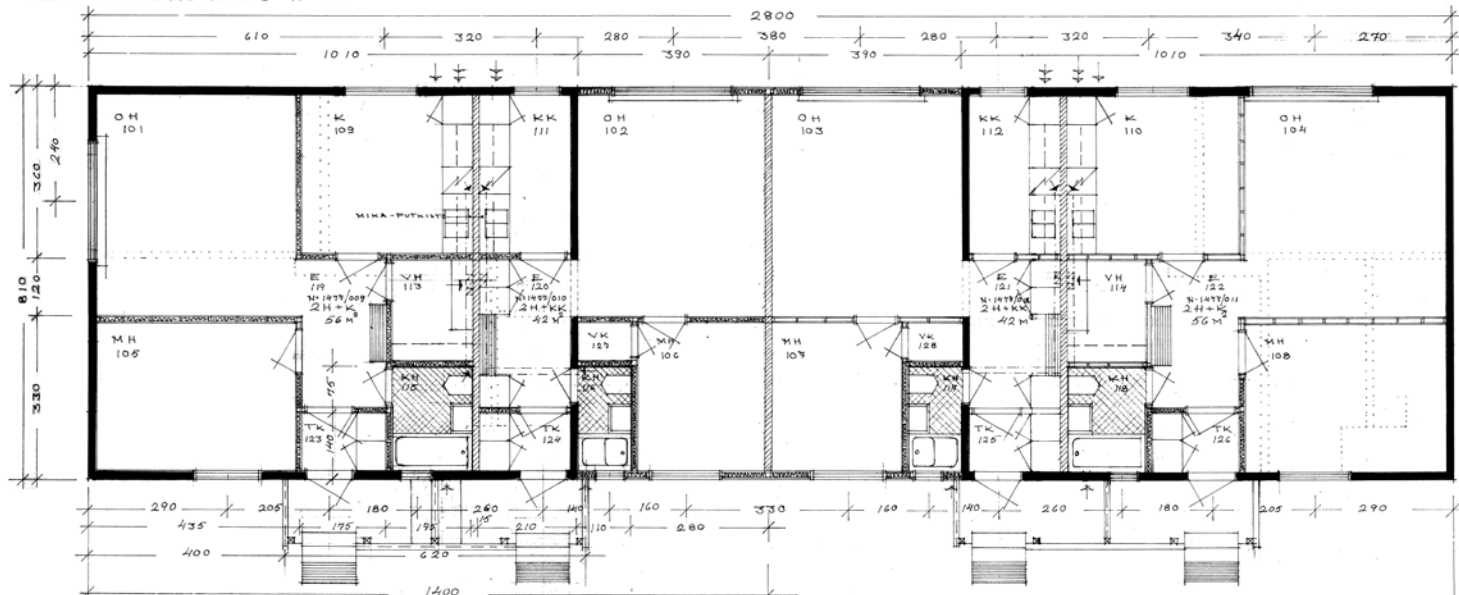
lyhyt kohdekuvaus

Harjakatoinen 1970 valmistunut 1 -kerroksinen neljän huoneiston rivitalorakennus.

Rakennus on toiminut henkilökunnan asuinrakennuksena.

Arkkitehtuuriltaan tavanomainen ja vaatimaton aikakautensa asuinrakennus.

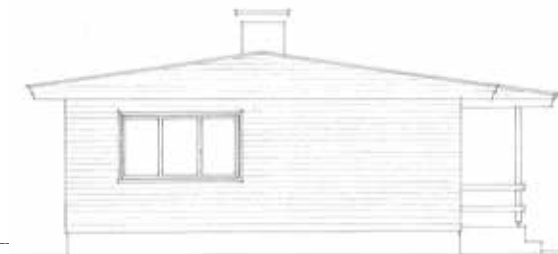
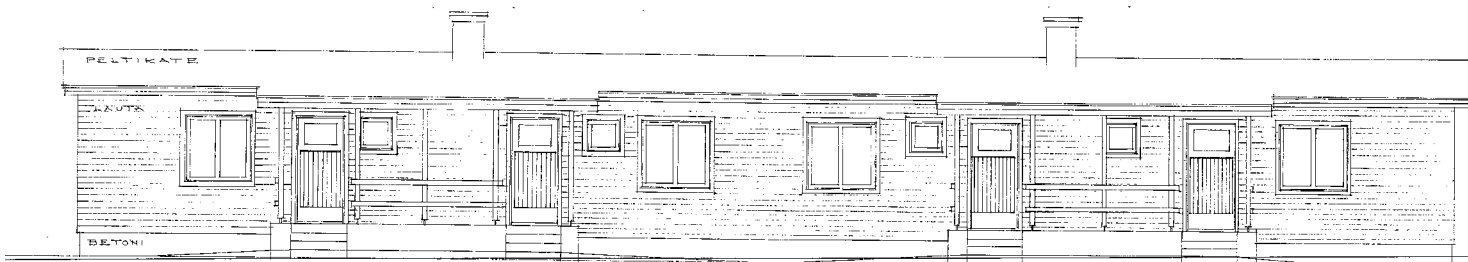
Kunto tyydyttävä/hyvä.

Luonnos/työpiirros
307780

kaupunki/kyliä kortti/tila	lontti/RN:o	viranomaisen arkistolomerkintä
rakennustoimige	piirustustaji	no 1
rakennuskohteen nimi ja osoite	piirustuksen sisältö	mittakaava
PELISO YRÄVANKIÄ	ASUINRAKENNUS PILKKA	1:150
suunnittelija	piiri	suunnittelun työ no, piirust no
OIKEUSMINISTERIÖ	ARK	muutokset

ASUINRAKENNUS N: 23.

KAAKOSTA

LOUNAASTA

1:150

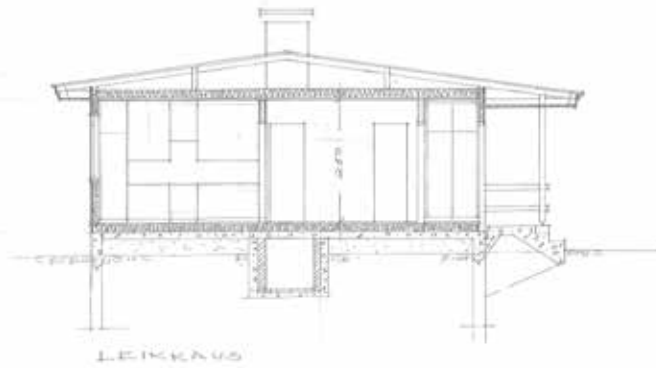
20. Piirustuksia kohteesta.

Rekisterin No. 1192
Vasta...
Välillä...
P. P. P.

03.03.90
Ujo/KUM

Rekisterin No. 1192
Vasta...
Välillä...
P. P. P.

ASUINRAKENNUS N° 23

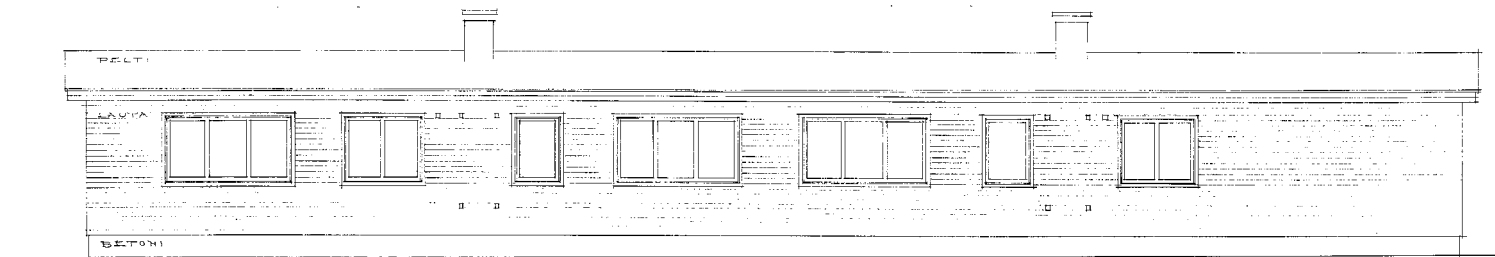

Alue: 100 m² - 1950
Koko: 100 m² - 1950
Käyt. p. 100 m² - 1950
A. J. J. J.

23.03.90
A. J. J. J.

1150

ASUINRAKENNUS N° 23

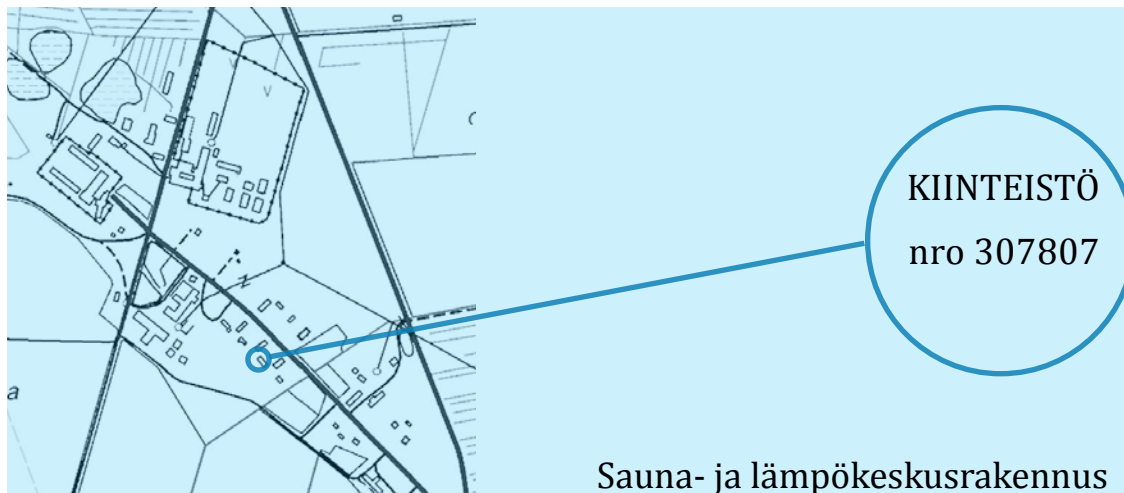
LUCTEESTA

21. Piirustuksia kohteesta.

22. Valokuvia kohteesta.

KIINTEISTÖ
nro 307807

Sauna- ja lämpökeskusrakennus

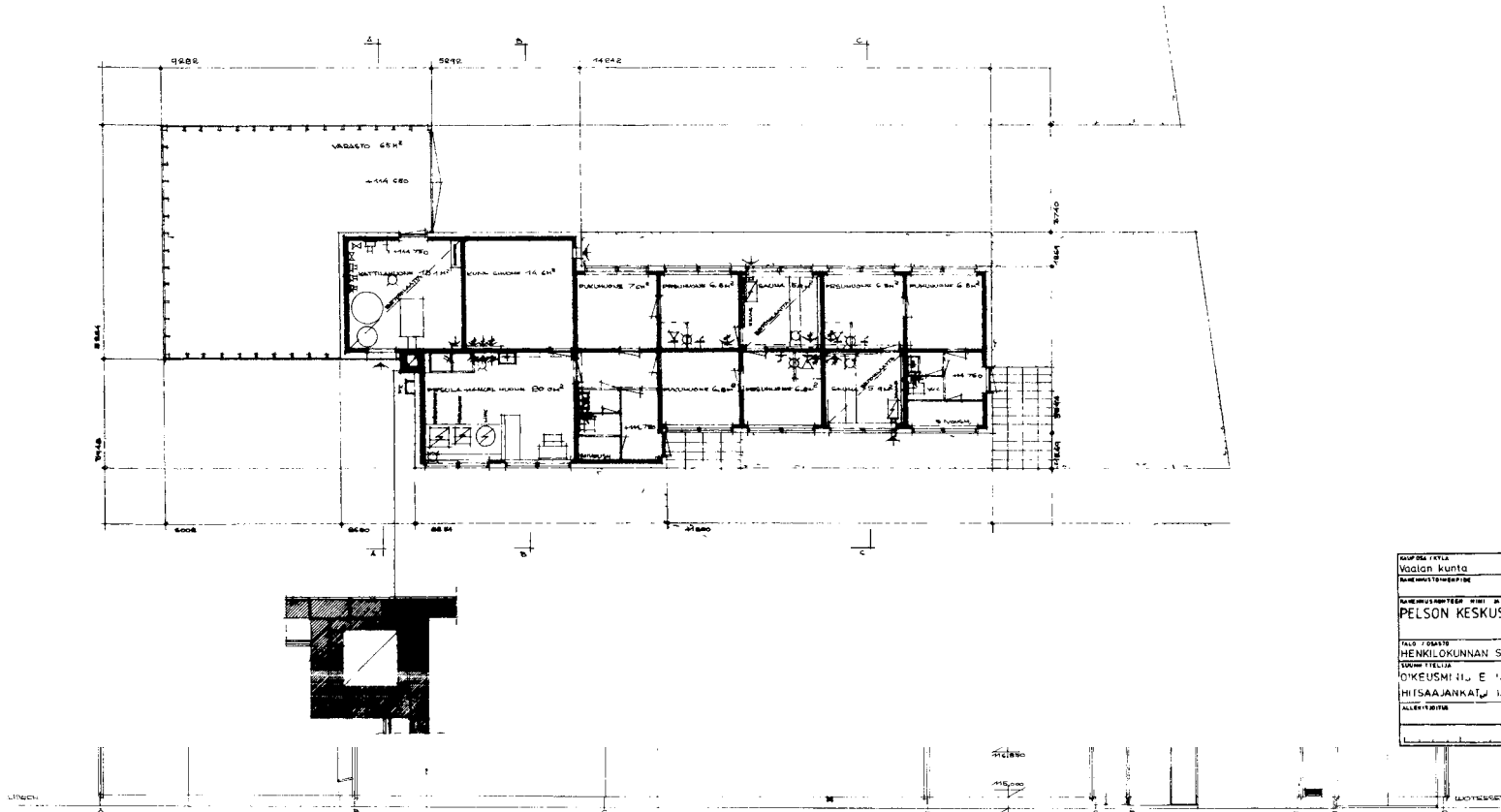
<i>rakennuslupnumero ja -päiväys</i>	<i>90/78, 29.5.1978</i>
<i>rakennuttaja</i>	<i>Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto (Vaho)</i>
<i>rakentaja ja rakennusvuosi</i>	<i>Pelson varavankila 1979</i>
<i>vastaava työnjohtaja</i>	<i>rkm Heimo Mustaniemi</i>
<i>suunnittelija</i>	<i>arkkitehti U. Toivonen (Vaho), Helsinki</i>
<i>aikaisemmat tunnistenumerot</i>	<i>045</i>
<i>nykyiset laajuustiedot</i>	<i>212 br-m², 171 h-m², 656 m³</i>
<i>materiaalitietoja</i>	<i>betoniperustus, tiili/puurankarunko, lautaverhous, huopakate</i>
<i>talotekninen varustus</i>	<i>kiinteäaineinen keskuslämmitys, viemäri, vesijohto, wc, lämminvesi, sähkö</i>
<i>korjaukset/laajennukset</i>	<i>-</i>
<i>lisätiedot</i>	<i>-</i>

lyhyt kohdekuvaus

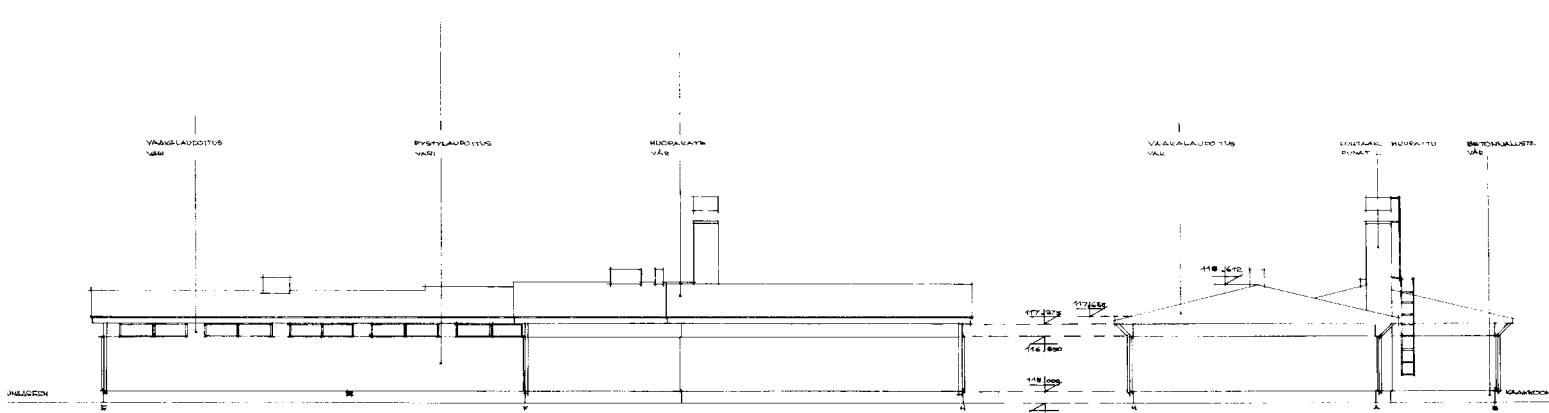
Harjakatoinen 1979 valmistunut 1 -kerroksinen lämpökeskus ja henkilökunnan sauna- ja pesularakennus.

Arkkitehtuuriltaan tavanomainen aikakautensa rakennus.

Ei tietoa peruskorjauksesta, kunto tyydyttävä/hyvä.

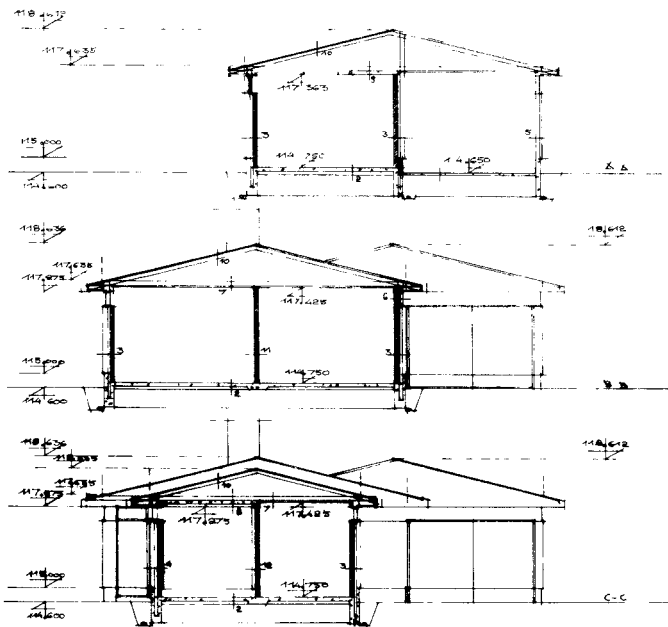

Kaupunki/kyliä Vaasan kunta	Maantieteellinen Pellonkylä	Maantieteellinen Pellonkylä	Maantieteellinen Pellonkylä
Korkeusmittaus PELSON KESKUSVANKILA	Maantieteellinen PELSON KESKUSVANKILA	Maantieteellinen PELSON KESKUSVANKILA	Maantieteellinen PELSON KESKUSVANKILA
Maantieteellinen HENKILÖKUNNAN SAUNA - JA LAMPOK	Maantieteellinen HENKILÖKUNNAN SAUNA - JA LAMPOK	Maantieteellinen HENKILÖKUNNAN SAUNA - JA LAMPOK	Maantieteellinen HENKILÖKUNNAN SAUNA - JA LAMPOK
Maantieteellinen OIKESMIITTI E 12 VÄNÄIN HOITO - OSASTO	Maantieteellinen OIKESMIITTI E 12 VÄNÄIN HOITO - OSASTO	Maantieteellinen OIKESMIITTI E 12 VÄNÄIN HOITO - OSASTO	Maantieteellinen OIKESMIITTI E 12 VÄNÄIN HOITO - OSASTO
Maantieteellinen HISAAJANKATU 12 UURII HELSINKI Puh 90-75906	Maantieteellinen HISAAJANKATU 12 UURII HELSINKI Puh 90-75906	Maantieteellinen HISAAJANKATU 12 UURII HELSINKI Puh 90-75906	Maantieteellinen HISAAJANKATU 12 UURII HELSINKI Puh 90-75906
Maantieteellinen ARK	Maantieteellinen ARK	Maantieteellinen ARK	Maantieteellinen ARK
Maantieteellinen ARK	Maantieteellinen ARK	Maantieteellinen ARK	Maantieteellinen ARK

Kaupunki/kyliä Vaasan kunta	Maantieteellinen Pellonkylä
Korkeusmittaus PELSON KESKUSVANKILA	Maantieteellinen PELSON KESKUSVANKILA
Maantieteellinen HENKILÖKUNNAN SAUNA - JA LAMPOK	Maantieteellinen HENKILÖKUNNAN SAUNA - JA LAMPOK
Maantieteellinen OIKESMIITTI E 12 VÄNÄIN HOITO - OSASTO	Maantieteellinen OIKESMIITTI E 12 VÄNÄIN HOITO - OSASTO
Maantieteellinen HISAAJANKATU 12 UURII HELSINKI Puh 90-75906	Maantieteellinen HISAAJANKATU 12 UURII HELSINKI Puh 90-75906
Maantieteellinen ARK	Maantieteellinen ARK
Maantieteellinen ARK	Maantieteellinen ARK

23. Piirustuksia kohteesta.

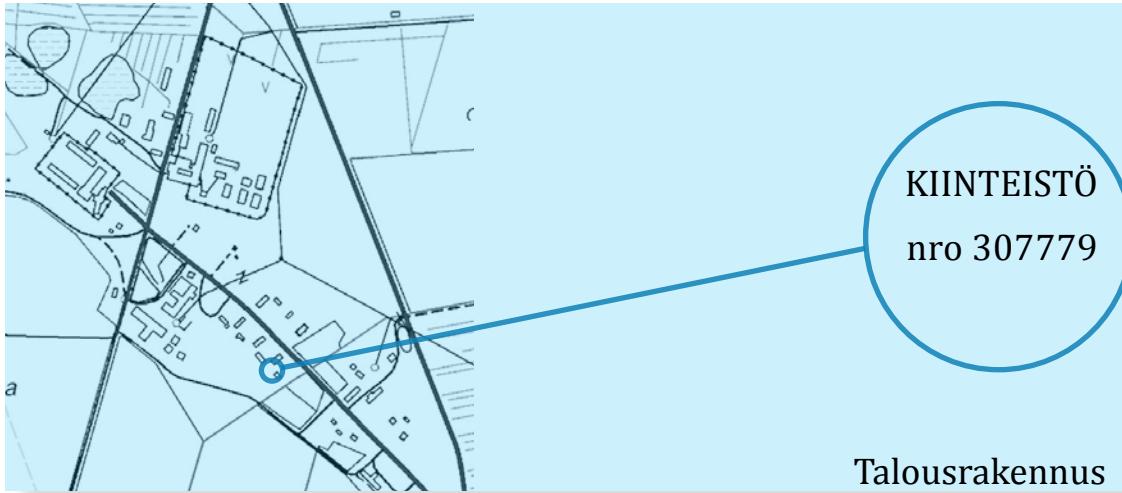
RAKENTUST

1	Alapohja	Soratäyte Suojapaperi Teräsbetonilaatta
2	Alapohja	Soratäyte Suojapaperi Styrox P-25 100 mm Teräsbetonilaatta
3	Ulkoseinä	Pystylauta 19 mm Ilmaväli 22 Bitulit 12 50x50 K 600 50 + PV-L 50 mm 50x100 K 600 100 + PV-L 100 mm NRT 130 Rappaus Pesulassa ja pesuhuoneissa laatoitus
4	Ulkoseinä (löylyhuone)	Pystylauta 19 mm Ilmaväli 22 Bitulit 12 50x 50 K 600 50 + PV-L 50 mm 50x100 100 + PV-L 100 NRT 130 50x50 50 + PV-L 50 mm
5	Ulkoseinä (varasto)	alumiinipaperi ilmaväli 22 Laudoitus 16 vaakasuora
6	Ulkoseinä (yläosa)	Pystylauta 19 mm Ilmaväli 22 Bitulit 12 50x100 K 600 100 + suojalaudat
7	Yläpohja	Vaakalauta 19 mm Ilmaväli 22 Bitulit 12 50x100 100 + PV-L 100 NRT 130
8	Yläpohja (löylyhuone)	Mineraalivilla 50 mm + katonkannattajat " 150 + katonkannattajat Höyrysulku 22 Laudoitus 16 Alataso + 117.425 Laudoitus 16
9	Yläpohja (Pesula) (Kattilah.)	Min.villa 50 mm + katonkannattajat " 150 + katonkannattajat Teräsbetonilaatta Alataso + 117.363 50x50 50 + PV-L 50
10.	Vesikatto	Rakapontttilaatta 2-kertainen huopa
11	VKT:seinä	NRT 130 mm Rappaus ja maalipöly
12	valiseinä	NRT 130 Min.villa 100 mm + Alumiinipaperi Ilmaväli + vaakalauta

kuop.osa/nyla kortti/tila	tentti/RN:o	viranomaisto
Yvelan kunta	Pelso varavankila	Virasto
puhelinnumero	puhelinnumero	puhelinnumero
tuohirakennus		
rakennusluokitus nimi ja osoite		puhelinnumero
Pelso varavankila		
Henkilökunnan sauna ja lampokeskus nro 45		Leikkaus
Suunnittelija	RNT ut	Suunnittelija
DIKEUSMINISTERIÖ		
puhelinnumero + osoite		
1970-05-16		

25. Valokuvia kohteesta.

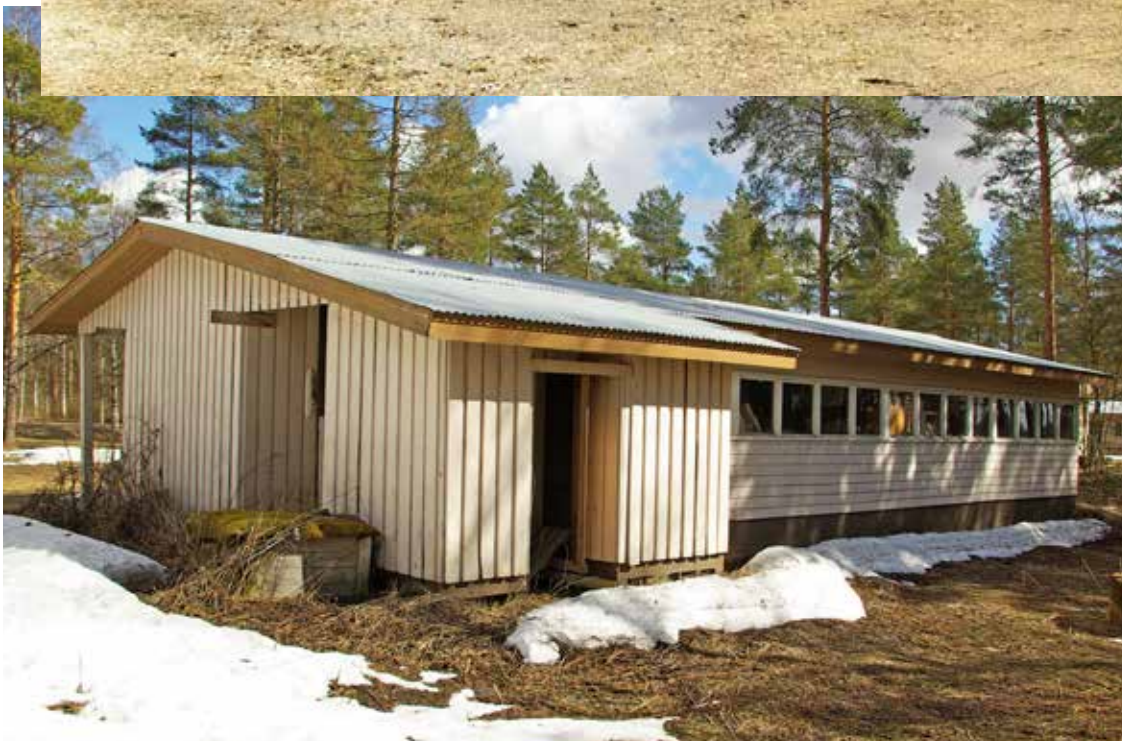
rakennuslupanumero ja -päiväys	-
rakennuttaja	Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto (Vaho)
rakentaja ja rakennusvuosi	Pelson varavankila 1970
vastaava työnjohtaja	-
suunnittelija	-
aikaisemmat tunnistenumerot	022 *
nykyiset laajuustiedot	109 br-m ² , 102 h-m ² , 320 m ³
materiaalitietoja	betoniperustus, puurankarunko, lautaverhous, peltikate
talotekninen varustus	sähkö
korjaukset/laajennukset	-
lisätiedot	-

lyhyt kohdekuvaus

Harjakatoinen 1970 valmistunut neljän auton autotalli- ja varistorakennus.

Arkkitehtuuriltaan tavanomainen aikakautensa rakennus.

Ei tietoa peruskorjauksesta, kunto tyydyttävä.

26. Valokuvia kohteesta.

rakennuslupanumero ja -päiväys	14/68 1.4.1968
rakennuttaja	Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto (Vaho)
rakentaja ja rakennusvuosi	Pelson varavankila 1968
vastaava työnjohtaja	rkm Heimo Mustaniemi
suunnittelija	arkkitehti Henno Kamppuri (Vaho), Helsinki
aikaisemmat tunnistenumerot	162
nykyiset laajuustiedot	245 br-m ² , 228 h-m ² , 815 m ³
materiaalitietoja	betoniperustus, hirsi/puurankarunko, lautaverhous, peltikate
talotekninen varustus	nestemäinen keskuslämmitys, viemäri, vesijohto, wc, lämminvesi, sähkö
korjaukset/laajennukset	-
lisätiedot	-

lyhyt kohdekuvaus

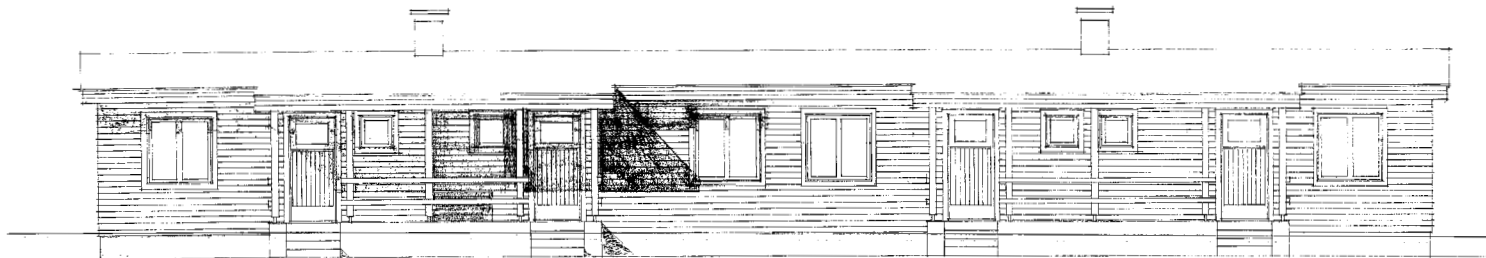
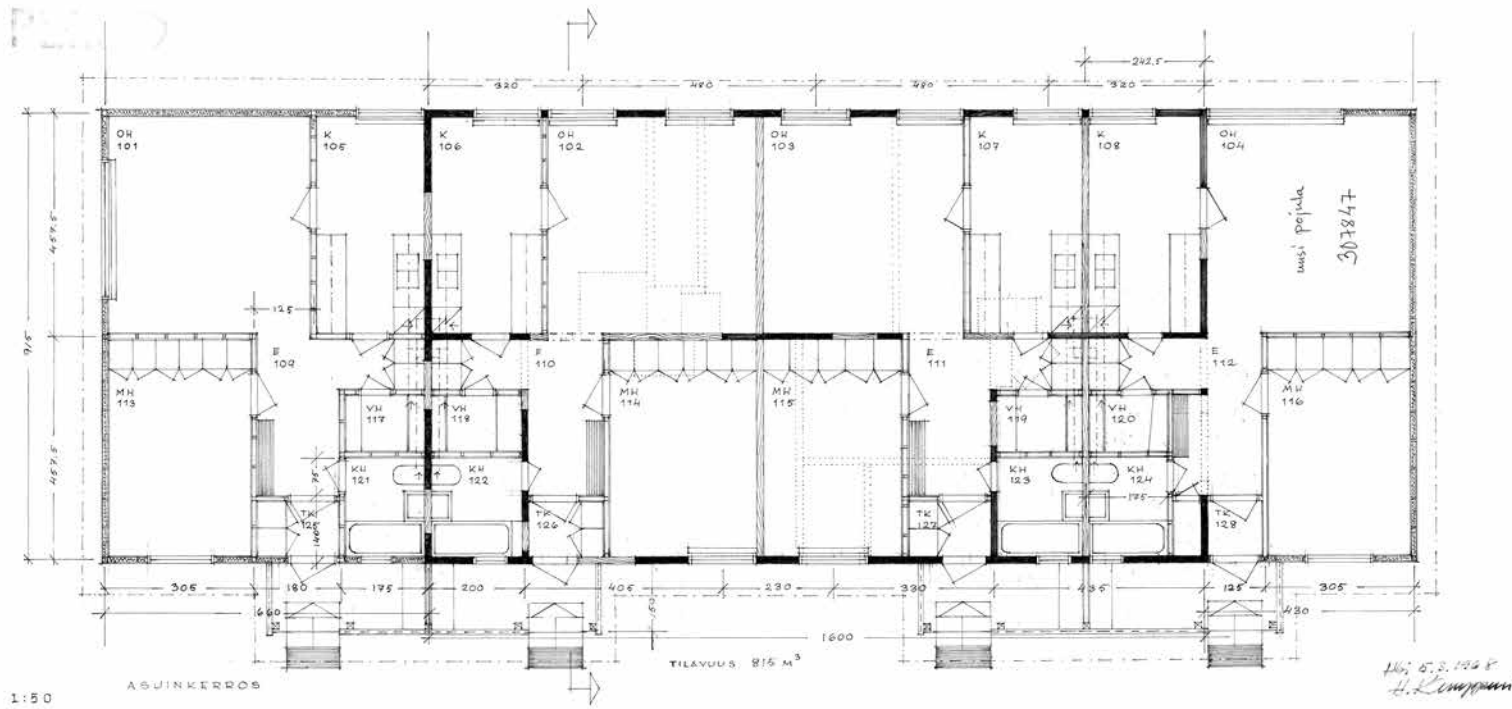
Harjakatoinen 1968 valmistunut 1 -kerroksinen neljän huoneiston rivitalorakennus.

Rakennus on toiminut henkilökunnan asuinrakennuksena, nk. "Poijula".

Arkkitehtuuriltaan tavanomainen ja vaatimaton aikakautensa asuinrakennus.

Peruskorjattu, kunto tyydyttävä/hyvä.

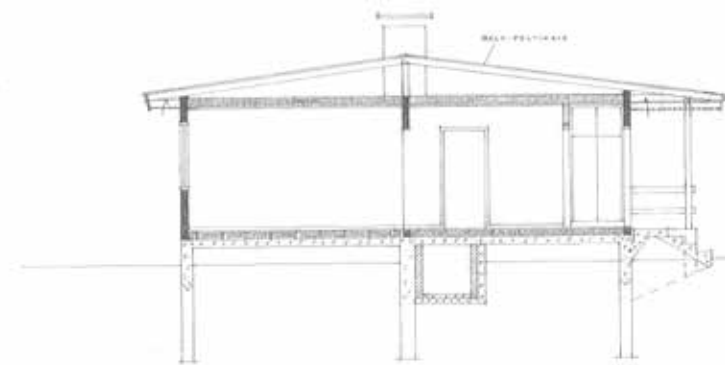

Rakennus	10.11.1908
Vaale	6.5.9.08
Vaale n kunnan rakennustakunta	
Arkkitehti	H. L. Lempiäinen

H. L. Lempiäinen

1:50

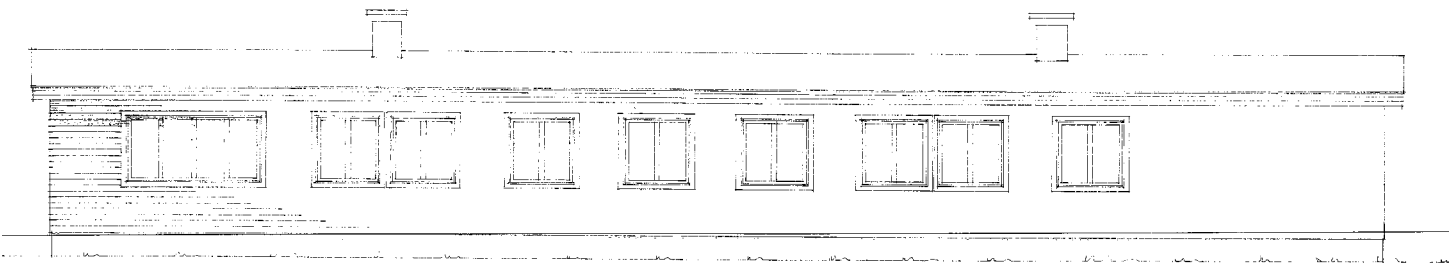
27. Piirustuksia kohteesta.

LEIKKAUS.

Rakennus... 1908
 Vuosi... 1908
 Vuosi ja laatu...
 p. J. J. J.

J. J. J.

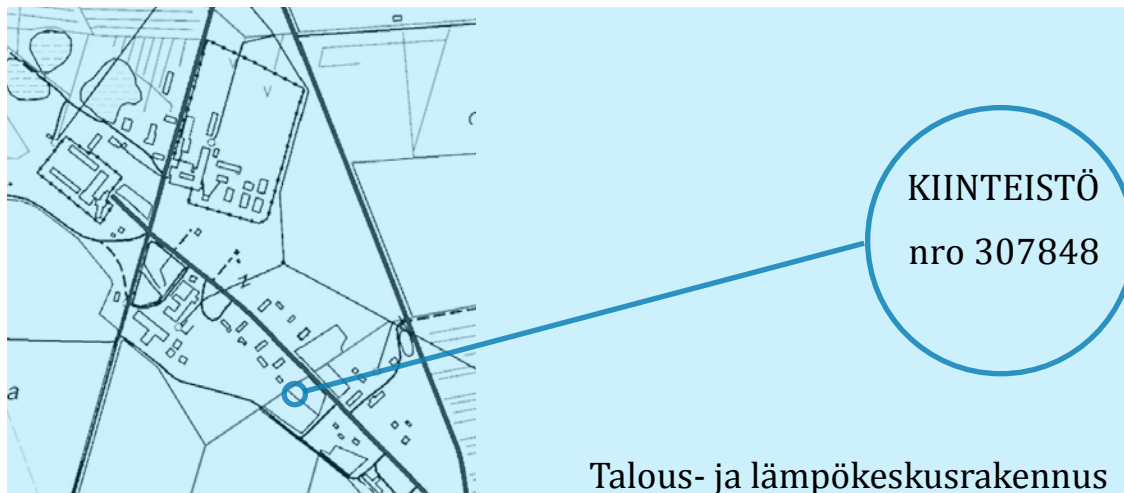
LUOTEESTA

Rakennus... 1908
 Vuosi... 1908
 Vuosi ja laatu...
 p. J. J. J.

28. Piirustuksia kohteesta.

29. Valokuvia kohteesta.

<i>rakennuslupnumero ja -päiväys</i>	<i>86/68, 29.1.1968</i>
<i>rakennuttaja</i>	<i>Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto (Vaho)</i>
<i>rakentaja ja rakennusvuosi</i>	<i>Pelson varavankila 1968</i>
<i>vastaava työnjohtaja</i>	<i>vastaava työnjohtaja rkm Heimo Mustaniemi</i>
<i>suunnittelija</i>	<i>arkkitehti Henno Kamppuri (Vaho), Helsinki</i>
<i>aikaisemmat tunnistenumerot</i>	<i>163</i>
<i>nykyiset laajuustiedot</i>	<i>145 br-m², 125.5 h-m², 325 m³</i>
<i>materiaalitietoja</i>	<i>betoniperustus, tiili/puurankarunko, lautaverhous, peltikate</i>
<i>talotekninen varustus</i>	<i>nestemäinen keskuslämmitys, viemäri, vesijohto, wc, lämminvesi, sähkö</i>
<i>korjaukset/laajennukset</i>	<i>-</i>
<i>lisätiedot</i>	<i>-</i>

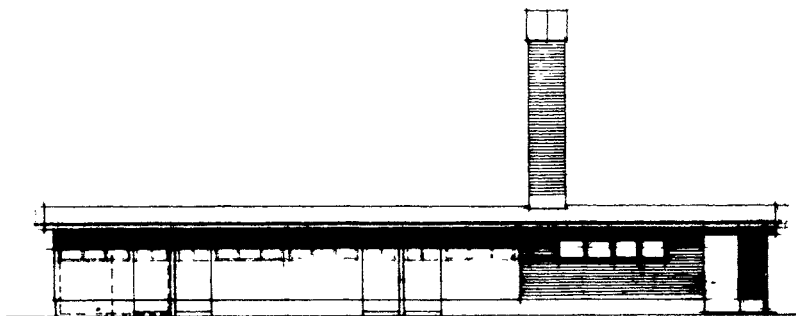
lyhyt kohdekuvaus

Harjakatoinen 1968 valmistunut neljän auton autotalli- ja lämpökeskusrakennus.

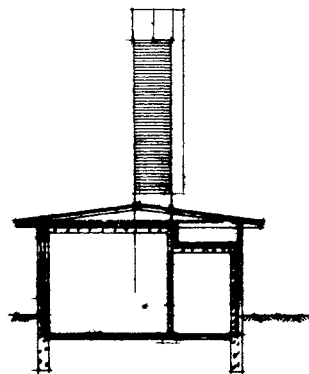
Arkkitehtuuriltaan tavanomainen aikakautensa rakennus.

Ei tietoa peruskorjauksesta, kunto tyydyttävä.

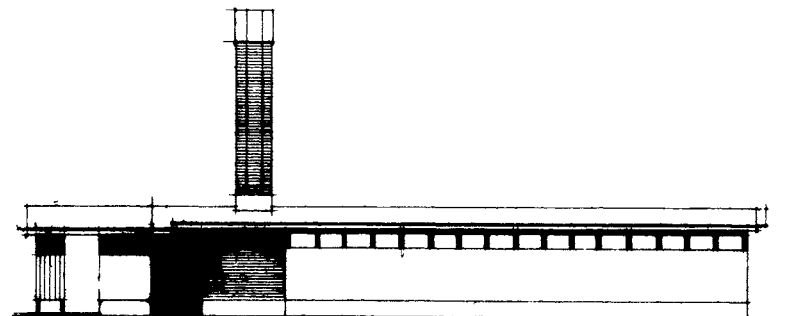
1850

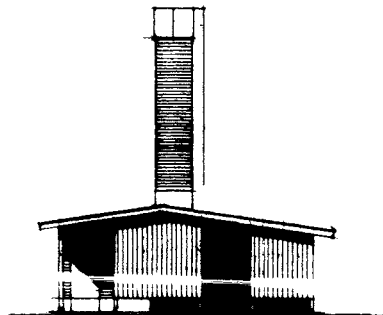
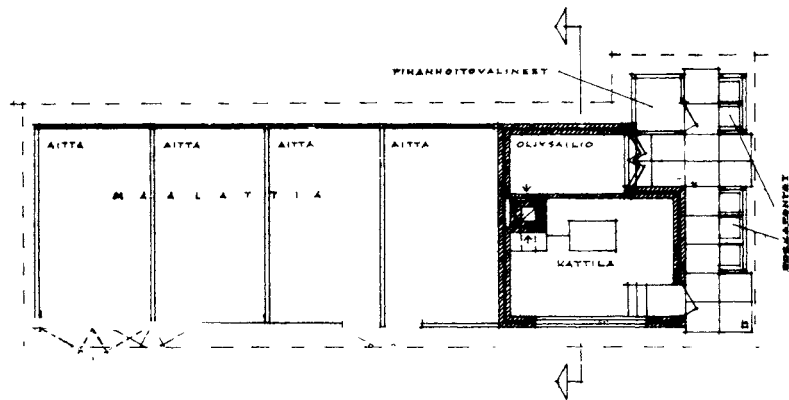
KOILLISESTA

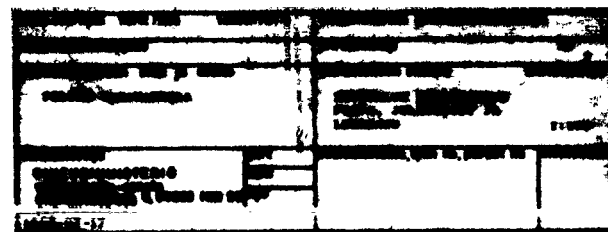
LEIKKAUS

ETUNÄKYSTÄ

LÖYTYNESTÄ

11.12.68
H. K. Oksanen
arkkitehti S. A. A.

31. Valokuvia kohteesta.

<i>rakennuslupnumero ja -päiväys</i>	<i>5/69 14.4.1969</i>
<i>rakennuttaja</i>	<i>Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto (Vaho)</i>
<i>rakentaja ja rakennusvuosi</i>	<i>Pelson varavankila 1969</i>
<i>vastaava työnjohtaja</i>	<i>rkm Heimo Mustaniemi</i>
<i>suunnittelija</i>	<i>rkm Urpo Nummela (Vaho), Helsinki</i>
<i>aikaisemmat tunnistenumerot</i>	<i>160</i>
<i>nykyiset laajuustiedot</i>	<i>230 br-m², 201 h-m², 735 m³</i>
<i>materiaalitietoja</i>	<i>betoniperustus, puurankarunko, lautaverhous, peltikate</i>
<i>talotekninen varustus</i>	<i>nestemäinen keskuslämmitys, viemäri, vesijohto, wc, lämminvesi, sähkö</i>
<i>korjaukset/laajennukset</i>	<i>peruskorjaus 1990-luvun loppulla</i>
<i>lisätiedot</i>	<i>-</i>

lyhyt kohdekuvaus

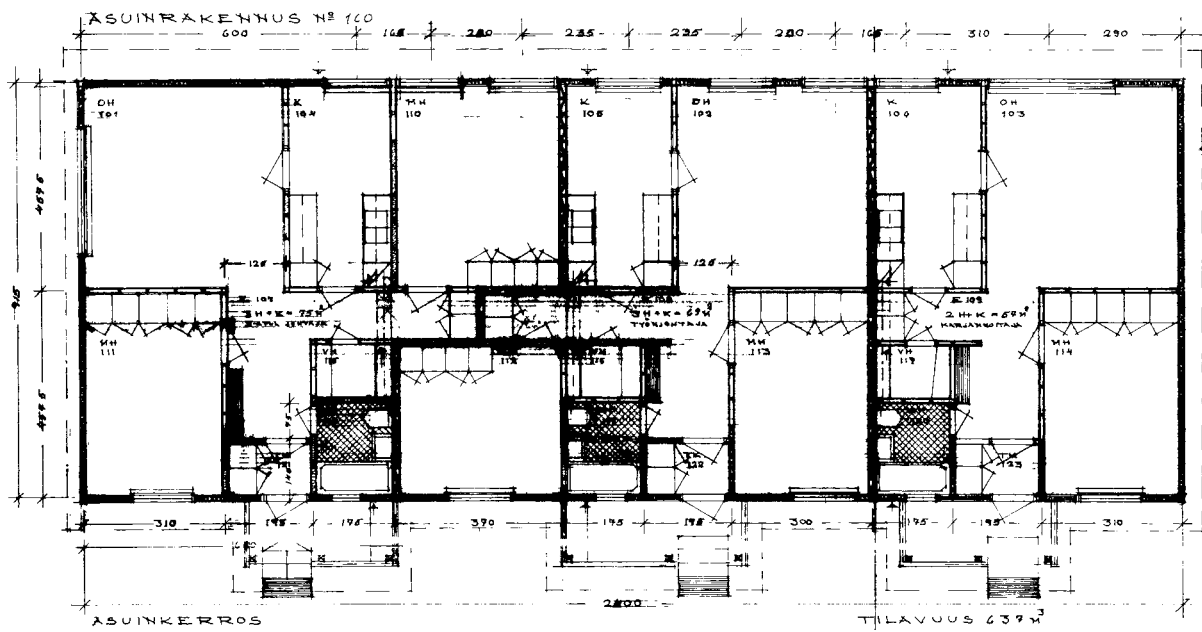
Harjakatoinen 1969 valmistunut 1 -kerroksinen kolmen huoneiston rivitalorakennus.

Rakennus on toiminut henkilökunnan asuinrakennuksena.

Arkkitehtuuriltaan tavanomainen ja vaatimaton aikakautensa asuinrakennus.

Peruskorjattu 1990-luvun lopulla, kunto tyydyttävä/hyvä.

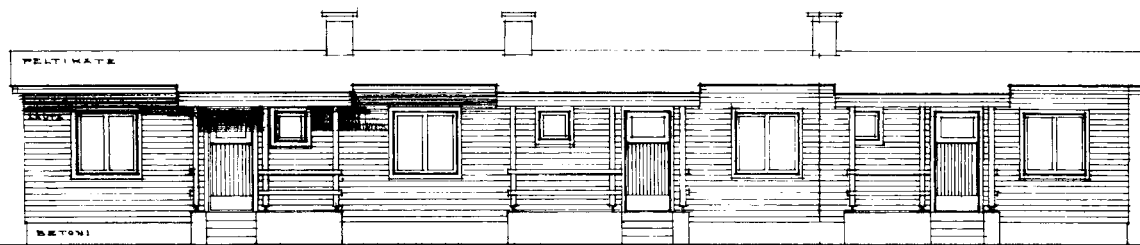
1845

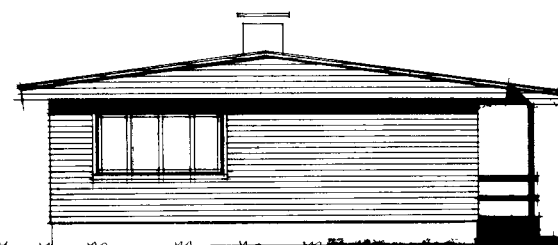
ASUINKERROS	ASUINKERROS	150
ASUINKERROS	ASUINKERROS	150
ASUINKERROS	ASUINKERROS	150

OIKEUSMINISTERIO
22. 11. 69
Usp/Hummel/g

ASUINKERROS

KÄYKOSTA

LOUNAASTA

ASUINKERROS	ASUINKERROS	150
ASUINKERROS	ASUINKERROS	150
ASUINKERROS	ASUINKERROS	150

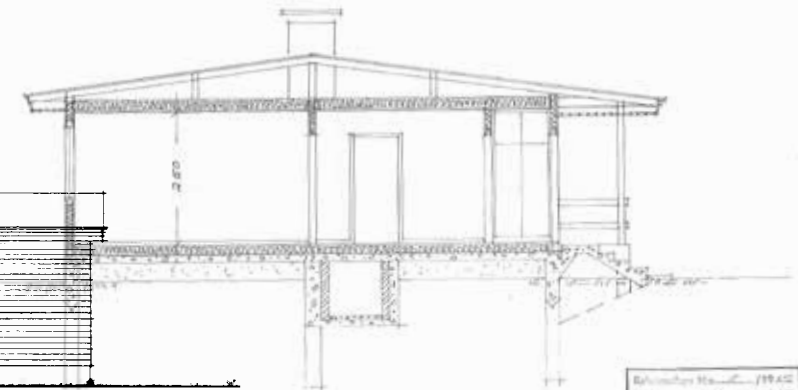
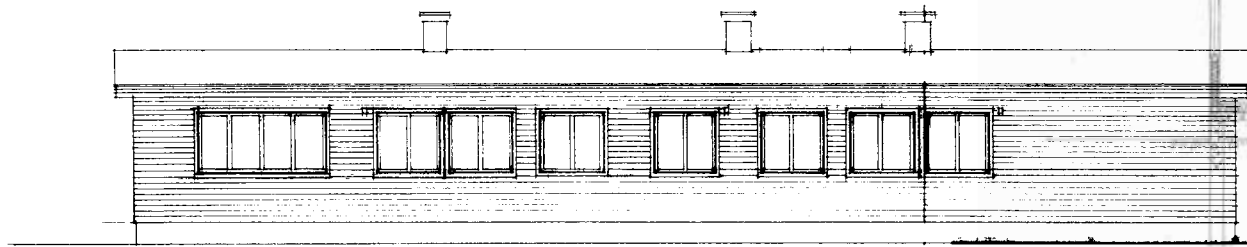
OIKEUSMINISTERIO
22. 11. 69
Usp/Hummel/g

OIKEUSMINISTERIO
22. 11. 69
H. L. Hummel

1848

ASUINRAKENNUS NR 160

Ohjeellinen hinta 1945
 Vuok. 1945
 Vuok. ja kassan rekognosointi
A. J. Linn

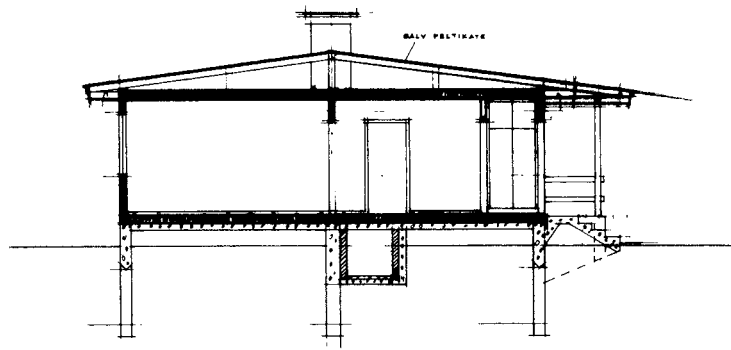
LUOTTEESTA

LEIKKAUS

Ohjeellinen hinta 1945	Ohjeellinen hinta 1945
Vuok. 1945	Vuok. 1945
Vuok. ja kassan rekognosointi	Vuok. ja kassan rekognosointi
PELSON YHTEISKUNTA	ASUINRAKENNUS
	JULKAISU LUOSTASTA 1 50
Ohjeellinen hinta 1945	Ohjeellinen hinta 1945
Vuok. 1945	Vuok. 1945
Vuok. ja kassan rekognosointi	Vuok. ja kassan rekognosointi

PELSON
 ASUINRAKENNUS NR 160
 22. 5. 49
Urho Nummela

Ohjeellinen hinta 1945
 Vuok. 1945
 Vuok. ja kassan rekognosointi
 22. 5. 49
Urho Nummela

LEIKKAUS

lhti 5.3.1948
H. Linn

Ohjeellinen hinta 1945	Ohjeellinen hinta 1945
Vuok. 1945	Vuok. 1945
Vuok. ja kassan rekognosointi	Vuok. ja kassan rekognosointi
PELSON YHTEISKUNTA	ASUINRAKENNUS
	JULKAISU LUOSTASTA 1 50
Ohjeellinen hinta 1945	Ohjeellinen hinta 1945
Vuok. 1945	Vuok. 1945
Vuok. ja kassan rekognosointi	Vuok. ja kassan rekognosointi

LOUNASTA

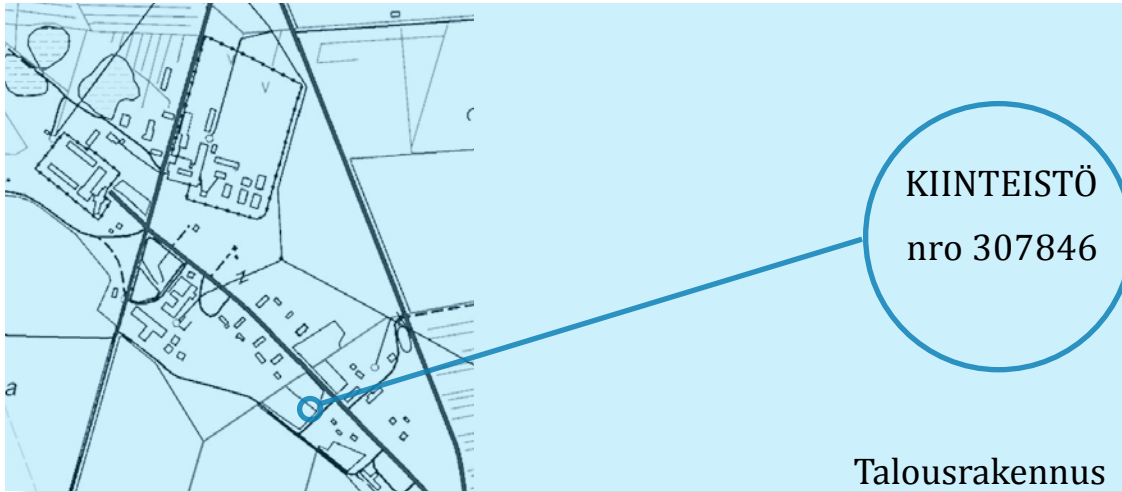
Ohjeellinen hinta 1945
 Vuok. 1945
 Vuok. ja kassan rekognosointi
A. J. Linn

34. Valokuvia kohteesta.

35. Valokuva kohteesta.

KIINTEISTÖ
nro 307846

Talousrakennus

<i>rakennuslupanumero ja -päiväys</i>	-
<i>rakennuttaja</i>	<i>Vankeinhoito-osasto</i>
<i>rakentaja ja rakennusvuosi</i>	<i>Pelson varavankila 1969</i>
<i>vastaava työnjohtaja</i>	-
<i>suunnittelija</i>	-
<i>aikaisemmat tunnistenumerot</i>	<i>161</i>
<i>nykyiset laajuustiedot</i>	<i>83 br-m², 79 h-m², 230 m³</i>
<i>materiaalitietoja</i>	<i>betoniperustus, puurankarunko, lautaverhous, peltikate</i>
<i>talotekninen varustus</i>	-
<i>korjaukset/laajennukset</i>	-
<i>lisätiedot</i>	-

lyhyt kohdekuvaus

Harjakatoinen 1969 valmistunut kolmen auton autotalli- ja varastorakennus.

Arkkitehtuuriltaan tavanomainen aikakautensa rakennus.

Ei tietoa peruskorjauksesta, kunto tyydyttävä.

36. Valokuvia kohteesta.

<i>rakennuslupanumero ja -päiväys</i>	-
<i>rakennuttaja</i>	<i>Vankeinhoito-osasto</i>
<i>rakentaja ja rakennusvuosi</i>	<i>Pelson varavankila 1948</i>
<i>vastaava työnjohtaja</i>	-
<i>suunnittelija</i>	-
<i>aikaisemmat tunnistenumerot</i>	<i>052</i>
<i>nykyiset laajuustiedot</i>	<i>155 br-m², 133 h-m², 464 m³</i>
<i>materiaalitietoja</i>	<i>kiviperustus, hirsi/puurunko, lautaverhous, huopakate</i>
<i>talotekninen varustus</i>	-
<i>korjaukset/laajennukset</i>	<i>peruskorjaus 1975, korjauksia 1956, 1960, 1971 ja 2000-luvulla</i>
<i>lisätiedot</i>	-

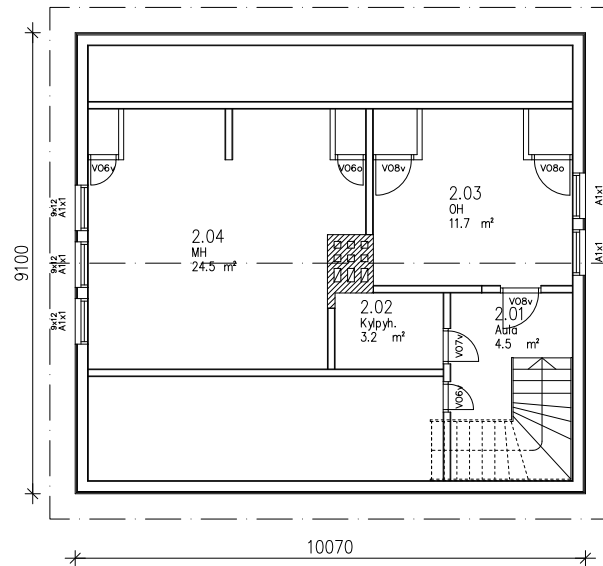
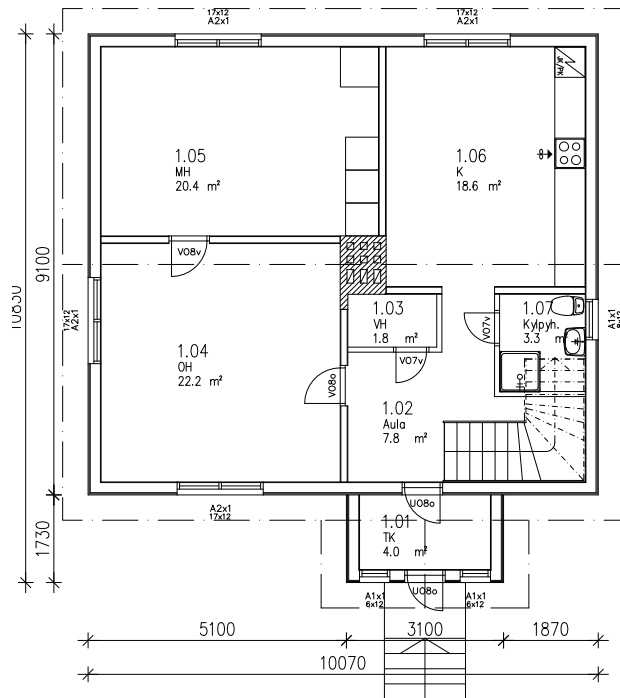
lyhyt kohdekuvaus

Harjakatoinen 1948 valmistunut 1 ½ -kerroksinen asuinrakennus.

Toiminut henkilökunnan asuinrakennuksena.

Arkkitehtuuriltaan tyypillinen aikakautensa asuinrakennus.

Peruskorjattu 1975, kunto hyvä.

KUVA	KORTTELI/ALA	TOIMITUS	VIIVAKOVIEN MERKITÄÄ
KANONISUUSKUPPI CAD-KUVA			PIIRUSTUKSI CAD-KUVA JÄRSN 4
KANONISUUSKUPPI JA OIKEI PELSON KESKUSVANKILA Asuinolennus 052 92810 PELSOSUO			PIIRUSTUKSI OIKEI POHJAPIRUSTUS, 1-kerros POHJAPIRUSTUS, 2-kerros VIIVAKOVI 1:50 1:50
	SURUKKA	TYÖ N°	PIR.N°
	ARK		
	PIIRIYS 20.4.2000	YHISNIM. Joona Puurunen	

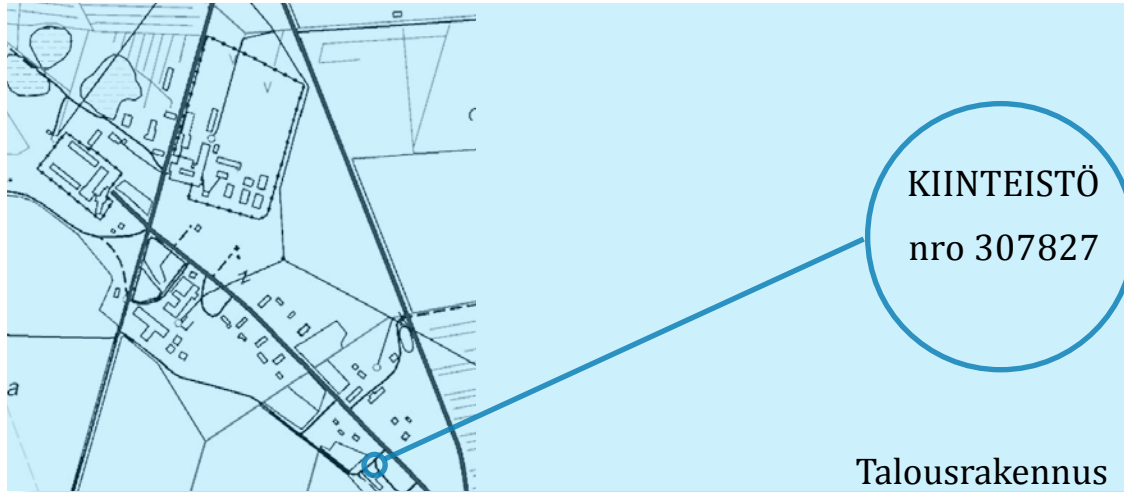

38. Valokuvia kohteesta.

39. Valokuvia kohteesta.

KIINTEISTÖ
nro 307827

Talousrakennus

<i>rakennuslupanumero ja -päiväys</i>	-
<i>rakennuttaja</i>	-
<i>rakentaja ja rakennusvuosi</i>	1975
<i>vastaava työnjohtaja</i>	-
<i>suunnittelija</i>	-
<i>aikaisemmat tunnistenumerot</i>	056
<i>nykyiset laajuustiedot</i>	65 br-m ² , 61 h-m ² , 195 m ³
<i>materiaalitietoja</i>	betoniperustus, puurankarunko, lautaverhous, pel- tikate
<i>talotekninen varustus</i>	sähkö
<i>korjaukset/laajennukset</i>	-
<i>lisätiedot</i>	-

lyhyt kohdekuvaus

Harjakatoinen 1975 valmistunut kolmen auton autotalli- ja varastorakennus.

Arkkitehtuuriltaan tavanomainen aikakautensa rakennus.

Ei tietoa peruskorjauksesta, kunto tyydyttävä/heikko.

40. Valokuvia kohteesta.

KIINTEISTÖ
nro 307811

Asuinrakennus

rakennuslupanumero ja -päiväys	44/66, 6.6.1966
rakennuttaja	Valtio (Vankeinhoito-osasto)
rakentaja ja rakennusvuosi	Pelson varavankila 1937
vastaava työnjohtaja	rkm Heimo Mustaniemi
suunnittelija	rkm Urpo Nummela (Vaho), Helsinki
aikaisemmat tunnistenumerot	049
nykyiset laajuustiedot	132.5 br-m ² , 123 h-m ² , 402 m ³
materiaalitietoja	kivi- ja betoniperustus, hirsi/puurankarunko, tili, lautaverhous, huopakate
talotekninen varustus	keskustämmitys, viemäri, vesijohto, wc, lämminvesi, sähkö
korjaukset/laajennukset	korjauksia 1949, 1950 tulipalo (täyskorjaus), 1955, 1956, 1959, 1966 laajennus (keskustämmitys, täyskorjaus, kylpyhuone), 1970
lisätiedot	-

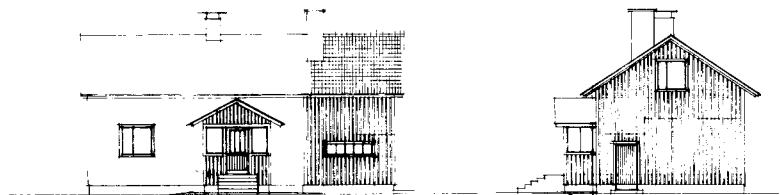
lyhyt kohdekuvaus

Harjakattoinen 1937 valmistunut 1 ½ -kerroksinen yhden huoneiston asuinrakennus. Rakennusta laajennettiin vuonna 1966 kattilahuoneella ja kahdella huoneella, joista toinen sijaitsi ullakkokerroksessa.

Toiminut henkilökunnan asuinrakennuksena.

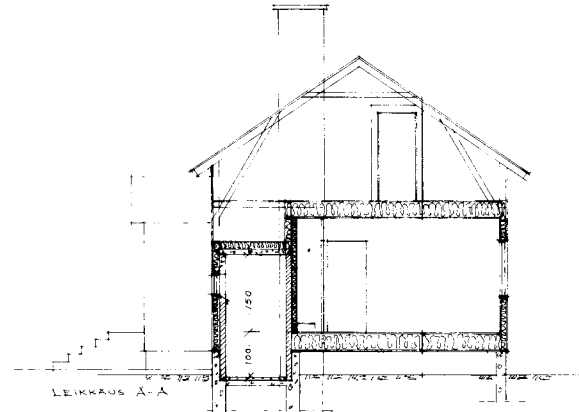
Arkkitehtuuriltaan tyyppillinen aikakautensa asuinrakennus.

Peruskorjattu, kunto hyvä.

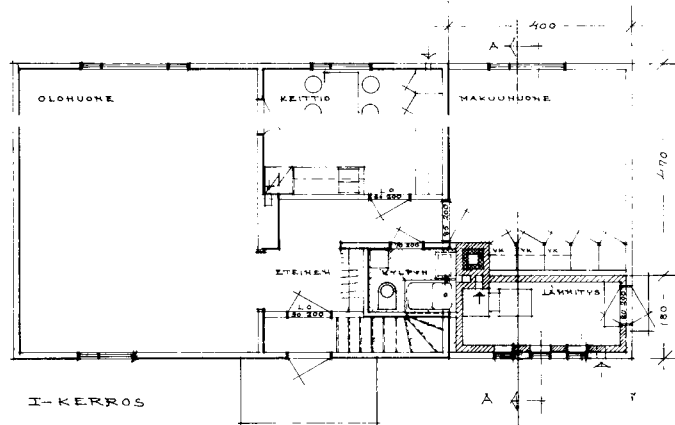

JULKISIVU KOULIESTA

PÄÄTY LUOTEESTA

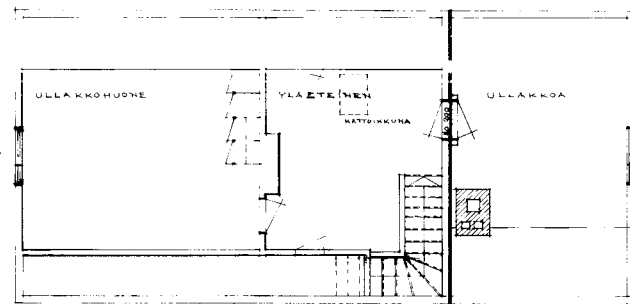

LEIKKAUS A-A

I-KERROS

RAKENNUS N: 49 MUUTOS JA LAAJENNUS

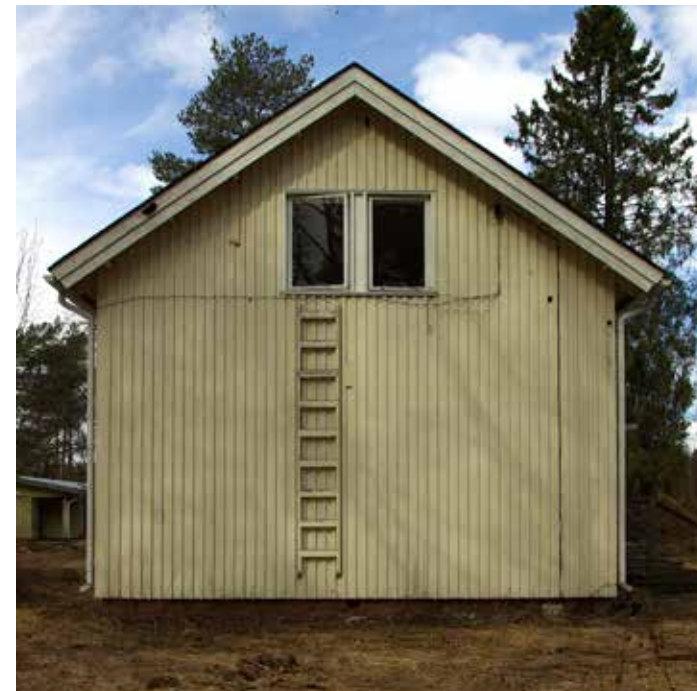
ULLAKKOKERROS

1819 Rakennus kortti 716	10/11/1919	Rakennuksen suunnittelija	
Rakennusluottamus		Arkkitehti	N:o 1
Rakennusluottamus nro ja osoite		Arkkitehtitoimisto	
pp. 1/1919		Arkkitehti	1 100,198
Suunnittelija		Rakennusluottamus nro ja osoite	
DIKEMINISTERIO			
1919			
1919			

SELITYSTÄ
 KYLPUHUONELN ERISTYS RT 293 JY SEINÄT ENSO-
 LAATTA VVA VALKOINEN, LATTIA LAATAT KULTA HARMMA,
 KATTO LASTULEVYVA MAALAT SINISEKSI
 ASUINHUONON OVI OLEVA MAALIA (OAH OUSITTOK)
 KATTILAHUONE SEINÄT VERN ISOMTILIMUURAKK
 KÄYTI TEKASBESTONIA
 ASUINHUONEET SEINÄT KIPSOKIT VERHOOK
 KATOT
 LATTIAT LINOLEUM
 KÖNKRITIT RT-MALLIA
 KEITTIÖN SÄHKÖLISI JA KÖYRKUPU

DIKEMINISTERIO
 1919

1:100 JA 1:50

42. Valokuvia kohteesta.

43. Valokuvia kohteesta.

<i>rakennuslupanumero ja -päiväys</i>	-
<i>rakennuttaja</i>	<i>Vankeinhoito-osasto</i>
<i>rakentaja ja rakennusvuosi</i>	<i>Pelson varavankila 1937</i>
<i>vastaava työnjohtaja</i>	-
<i>suunnittelija</i>	-
<i>aikaisemmat tunnistenumerot</i>	<i>048</i>
<i>nykyiset laajuustiedot</i>	<i>210 brm², 171.4 h-m², 770 m³</i>
<i>materiaalitietoja</i>	<i>kiviperustus, hirsi/puurankarunko, lautaverhous, huopakate</i>
<i>talotekninen varustus</i>	<i>keskuslämmitys, viemäri, vesijohto, wc, lämminvesi, sähkö</i>
<i>korjaukset/laajennukset</i>	<i>peruskorjaus 1963, vesikate 1996, korjauksia 1948, 1956, 1963, 1969, 1980, 1986</i>
<i>lisätiedot</i>	-

lyhyt kohdekuvaus

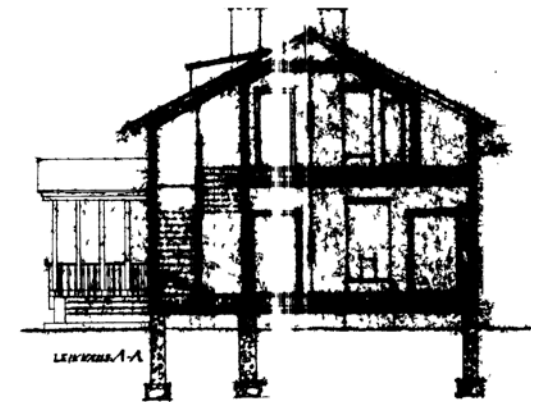
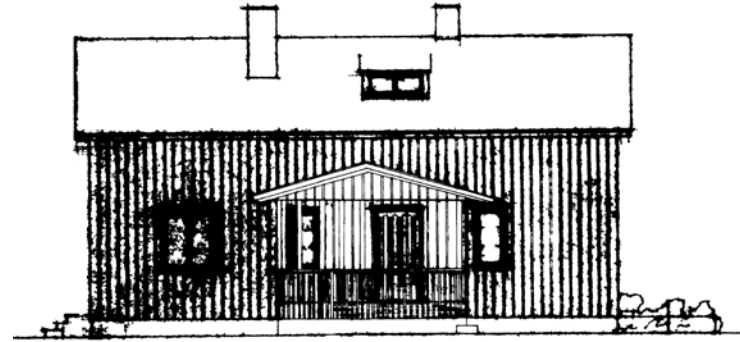
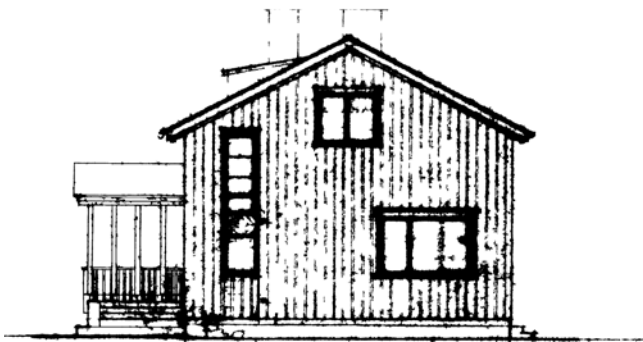
Harjakattoinen 1937 valmistunut 1 ½ -kerroksinen yhden huoneiston asuinrakennus.

Toiminut mm. vankilan johtajan asuntona.

Arkkitehtuuriltaan tyypillinen aikakautensa asuinrakennus.

Peruskorjattu, kunto hyvä

PELSON
johtajan asuintalo
 n:o 6.1.100

OKKEUSMINISTERIO
 VANHEINEN VTO
 ASUNTOJEN
 N:o 453-5
 27.12.1926 EW=

PELSON
johtajan asuintalo
 n:o 6.1.100.

OKKEUSMINISTERIO
 VANHEINEN VTO
 ASUNTOJEN
 N:o 453-5
 27.12.1926

181c

Vanha nro/tyyppi	1007/1014	Luokitus	Asunonrakennus
Rakennusvuosi		Asunonrakennus	
Rakennusmaa	ma ja metsä	Asunonrakennus	
Rakennusmaa	pellon ja metsä	Asunonrakennus	
Rakennusmaa	sohjo ja metsä	Asunonrakennus	
Rakennusmaa		Asunonrakennus	
Rakennusmaa		Asunonrakennus	
Rakennusmaa		Asunonrakennus	
Rakennusmaa		Asunonrakennus	
Rakennusmaa		Asunonrakennus	

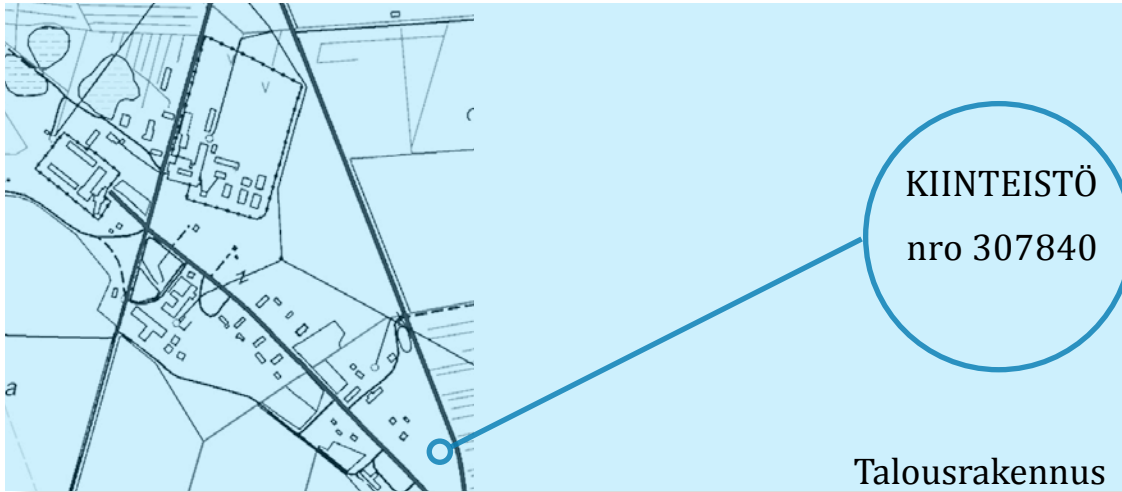
44. Piirustuksia kohteesta.

45. Valokuvia kohteesta.

46. Valokuvia kohteesta.

<i>rakennuslupanumero ja -päiväys</i>	-
<i>rakennuttaja</i>	<i>Vankeinhoito-osasto</i>
<i>rakentaja ja rakennusvuosi</i>	<i>Pelson varavankila 1937</i>
<i>vastaava työnjohtaja</i>	-
<i>suunnittelija</i>	-
<i>aikaisemmat tunnistenumerot</i>	<i>053</i>
<i>nykyiset laajuustiedot</i>	<i>66 br-m², 63 h-m², 160 m³</i>
<i>materiaalitietoja</i>	<i>kiviperustus, puurunko, lautaverhoaus, mineriittikate</i>
<i>talotekninen varustus</i>	<i>sähkö</i>
<i>korjaukset/laajennukset</i>	-
<i>lisätiedot</i>	-

lyhyt kohdekuvaus

Harjakatoinen 1937 varasto-, talli- ja käymälärakennus.

Arkkitehtuuriltaan tavanomainen aikakautensa rakennus.

Ei tietoa peruskorjauksesta, kunto tyydyttävä.

47. Valokuvia kohteesta.

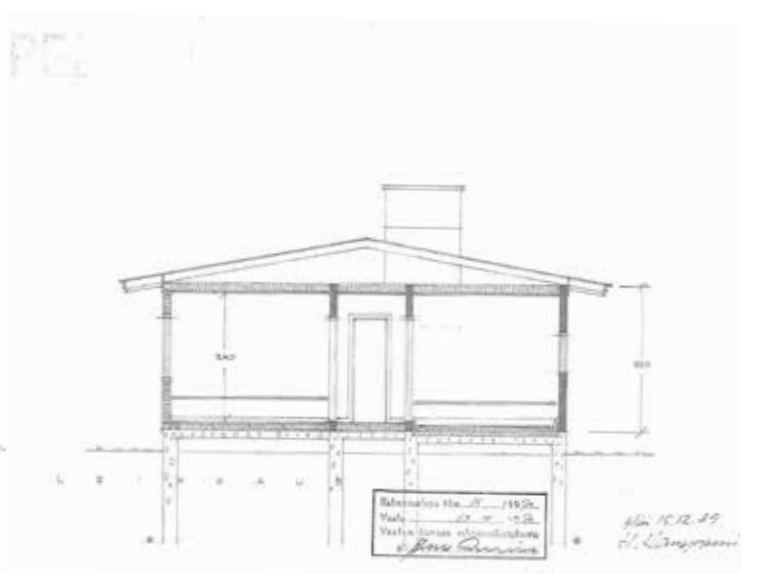
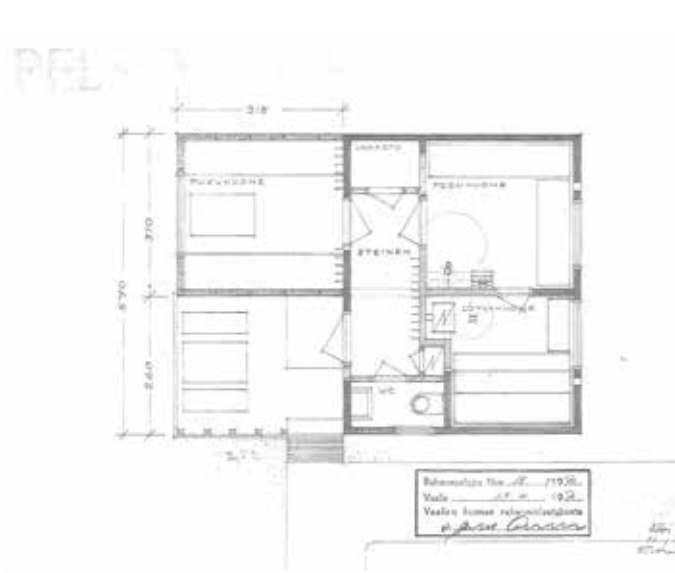
<i>rakennuslupnumero ja -päiväys</i>	<i>18/70, 6.4.1970</i>
<i>rakennuttaja</i>	<i>Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto (Vaho)</i>
<i>rakentaja ja rakennusvuosi</i>	<i>Pelson varavankila 1971</i>
<i>vastaava työnjohtaja</i>	<i>rkm Heimo Mustaniemi</i>
<i>suunnittelija</i>	<i>arkkitehti Henno Kamppuri (Vaho), Helsinki</i>
<i>aikaisemmat tunnistenumerot</i>	<i>153</i>
<i>nykyiset laajuustiedot</i>	<i>65 br-m², 53 h-m², 205 m³</i>
<i>materiaalitietoja</i>	<i>kivi/betoniperustus, puurankarunko, lautaverhous, huopakate</i>
<i>talotekninen varustus</i>	<i>nestemäinen keskuslämmitys, viemäri, vesijohto, wc, lämminvesi, sähkö</i>
<i>korjaukset/laajennukset</i>	<i>toteutettu kattilahuone 1981</i>
<i>lisätiedot</i>	<i>-</i>

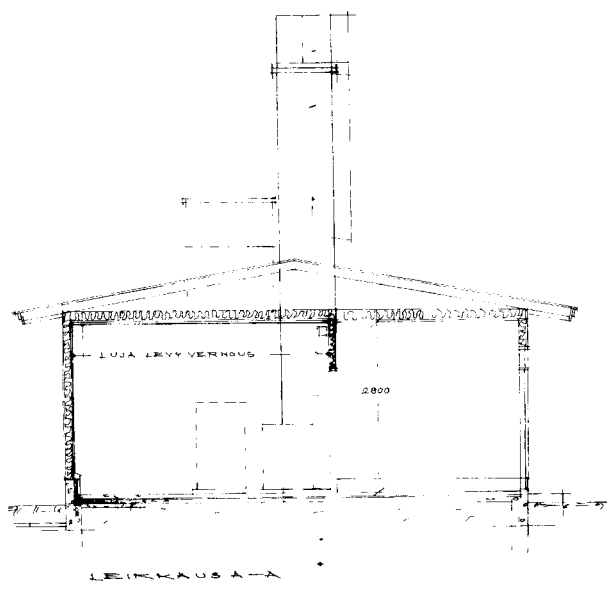
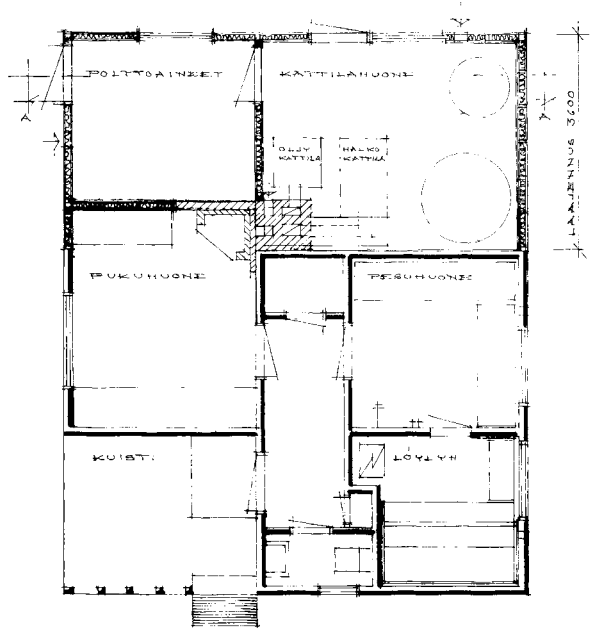
lyhyt kohdekuvaus

Harjakatoinen 1971 valmistunut saunarakennus. Laajennettu vuonna 1981 lämpökeskuksella.

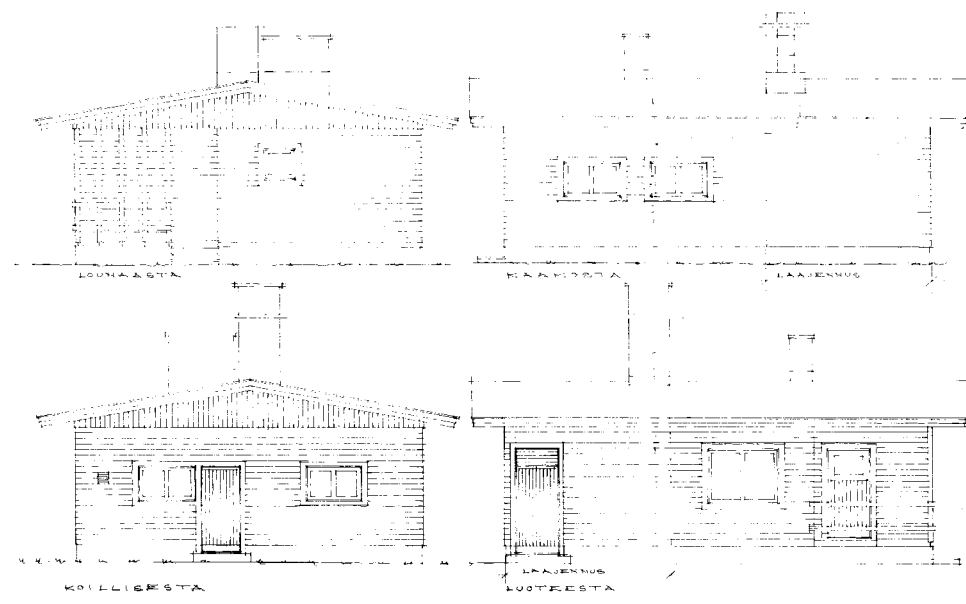
Arkkitehtuuriltaan tavanomainen aikakautensa rakennus.

Toteutuksessa on käytetty vanhaa rakennusrunkoa vuodelta 1943. Ei tietoa peruskorjauksesta, kunto hyvä.

1834

Kaupunki/työsk. luokka	1000/1000	toimitt./N:o	viranomaisen arvioinninmerkintä
rakennusluokitus	1000/1000	piirustuksen nro	1000/1000
rakennusluokituksen nimi ja osasto	1000/1000	piirustuksen sisältö	1000/1000
suunnittelija	1000/1000	suunnittelijan nimi	1000/1000
suunnittelijan nimi	1000/1000	suunnittelijan nimi	1000/1000
suunnittelijan nimi	1000/1000	suunnittelijan nimi	1000/1000

49. Piirustuksia kohteesta.

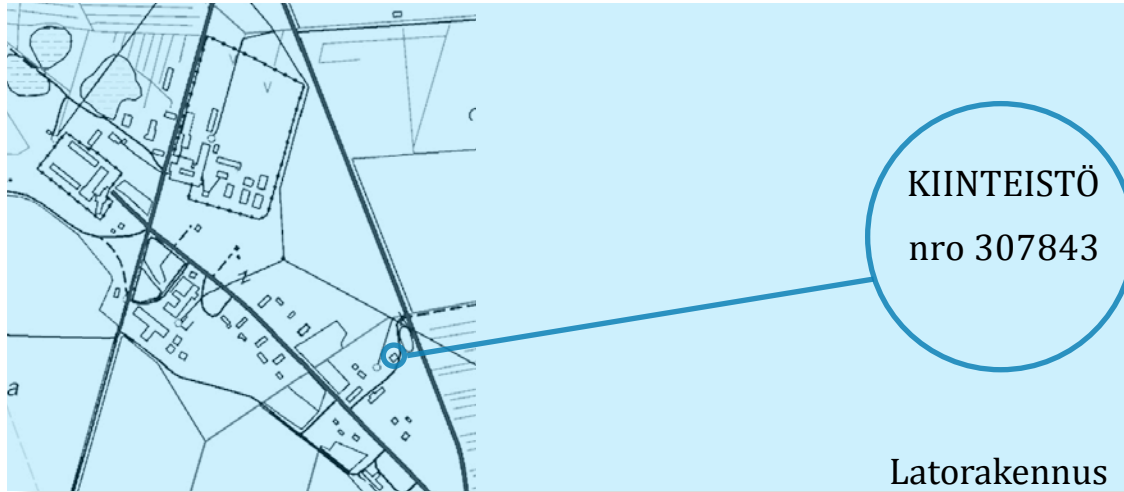

50. Valokuvia kohteesta.

51. Valokuvia kohteesta.

<i>rakennuslupanumero ja -päiväys</i>	-
<i>rakennuttaja</i>	<i>Vankeinhoito-osasto</i>
<i>rakentaja ja rakennusvuosi</i>	<i>Pelson varavankila 1938</i>
<i>vastaava työnjohtaja</i>	-
<i>suunnittelija</i>	-
<i>aikaisemmat tunnistenumerot</i>	<i>058</i>
<i>nykyiset laajuustiedot</i>	<i>150 br-m², 145 h-m², 900 m³</i>
<i>materiaalitietoja</i>	<i>Kiviperustus, puuparrurunko, tuppilautaverhous, peltikate</i>
<i>talotekninen varustus</i>	-
<i>korjaukset/laajennukset</i>	<i>korjauksia 1968</i>
<i>lisätiedot</i>	-

lyhyt kohdekuvaus

Harjakatoinen 1938 valmistunut latorakennus.

Arkkitehtuuriltaan tavanomainen aikakautensa rakennus.

Ei tietoa peruskorjauksesta, kunto tyydyttävä.

52. Valokuvia kohteesta.

KIINTEISTÖ
nro 307783

Asuinrakennus

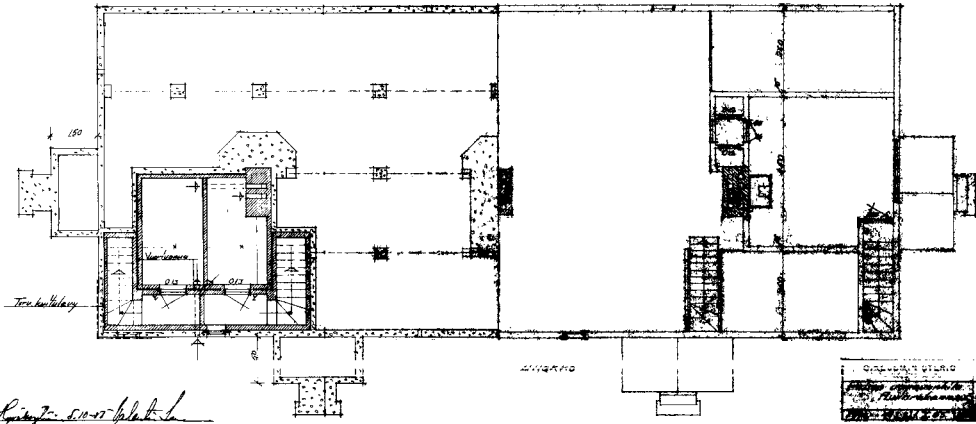
rakennuslupnumero ja -päiväys	-
rakennuttaja	Vankeinhoito-osasto
rakentaja ja rakennusvuosi	Pelson varavankila 1956
vastaava työnjohtaja	-
suunnittelija	-
aikaisemmat tunnistenumerot	027
nykyiset laajuustiedot	308 br-m ² , 246 h-m ² , 936m ³
materiaalitietoja	betoniperustus, puurankarunko, lautaverhoaus, peltikate
talotekninen varustus	keskustämmitys, viemäri, vesijohto, wc, lämminvesi, sähkö
korjaukset/laajennukset	korjauksia 1969, 1970, peruskorjaus 1996
lisätiedot	Asuinrakennus nk. Herrala 4 huoneistoa

lyhyt kohdekuvaus

Harjakattoinen 1956 valmistunut 1 ½ -kerroksinen neljän huoneiston asuinrakennus. Kullakin huoneistolla on oma kellarivarasto. Nk. "Herrala".

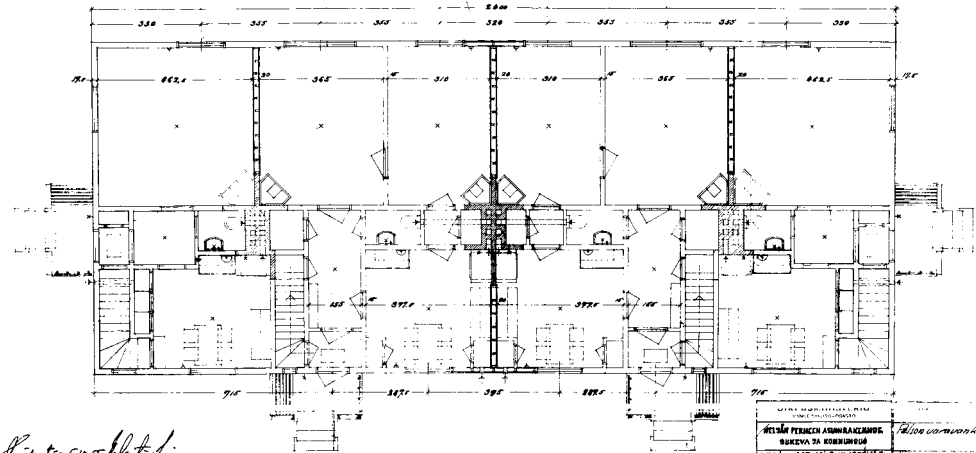
Arkkitehtuuriltaan tyyppillinen aikakautensa asuinrakennus.

Peruskorjattu 1996, kunto hyvä

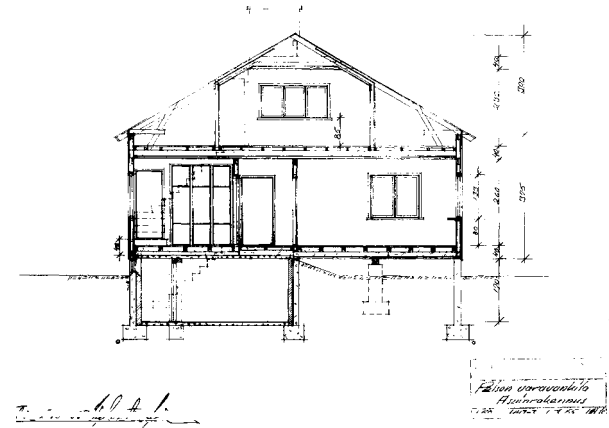
Kaupunkinimi	kuoli	kuoli	kuoli
Talonnumero			
Talonnumeron nimi ja maala			
Omistaja			
Oikeushistorio			
Maanomistus			
19			

Kaupunki - s. 10 - 11 - 12 - 13

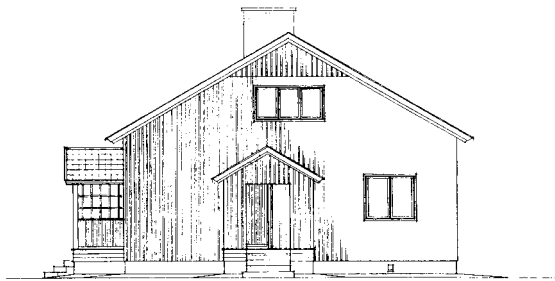
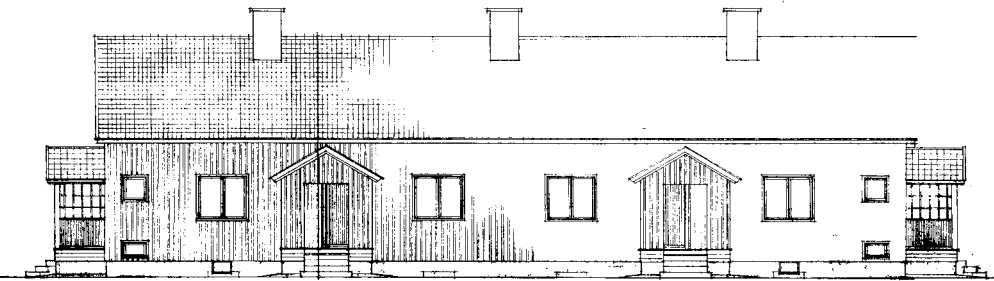

Kaupunkinimi	kuoli	kuoli	kuoli
Talonnumero			
Talonnumeron nimi ja maala			
Omistaja			
Oikeushistorio			
Maanomistus			
19			

Kaupunki - s. 10 - 11 - 12 - 13

1791

Kaupunki - s. 10 - 11 - 12 - 13

OIKEUSHISTORIO
Kiljoen varainhoito
Kiljoen kaupunki
Kiljoen kaupunki
Kiljoen kaupunki

53. Piirustuksia kohteesta.

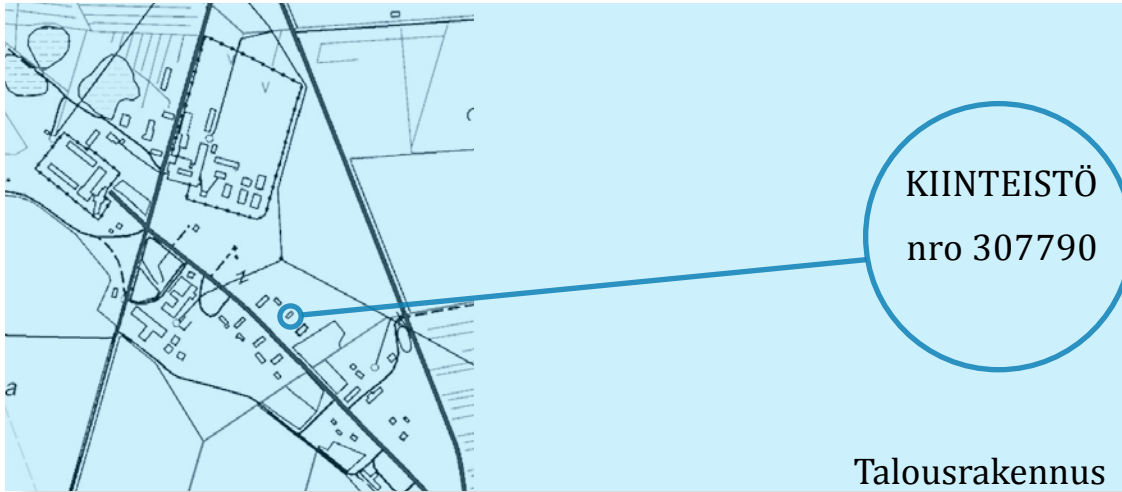

54. Valokuvia kohteesta.

55. Valokuvia kohteesta.

KIINTEISTÖ
nro 307790

Talousrakennus

<i>rakennuslupanumero ja -päiväys</i>	-
<i>rakennuttaja</i>	<i>Vankeinhoito-osasto</i>
<i>rakentaja ja rakennusvuosi</i>	<i>Pelson varavankila 1956</i>
<i>vastaava työnjohtaja</i>	-
<i>suunnittelija</i>	-
<i>aikaisemmat tunnistenumerot</i>	<i>035</i>
<i>nykyiset laajuustiedot</i>	<i>59 br-m², 55 h-m², 150 m³</i>
<i>materiaalitietoja</i>	<i>kivi/betoniperustus, puurankarunko, lautaverhous, huopakate</i>
<i>talotekninen varustus</i>	-
<i>korjaukset/laajennukset</i>	<i>ulkomaalaus ja kate 1995</i>
<i>lisätiedot</i>	-

lyhyt kohdekuvaus

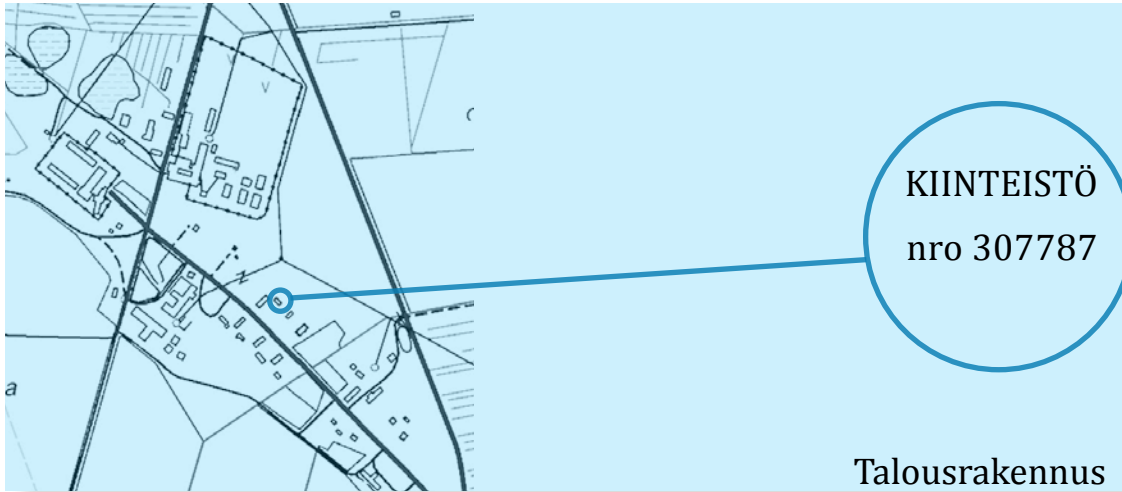
Harjakatoinen 1956 valmistunut varasto-, talli- ja käymälärakennus.

Arkkitehtuuriltaan tavanomainen aikakautensa rakennus.

Ei tietoa peruskorjauksesta, kunto tyydyttävä.

56. Valokuvia kohteesta.

KIINTEISTÖ
nro 307787

Talousrakennus

<i>rakennuslupnumero ja -päiväys</i>	-
<i>rakennuttaja</i>	Vankeinhoito-osasto
<i>rakentaja ja rakennusvuosi</i>	Pelson varavankila 1972
<i>vastaava työnjohtaja</i>	-
<i>suunnittelija</i>	-
<i>aikaisemmat tunnistenumerot</i>	031
<i>nykyiset laajuustiedot</i>	90 br-m ² , 85 h-m ² , 245 m ³
<i>materiaalitietoja</i>	betoniperustus, puurankarunko, lautaverhous, peltikate
<i>talotekninen varustus</i>	sähkö
<i>korjaukset/laajennukset</i>	-
<i>lisätiedot</i>	-

lyhyt kohdekuvaus

Harjakatoinen 1977 valmistunut neljän auton autotalli- ja varastorakennus.

Arkkitehtuuriltaan tavanomainen aikakautensa rakennus.

Ei tietoa peruskorjauksesta, kunto tyydyttävä.

57. Valokuvia kohteesta.

KIINTEISTÖ
nro 307786

Asuinrakennus

<i>rakennuslupnumero ja -päiväys</i>	10/72, 6.3.1972
<i>rakennuttaja</i>	Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto (Vaho)
<i>rakentaja ja rakennusvuosi</i>	Pelson varavankila 1972
<i>vastaava työnjohtaja</i>	rkm Heimo Mustaniemi
<i>suunnittelija</i>	rkm Urpo Nummela (Vaho), Helsinki
<i>aikaisemmat tunnistenumerot</i>	030
<i>nykyiset laajuustiedot</i>	290 br-m ² , 263 h-m ² , 930 m ³
<i>materiaalitietoja</i>	betoniperustus, puurankarunko, lautaverhous, pelti-kate
<i>talotekninen varustus</i>	nestemäinen keskuslämmitys, viemäri, vesijohto, wc, lämminvesi, sähkö
<i>korjaukset/laajennukset</i>	korjauksia 1989, korjauksia 1990
<i>lisätiedot</i>	-

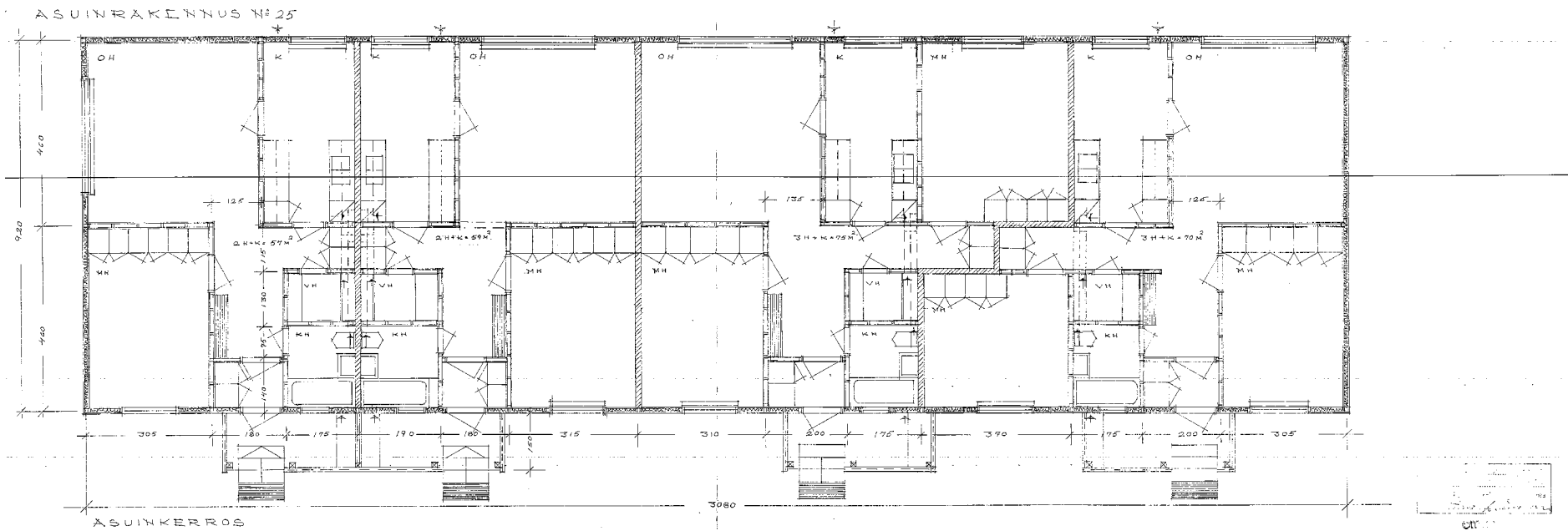
lyhyt kohdekuvaus

Harjakatoinen 1972 valmistunut 1 -kerroksinen alkuaan neljän huoneiston rivitalorakennus. Rakennus muutettiin kolmen huoneiston asunnoksi 80- ja 90-lukujen vaihteessa.

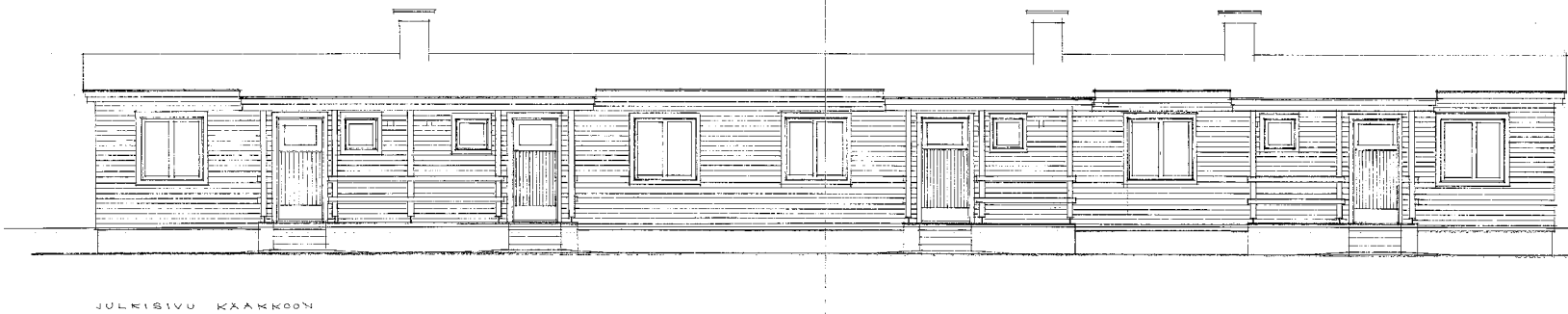
Rakennus on toiminut henkilökunnan asuinrakennuksena.

Arkkitehtuuriltaan tavanomainen ja vaatimaton aikakautensa asuinrakennus.

Peruskorjattu, kunto tyydyttävä/hyvä.

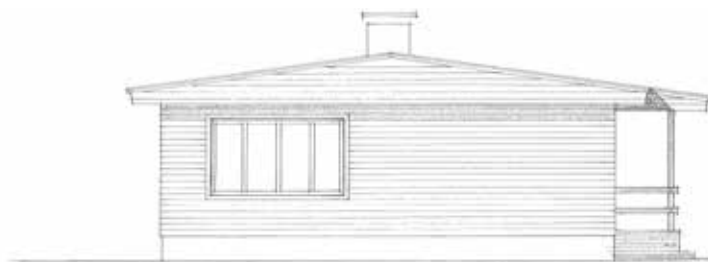
2502-72
 Upi Kuumela

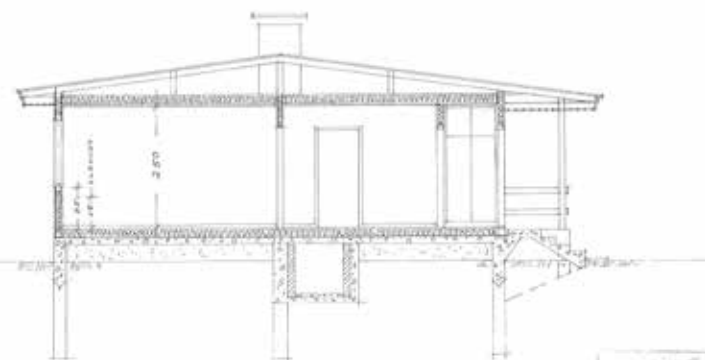
58. Piirustuksia kohteesta.

PELISO

ASUINRAKENNUS N:o 25

LOUNAASTA

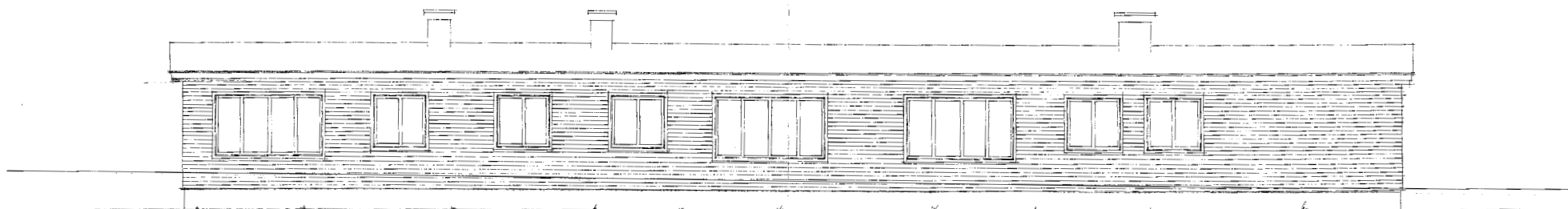

LEIKKAUS

1:50

1925
1925
1925
1925

1925
1925

JULKISIVU LUOTEISEEN

1925
1925
1925
1925

1925

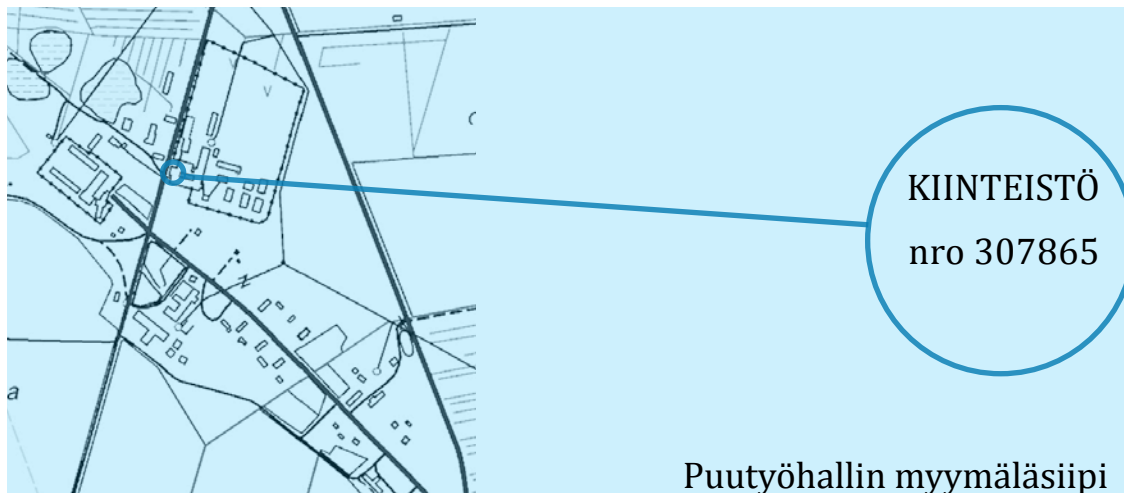

60. Valokuvia kohteesta.

61. Valokuvia kohteesta.

KIINTEISTÖ
nro 307865

Puutyöhallin myymäläsiipi

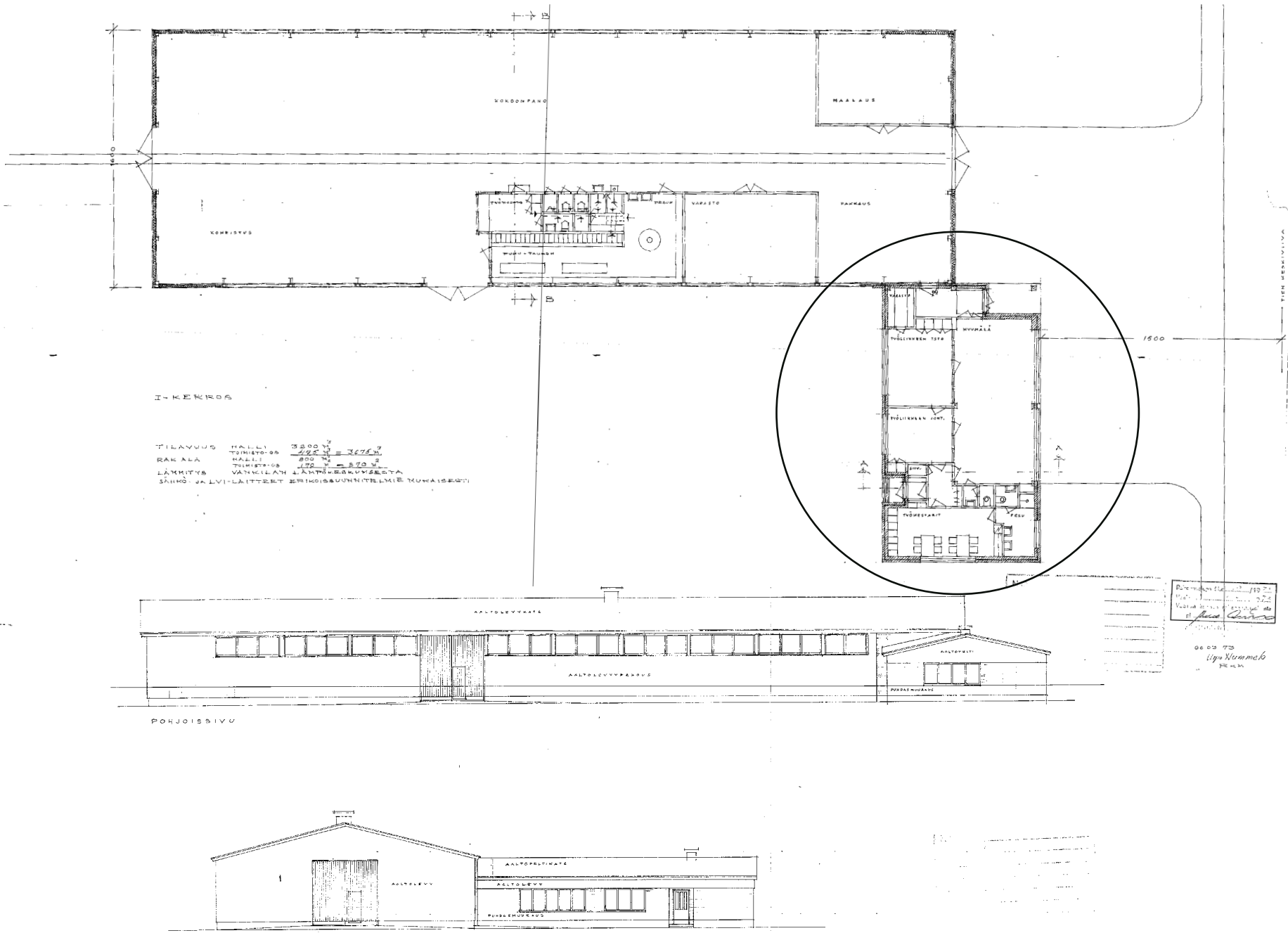
<i>rakennuslupnumero ja -päiväys</i>	<i>19/73, 2.4.1973</i>
<i>rakennuttaja</i>	<i>Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto</i>
<i>rakentaja ja rakennusvuosi</i>	<i>Pelson varavankila 1974</i>
<i>vastaava työnjohtaja</i>	<i>Arvo Lotvonen</i>
<i>suunnittelija</i>	<i>rkm Urpo Nummela, Helsinki</i>
<i>aikaisemmat tunnistenumerot</i>	<i>009 *</i>
<i>nykyiset laajuustiedot</i>	<i>Myymäläsiipi 122 h-m²</i>
<i>materiaalitietoja</i>	<i>betoniperustus, runko tiili-/teräsrakenteinen, tiili/ lautaverhous, peltikate</i>
<i>talotekninen varustus</i>	<i>vesijohto, viemäri, wc, lämminvesi, sähkö</i>
<i>korjaukset/laajennukset</i>	<i>-</i>
<i>lisätiedot</i>	<i>Selvitys koskee ainoastaan myymäläsiipeä, ei varsinaista puutyöhallia</i>

lyhyt kohdekuvaus

*Harjakatoinen 1974 valmistunut puutyöhallin myymäläsiipi.
Kiinteistöä on laajennetty myöhemmin moninkertaiseksi.*

Arkkitehtuuriltaan tavanomainen aikakautensa rakennus.

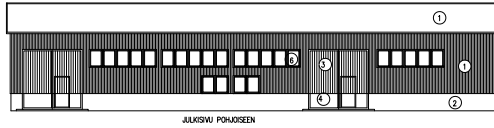
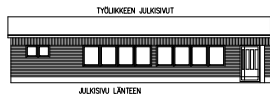
Ei tietoa peruskorjauksesta, kunto hyvä.

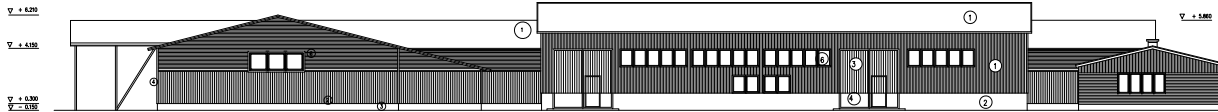
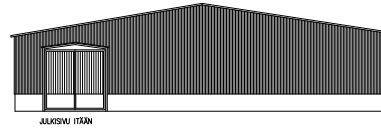
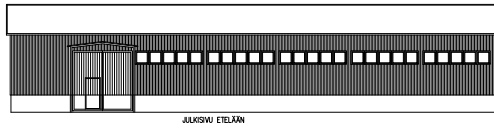
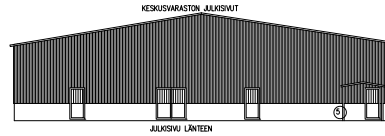
62. Piirustuksia kohteesta.

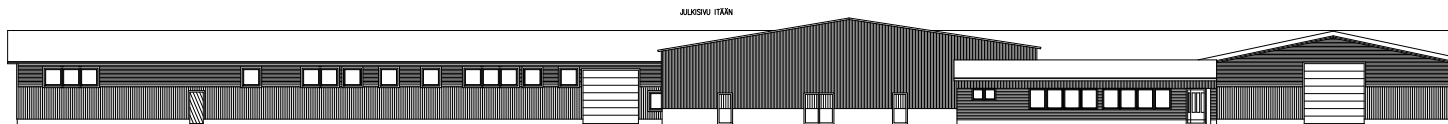
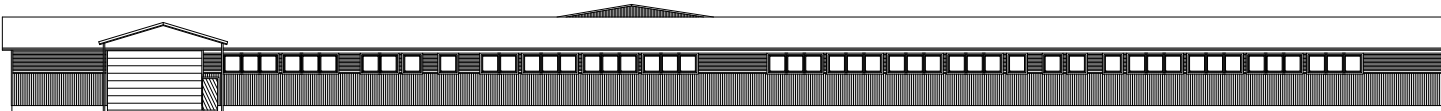
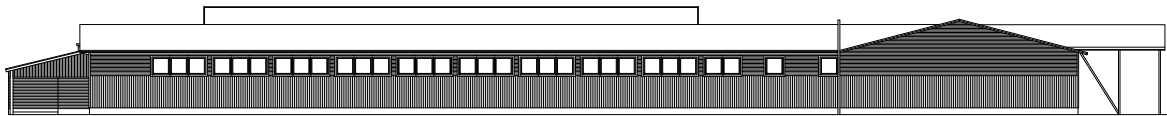

- 1 KIVIE JA SEINÄT SINIITY AALTOPELTI V-3
- 2 SORSSI BETONI, HARMMA
- 3 OVIET SINIITY AALTOPELTI
- 4 OVIET POLYURETIILI-SIELE
- 5 PUUTKET TERÄS, HARMMA
- 6 KROUNAT PDS, HARMMA

- 1. seinä, lasitettu pöytäpöytähuone
- 2. lasitettu, puumalle
- 3. seinä, lasitettu
- 4. seinä, lasitettu
- 5. katon ja seinä pöytäpöytähuone, seinä
- 6. seinä, lasitettu, puumalle

65. Piirustuksia kohteesta isojen laajennusten jälkeen.

66. Valokuvia kohteesta.

KIINTEISTÖ
nro 307863

Toimistorakennus

<i>rakennuslupnumero ja -päiväys</i>	117/79, 3.12.1979
<i>rakennuttaja</i>	Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto
<i>rakentaja ja rakennusvuosi</i>	Pelson varavankila 1981
<i>vastaava työnjohtaja</i>	rkm Heimo Mustaniemi
<i>suunnittelija</i>	rkm Urpo Nummela, Helsinki
<i>aikaisemmat tunnistenumerot</i>	205
<i>nykyiset laajuustiedot</i>	104 br-m ² , 82.5 h-m ² , tilavuus 312 m ³
<i>materiaalitietoja</i>	betoniperustus, tiilirunko, tiiliverhous, peltikate
<i>talotekninen varustus</i>	kiinteäaineinen keskuslämmitys, vesijohto, viemäri, wc, lämminvesi, sähkö
<i>korjaukset/laajennukset</i>	-
<i>lisätiedot</i>	-

lyhyt kohdekuvaus

Harjakatoinen 1981 työmaatoimistorakennus.

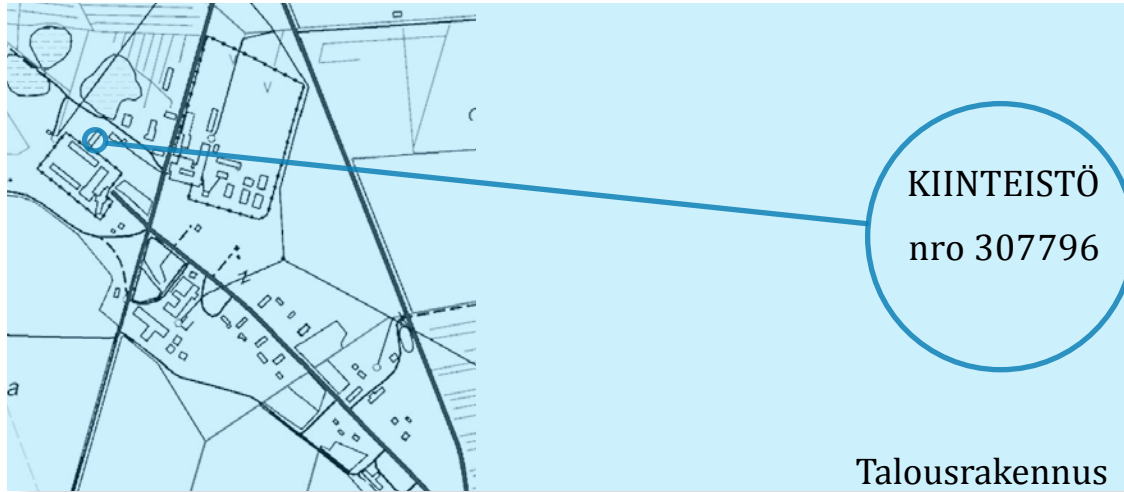
Arkkitehtuuriltaan tavanomainen aikakautensa rakennus.

Ei tietoa peruskorjauksesta, kunto tyydyttävä.

67. Valokuvia kohteesta.

<i>rakennuslupanumero ja -päiväys</i>	-
<i>rakennuttaja</i>	<i>Vankeinhoito-osasto</i>
<i>rakentaja ja rakennusvuosi</i>	<i>Pelson varavankila 1954</i>
<i>vastaava työnjohtaja</i>	-
<i>suunnittelija</i>	-
<i>aikaisemmat tunnistenumerot</i>	<i>041</i>
<i>nykyiset laajuustiedot</i>	<i>850 br-m², 775 h-m², 2000 m³</i>
<i>materiaalitietoja</i>	<i>betoniperustus, puurunko, lautaverhous, tiilikate</i>
<i>talotekninen varustus</i>	<i>sähkö</i>
<i>korjaukset/laajennukset</i>	<i>korjauksia 1961, 1972, 1979 peruskorjaus 1993</i>
<i>lisätiedot</i>	-

lyhyt kohdekuvaus

Harjakatoinen 1954 valmistunut kylmäkellari- ja varastorakennus.

Arkkitehtuuriltaan tyyppillinen aikakautensa rakennus.

Peruskorjattu, kunto hyvä.

68. Valokuvia kohteesta.

4 TAUSTOITTAVAA TIETOA

4.1 Rakennuksien suojelutilanne

Pelson varavankilan alue on osoitettu *Kainuun maakuntakaava 2020*:ssä maakunnallisesti arvokkaaksi kulttuurihistorialliseksi kohteeksi (Vaala nro 15).

Kainuun ympäristökeskuksen julkaisussa *Vaalan kulttuuriympäristöohjelma* vuodelta 2002 Pelson vankila-alue esitetään kulttuurihistoriallisesti merkittävaksi rakennetuksi alueeksi (kohde nro 131).

Pelson vankila on valtion, erityisesti vankeinhoidon rakennusperintöä, jonka rakennus- ja kulttuurihistoriallinen arviointi ja käsittely mm. muutostilanteissa perustuu Senaatti-kiinteistöjen, käyttäjätahon ja Museoviraston pitkäaikaiseen yhteistyöhön. Useimpien muiden toimivien vankiloiden tavoin Pelsoon ei liity muodollisia suojelupäätöksiä.²²

4.2 Rakennusten suunnittelijoita

Rakennusmestari Urpo Nummela synt. 1914 (ent. Nummelin)

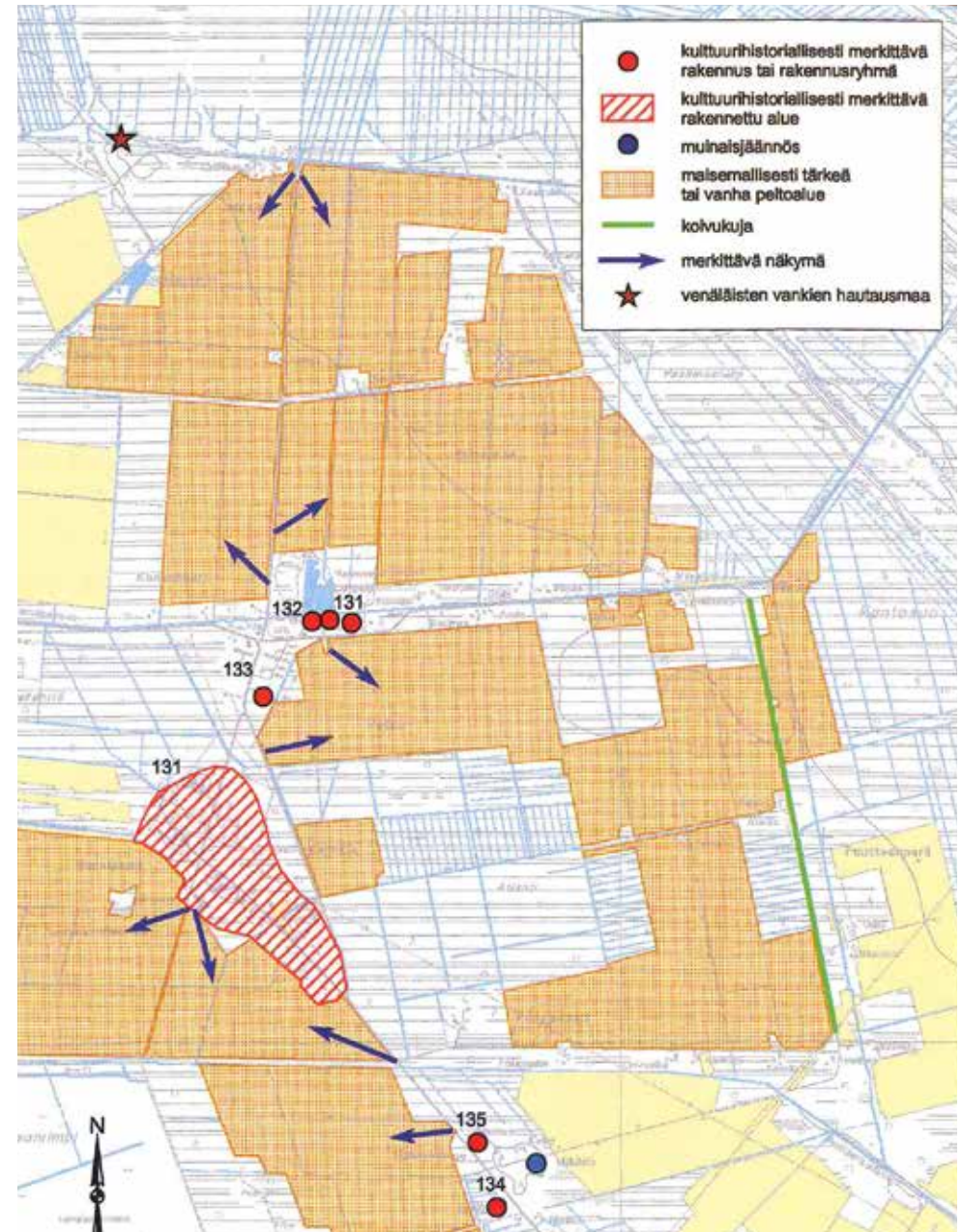
Urpo Nummela valmistui Helsingin teknillisen koulun talonrakennusopin linjalta 1938. Nummela toimi alkuun Pelson varavankilassa työnjohtajana 1938-42. Tämän jälkeen työnjohtajan tehtävät veivät Kinnasvaaran keskusvankilaan 1942, Sukevan keskusvankilaan 1942-1946, Keravan nuorisovankilaan 1946-1947 ja jälleen Sukevan keskusvankilaan 1947-49. Työ Oikeusministeriön vankeinhoito-osaston vankeinhoitolaitoksen rakennusmestarina alkoi 1950.

Arkkitehti Unto Toivonen synt. 1919

Unto Toivonen pääsi ylioppilaaksi Turun suomalaisesta lyseosta vuonna 1938 ja valmistui arkkitehdiksi vuonna 1955 Teknillisestä korkeakoulusta. Toivonen piti omaa arkkitehtitoimistoa ainakin 1960-70 luvuilla, jolloin hän suunnitteli useamman rakennuksen Turun Kastun kaupunginosaan. Työuransa aikana Toivonen toimi ainakin Turussa, Helsingissä ja Vantaalla.²³

Toivosen suunnittelutöitä:

1959 Turun Karjalaisten As Oy, Kellonsoittajankatu 17, Turku

69. Vaalan kulttuuriympäristöohjelmassa vuodelta 2002 esitetään Pelsonsuon kylän suojelun erityiskohteet.

22 Museoviraston intendentti Seija Linnänmäen kannanotto sähköpostitse 26.6.2015

23 Arkkitehti -matriikkelit ajanjaksolta 1965-82

1961 Sirkkalankatu 25 B As Oy, Sirkkalankatu 25, Turku
1961 Turun Karjalaisten Sirkankulma As Oy, Sirkkalankatu 12, Turku
1962 Kastunpuisto As Oy, Parrantie 1, Turku
1965 Kastunniitty As Oy, Parrantie 3 A, Turku
1965 Kalliolan setlementin toimitalo, Helsinki
1966 Kastunrinne As Oy, Leipäläntie 6, Turku
1967 Laukkavuori As Oy, Tilhenkatu 1, Turku

Arkkitehti Henno Kamppuri synt. 1909

Henno Kamppuri pääsi ylioppilaaksi Viipurin suomalaisesta lyseosta 1929 ja valmistui arkkitehdiksi vuonna 1935 Teknillisestä korkeakoulusta.

Työurallaan Kamppuri toimi mm. apulaisena Jalmary Lankisen arkkitehtitoimistossa Viipurissa vuosina 1936-1939, Askon Tehtaat Oy:n arkkitehtinä 1940-41, Ylä-Kokemäenjoen seutukaavaliiton arkkitehtinä 1947-1955 ja 1957-1974 Oikeusministeriön arkkitehtinä.

Jatkosodan aikana Kamppuri toimi armeijakunnan linnoitusosaston suunnittelutoimiston päällikkönä.

Kamppurin suunnittelutöitä:

1938 Asuinkerrostalo Wilkenkatu 6, Viipuri (arkkitehti Erko Berlinin kanssa)
1947 Lauttakylän kansakoulu
1954 Tyrvään B-mielisairaala
1961 Yrittäjäkulman liike- ja asuintalo, Mynämäki
1972 Hämeenlinnan vankila

5 YHTEENVETO

Tässä rakennushistoriaselvityksessä on tarkasteltu Vaalan kunnassa Pelsonsuon kylässä sijaitsevan Pelson Vankilan alueella sijaitsevien, vankilan käytössä aikaisemmin olleiden rakennuksien muodostamaa rakennusryhmää. Ryhmä muodostuu pääsääntöisesti henkilökunnan asuinrakennuksista ja niiden yhteyteen toteutetuista talousrakennuksista. Kaikkiaan selvitykseen mukaan otettuja rakennuksia on 22 kappaletta.

Pelson vankila perustettiin vuonna 1935 Pelson varavankila -nimisenä silloiseen Säräisniemen pitäjään Venetheiton kylään. 1950-luvun alun hallinnollisten muutosten ja alueliitosten myötä Säräisniemen hallintokeskus siirtyi Vaalan kylään, jonka mukaan kunta uudelleennimettiin vuonna 1954. Vankilan välittömään läheisyyteen kasvoi Pelsonsuon kylä. Kylään ja sen ympäristöön rakennettiin vuosikymmenien saatossa vankilan toimesta huomattava määrä asuinrakennuksia sekä vankityövoimalla mm. koulurakennus, urheilukenttä sekä vesitorni.

Pelson varavankila perustettiin suorittamaan loppuun 1800-luvulla aloitettu, paljon valtion rahaa niellyt paikallisten suoalueiden kuivatustyö. Vankilan erityinen tehtävä oli mahdollistaa maaseudun asuttaminen uudisraivaamalla erämaita viljelykuntoon. Vankityöllä oli tarkoitus myös rakentaa tarpeellinen rakennuskanta aluetta asuttamaan kaavailtujen viljeliöiden asutustiloille.

Nykyisin Pelson vankila on 120-paikkainen suljettu laitos, johon sijoitetaan vankeja pääasiassa Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueilta. Keskivankiluku vuonna 2013 oli 122. Pelson vankilassa työskentelee noin 90 henkilöä.

Selvitystyön kohteena olevat rakennukset ovat nykyisin tyhjillään, eikä niille vankilan puolesta ole käyttöä tulevaisuudessa. Kyseisten rakennusten osalta Pelson vankilan ja Senaatti-kiinteistöjen väliset vuokrasopimukset on irtisanottu. Rakennukset sijaitsevat aidatun ja vartioidun vankila-alueen välittömässä läheisyydessä ja tästä johtuen niiden mahdollisille ulkopuolisille käyttäjille ja käytölle jouduttaisiin asettamaan selkeitä rajoituksia.

Asuinrakennukset ovat edelleen asumiskuntoisia. Rakennuksista on pidetty huolta tehden niissä tarpelliset korjaus- ja huoltotoimet. Vakavia silmin havaittavia vaurioita ei ole näkyvissä. Vesikatteet näyttävät tervekköisiltä. Ikkunat ja ovet keskimäärin kohtuullisessa kunnossa. Osittain likaiset ja nuhriintuneet julkisivut ovat ulkonäöstään huolimatta kohtuukuntoisia ja korjattavissa. Rakennuksista on viime kevään aikana katkaistu peruslämpö.

Kylmät talousrakennukset palvelevat tarkoitustaan edelleen, vaikka ovatkin osin epäsiistejä ja epäryhdikkäitä notkuvien ovien ja räystäiden vuoksi.

Rakennusten asuttaminen on yleisesti paras tae niiden säilymiselle. Kyseisten rakennusten osalta käytön puute ja niiden sijainti asettaa erityisiä haasteita niiden tulevaisuudelle.

Pelsonsuon kylän ympäristössä on jäljellä huomattava määrä alkujaan vankilan henkilökunnalle toteutettuja asuinrakennuksia. Rakennukset on jo myyty eteenpäin yksityisomistukseen. Rakennukset ovat asuttuja ja niiden säilyminen on näin ollen toistaiseksi turvattu. Pelsonsuon kylä rakentui pitkälti vankilan toteuttaman infrastruktuurin varaan. Vankityövoimalla toteutetut huomattavimmat rakennuskohteet kuten koulu, urheilukenttä ja vesitorni ovat edelleen näkyvissä Pelsonsuon kylämiljöössä.

Aidatun vankila-alueen lähiympäristöstä jää edelleen vankilan käyttöön huomattava määrä erilaisia ja -ikäisiä rakennuksia. Nämä rakennukset ovat pääsääntöisesti vankilan työtoimintaan liittyviä maatalous-, karja- ja sahateollisuusrakennuksia.

Selvitystyössä käsiteltyjen rakennusten arvot rajoittuvat lähinnä vankilalaitoksen, Pelson vankilan ja Pelsonsuon kylän yhteiseen, mielenkiintoiseen historiaan.

KUVALÄHTEET

Kansi. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

1. Maanmittauslaitos
2. Maanmittauslaitos
3. Rikosseuraamuslaitos RISE
4. Rikosseuraamuslaitos RISE
5. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
6. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
7. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
8. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
9. Arkistolaitoksen kartta- ja piirustusarkisto
10. Kainuun Sanomat 17.9.1935
11. Oulun maakunta-arkisto / Pelson varavankilan arkisto
12. Maanmittauslaitos, peruskartta vuodelta 1967
13. Vaalan kunnan arkisto, rakennuslupapiirustukset
14. Kiimingin kunta, peruskartta 1957
15. Vaalan kunnan arkisto, rakennuslupapiirustukset / muokkaus Tommi Koukkari
16. Senaatti-kiinteistöjen piirustusarkisto
17. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
18. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
19. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
20. Senaatti-kiinteistöjen piirustusarkisto
21. Vaalan kunnan arkisto, rakennuslupapiirustukset
22. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
23. Senaatti-kiinteistöjen piirustusarkisto
24. Senaatti-kiinteistöjen piirustusarkisto
25. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
26. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
27. Senaatti-kiinteistöjen piirustusarkisto
28. Vaalan kunnan arkisto, rakennuslupapiirustukset
29. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
30. Senaatti-kiinteistöjen piirustusarkisto
31. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
32. Senaatti-kiinteistöjen piirustusarkisto
33. Senaatti-kiinteistöjen piirustusarkisto
34. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
35. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
36. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari
37. Senaatti-kiinteistöjen piirustusarkisto
38. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

39. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

40. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

41. Senaatti-kiinteistöjen piirustusarkisto

42. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

43. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

44. Senaatti-kiinteistöjen piirustusarkisto

45. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

46. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

47. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

48. Senaatti-kiinteistöjen piirustusarkisto

49. Senaatti-kiinteistöjen piirustusarkisto

50. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

51. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

52. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

53. Senaatti-kiinteistöjen piirustusarkisto

54. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

55. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

56. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

57. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

58. Vaalan kunnan arkisto, rakennuslupapiirustukset

59. Vaalan kunnan arkisto, rakennuslupapiirustukset

60. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

61. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

62. Vaalan kunnan arkisto, rakennuslupapiirustukset

63. Vaalan kunnan arkisto, rakennuslupapiirustukset

64. Senaatti-kiinteistöjen piirustusarkisto

65. Senaatti-kiinteistöjen piirustusarkisto

66. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

67. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

68. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

69. Vaalan kulttuuriympäristöohjelma 2002

Takakansi. Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy / Tommi Koukkari

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

I Painamattomat lähteet

Oulun maakunta-arkisto OMA

- Pelson varavankilan arkisto (vuosikertomukset)

Vaalan kunta

- arkisto (rakennuslupapiirustukset)

Pelson vankila

-Vankilan arkisto (rakennusten kantakortit)

Rikosseuraamuslaitos RISE

- Laitoksen arkisto (rakennuspiirustuksia)

Internet

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/pelsonvankila.html> vierailtu 7.4.2015

II Painetut lähteet

Aro, Jari. Sukevan keskusvankilan historiikki. Sukevan keskusvankila. Sukeva, 1989.

Kauhanen, Jouni. Pelsonsuo - Kuivatuksesta kehittyväksi kyläksi. Pelson kyläyhdistys. Pelso, 2003.

Kauhanen, Jouni. Kohtaamispaikkana Pelso - Pakosta, tarpeesta ja halusta. Joensuun yliopisto, 2005.

Keiskander, Pauli. Pelson keskusvankilan historiikki. Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto. Helsinki, 1985.

Mäkelä, Simo (toim.). Vaala-Oulujärven pitäjä. Encyclopedia Vaalaensis - pitäjätietosanakirja. Vaalan kunta, Vaala 2000.

Nuorteva, Jussi. Suomen vankeinhoidon historiaa osa 4. Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto. Helsinki, 1987.

Paulaharju, Samuli. Kuva sieltä toinen täältä - kautta Suur-Suomen. Werner Söderström Oy, Helsinki 1944.

Siipola, Pirjo. Vaalan kulttuuriympäristöohjelma. Kainuun ympäristökeskus. Kajaani, 2002.

Vangin opas - Pelson vankila. Rikosseuraamuslaitos. Helsinki, 2014.

A microscopic view of plant tissue, likely a stem or root, showing a grid of rectangular cells. A central vascular bundle is visible, consisting of a central cylinder of cells. The text "Senoncci" is overlaid in red in the lower right quadrant.

Senoncci